

EN STUDIE AV DE SVENSKA LÖSENSTÄMPLARNA 1843—1874

av Ulf Ivarsson (SSPD)

Denna uppsats behandlar huvudsakligen ankommande obetalda försändelser och de lösenstämplar som användes på försändelser till Sverige. I del I lämnas innan lösenstämplarna behandlas en kort sammanfattning av förhållandena före lösenstämplarnas införande, något om betalda brev och olika brevpåteckningar. Studien grundar sig på cirka tre års arbete med uppspårning och registrering av drygt 1.600 brev med lösenstämplar. Del II visar exempel på brev med de olika lösenstämplarna. Fakta från frekvensstudier redovisas med tidigaste och senaste registrering, färdvägar, sällsynthetsgrad, m. m.

Del I

När man i dag skickar ett brev utomlands, har man det enkelt. Man skriver adressen på kuvertet, klistrar på ett eller flera frimärken (man kan t. o. m. använda frankeringsmaskin), skickar brevet till närmaste brevlåda eller postkontor, och inom en inte alltför avlägsen framtid når brevet med mycket stor sannolikhet adressaten utan nämnvärda äventyr. Man behöver inte känna till färdvägar och portot är detsamma för alla länder (undantag flygpost).

Det är enkelt
i dag att
sända
ett brev . . .

Man behöver bara gå tillbaka till mitten av 1800-talet. Då var det väsentligt besvärligare att skicka brev. Ville herr Karlsson i Eslöf skicka ett brev till Kina, hade han flera vägar att välja på. Antingen gick brevet via Danmark till England och därifrån med brittiskt skepp till Kina, eller också via Frankrike med franskt skepp från Marseille. Det kunde också gå via Preussen och Österrike—Ungern med »Austrian Lloyd» från Trieste.

Annorlunda
var det
för 100 år
sedan . . .

Slutligen kunde man välja landvägen via Petersburg och Sibirien och sedan vidare med hästskjuts in i Kina. Portosatserna varierade beroende på routen. Varje land hade sin särskilda taxa, som baserades på landets egna vikt- och myntsystem. Ett exempel på hur komplicerad taxeringen var ger den officiellt preussiska portotariffen från år 1867 »Briefporto — tariff für das Ausland», en publikation omfattande 332 sidor.

Vissa sträckor *måste* portot betalas i förskott, andra sträckor hade avsändaren *valfrihet* att betala i förskott eller låta brevet gå helt ofrankerat. Slutligen fanns det sträckor, avsändaren *inte fick* betala i förskott. Summan av delposterna skulle antecknas på brevet och inkasserades av adressaten. För att hålla reda på portosatserna uppfördes breven och portosatserna på en förteckning — de karterades — som medföljde breven. En ytterligare komplicerande faktor var, att de olika ländernas taxor baserades på olika viktsatser. Det var inte säkert att ett land, som hade den billigaste portosatsen för ett brev på 1 lod hade den förhållandevis billigaste för ett brev på 2 lod. Därför klarade man bara ut portot på de vanligast förekommande sträckorna och postmästaren i Eslöf fick förmodligen nöja sig med portot till närmaste karteringsställe (utväxlingspostanstalten i Helsingborg) eller eventuellt till det svenska postkontoret i Hamburg.

De flesta
breven var
obetalda

Före frimärkenas införande i vår land (1/7 1855) skickades de allra flesta breven helt obetalda, utomlandsbreven betalda till gränsen eller betalda till det svenska postkontoret i Hamburg. Detta på grund av att man inte kunde räkna ut portosatserna eller inte hade råd till de dyra portona (det finns exempel på kända samhällsmedborgare, som i annonser bad folk att inte skicka brev till dem, ty de hade inte råd att lösa ut dem). En annan orsak var, att man med obetalda brev inte riskerade att de »tapades bort», därför att postverken såg till att de fick betalt av mottagaren för transporten.

De svenska
postkontoren
i Hamburg,
Greiswald
och
Stralsund

Sverige hade sedan stormaktstiden ett *eget postkontor i Hamburg*. Det fungerade sedan 1620 fram till år 1869 med undantag av åren 1808—1814 (Napoleonkriget). År 1816 inrättades motsvarande postkontor i *Greifswald och Stralsund*. Postkontoret i Greifswald indrogs år 1840, medan Stralsundskontoret verkade fram till år 1849. All post från eller till Sverige som kom från eller gick till kontinenten eller längre bort belägna länder och världsdelar skulle i princip passera ettdera (eller flera) av dessa postkontor och där vidare karteras och förses med franko eller lösenpåskrift.

Brev till och från utlandet karterades. Man förde upp breven på en förteckning som medföljde varje brevtransport. Breven och kartorna försågs med nödvändiga anteckningar, såsom vikt, färdväg och frankering, resp. lösenpåteckningar. I brevets övre högra hörn finner man i regel karteringsnumret. Ett brev kan ha flera karteringsnummer beroende på för hur många delstäckor brevet omkarterats.

Kartering

Svenska gränspostkontor på vilka försändelser till utlandet karterades

1. Brev till *Norge* karterades direkt på mottagarens postanstalt.
2. Brev till *Ryssland och Finland* karterades till Stockholm om transporten skedde över Ålands hav. Vid ishinder där kunde breven omkarteras södra vägen via Stralsund eller landvägen via Haparanda.
3. *Till Danmark* gick breven via Helsingborg och när ångbåtsfarten tillät kunde man också kartera på Göteborg, Malmö, Ystad etc. — de orter som då hade direkt postutväxling med danska gränspostkontor — allt beroende på lämpliga ångbåtsförbindelser.
4. Brev *via Stettin* karterades på Stockholm eller Calmar.
5. Brev *via Stralsund* karterades på Ystad.
6. Brev som påtecknats *via Danmark eller via Hamburg* passerade i regel Helsingborg.
7. Brev *via Lübeck* karterades på Stockholm, Calmar, Ystad, Malmö eller Göteborg beroende på lämpliga ångbåtsförbindelser.
8. Brev *till England* kunde gå direkt från Göteborg med båt.

Gränspostkontor på vilka kartering skedde

För brevutväxling med vissa länder rådde frankotvång. Sålunda måste t. ex. brev till Norge betalas i förväg fram till 1860. Därefter rådde valfrihet om man ville skicka brevet betalt eller ofrankerat. Detsamma gällde korrespondens med Island och Färöarna.

Frankotvång

Visa tider gällde frankotvång på vissa delträckor. Brev till Spanien, Portugal, Neapel och Sicilien, vilka passerade Preussen måste frankeras till preussiska resp. österrikiska gränsen. Brev till Förenta Staterna och Sydamerika m. fl. utomeuropeiska länder åvilade i regel frankotvång.

Olika slag av brevpåteckningar

Det ålåg vederbörande postförvaltare att kolla frankeringens riktighet och anteckna beloppen på kartorna, liksom färdvägen. Glömde han anteckna färdvägen, riskerade han att brevet skickades den dyraste vägen och han fick själv betala mellanskillnaden. Brev som bara delvis betalats skulle bära påteckningar som »franco Hamburg», »franco gränsen» etc. Ett antal stämplat i olika typer och stilarter var också i bruk och på ankommande utländska brev är floran av dessa stämplat stor.

Brevpåteckningar

Franco

P.D.

Brev som kom från eller transiterades genom Frankrike stämplades i Hamburg med frankostämpeln. De var ofta försedda med en stämpel P.D. (porto payé jusqu'à destination) i en oval röd ring. Spanska och portugisiska brev med röd stämpel P.P. betyder att de är betalda till franska gränsen.

Sådana betalda eller delvis betalda brev försågs i Hamburg av svenska postkontoret med påskriften »f» eller »fo» samt siffran 5, 10, 15 etc., vilket utmärkte det belopp i Silbergroschen som gottgjorts för vidare transport. Eventuellt resterande avgift påfördes där som lösen med blått bläck på adressidans överkant. Dessa delvis betalda brev har i regel i nedre vänstra hörnet påteckningen »fo. Hbg». Kom de från Preussen finner man ofta dessutom den röda stämpeln »franko Preuss. Ausgangs-Grenze».

Utländska
porto-
stämplar

Utländska portostämplar

PAID PART

INSUFFICIENTLY PAID

från USA

från USA

INSUFFICIENTLY
PREPAID

AFFRANCHISSEMENT
INSUFFISANT

Utilstrækkelig
frankeret

från England

från Frankrike

från Danmark

Några exempel på utländska portostämplar som påvisar brevs otillräckliga frankering.

Frankeringsavgiften antecknades ibland på breven med svart, uppe i övre vänstra hörnet. Ibland kan man finna särskilt intressanta brev som utvisar de olika portosatserna för delsträckorna påtecknade och sammanräknade.

Reglerna för frankotvång var stränga i Sverige. Stoppades ett ofrankerat eller ett otillräckligt frankerat brev i brevlåda fick brevet inte sändas vidare.

Viktpå-
teckningar

Enkel brevvikt utgjordes i regel av 1 lod (13,3 gram). Med Frankrike gällde specialregler. Brev dit eller transitbrev via Frankrike belades med dubbelt porto om vikten var över 1/2 lod.

Portoavgifterna var i regel samma till som från Sverige på samma sträcka för helt frankerade försändelser. Liksom i andra länder *skiftade portosatserna högst väsentligt* beroende inte bara på vikten utan fram för allt på sträckan eller routen. Våra portotaxor ändrades ofta. Före våra frimärkens tid utgavs flera 10-tal olika svenska portotaxor. Portot till kontinenten bestod i regel av tre avgifter — portot till Hamburg (i 1853 års taxa 15 sk), Preussiskt eller Tyskt Förenings-Porto (3 till 9 sk) och andra främmande länders porto (ex. till Förenta Staterna via Bremen $15 + 9 + 30 = 54$ sk).

Porto-
satserna var
kompli-
cerade

Under vapenperioden ändrades portosatserna likaledes ofta. Portotaxor eller supplement till dessa utkom 1859, 1860, 1862, 1864, 1865, 1867, 1869 och 1872. De längsta omfattade upp till 50-talet sidor. Från och med 1864-års taxa ändrades portosatserna så, att för ankommande ofrankerade eller otillräckligt frankerade försändelser fick mottagaren betala en högre avgift — ett *straffporto* — som varierade högst väsentligt och ökade undan för undan fram till 1872-års taxa. Vissa taxor var samma för avgående brev som för ankommande ofrankerade brev, så t. ex. var Norgeportot 1864 24 öre i vardera fallet. 1872 kostade ett enkelt brev till Norge 12 öre, medan straffportot för ofrankerat brev var 25 öre.

Många
portotaxor

Införande av
straffporto
för
lösenbrev

Påteckningar för ofrankerade försändelser

»Lokalbrev» från Hamburg till Sverige hade i regel inga påteckningar. *Försändelser från andra utrikes orter som passerade Hamburg försågs där av postamterna med påskrift om lösenbeloppet, en stor blå siffra i adressidans mitt.* Brevet befordrades sedan via det svenska postkontoret som för tydlighetens skull upprepade siffran i mindre stil i adressidans övre vänstra hörn. Siffran talade om det belopp i Silbergroschen som det svenska postkontoret fått »förskjuta» (= förskottera) till tidigare posttransportörer. Detta belopp omvandlat till svensk valuta, med tillägg för 5 sgr per brevlod och uttaxerades sedan av mottagaren som lösenavgift. Det svenska postkontoret satte på baksidan av brevet sin stämpel — om brevet transiterats genom Danmark var den rektangulär, och via Preussen hade stämpelein cirkelrund form.

Otillräckligt
eller ofran-
kerade
försändelser

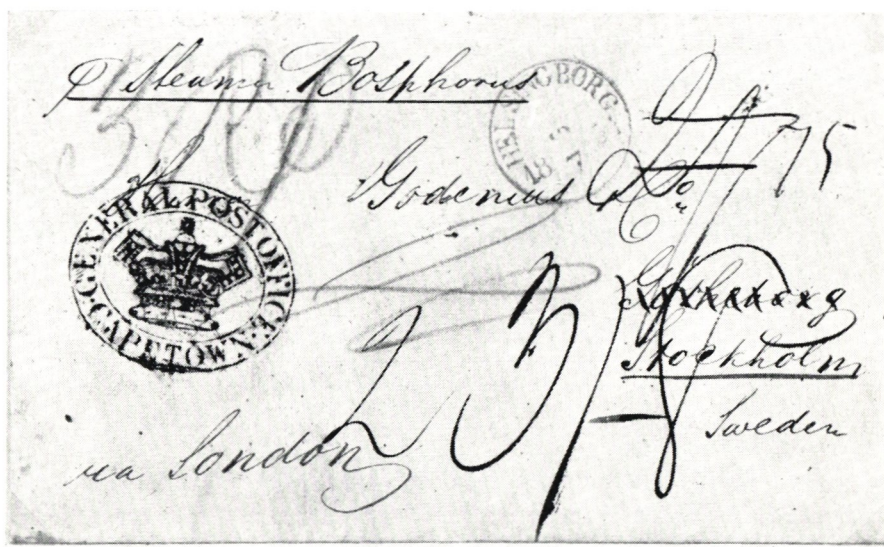
Ankommande utländska brev *decennierna närmast före sk-banco-frimärkesperioden* uppvisar ofta en *påteckning med rödkrita* tvärsöver brevvets framsida med hela lösenbeloppet i Rdr och sk.bco. I andra fall måste man omvandla de olika myntslagen till svenska mynt enligt följande:

	<i>SK bco tid</i>	<i>Vapen/öre tid</i>
1 Silber-groschen	= 3 sk.bco	9 öre
1 Engelsk penny	= 2 1/2 sk.bco	7 1/2 öre
1 Hamburger-skillling	= 2 1/2 » »	7 öre
1 Lübsk skilling	= 2 1/2 » »	7 »
1 Dansk RBS-skillling	= 8 Rundstycken	2 » R:mt

Därtill kom det svenska portot 15 sk.bco resp 45 öre. Ankommande brev med anteckningar »franko Stralsund», »franko Stettin» eller »franko Hamburg» löstes med 15 sk.bco resp 45 öre, eftersom de var frankerade till dessa städer.

A

Exempel på lösenbrev med påteckning av lösenbeloppet med rödkrita tiden före 1855

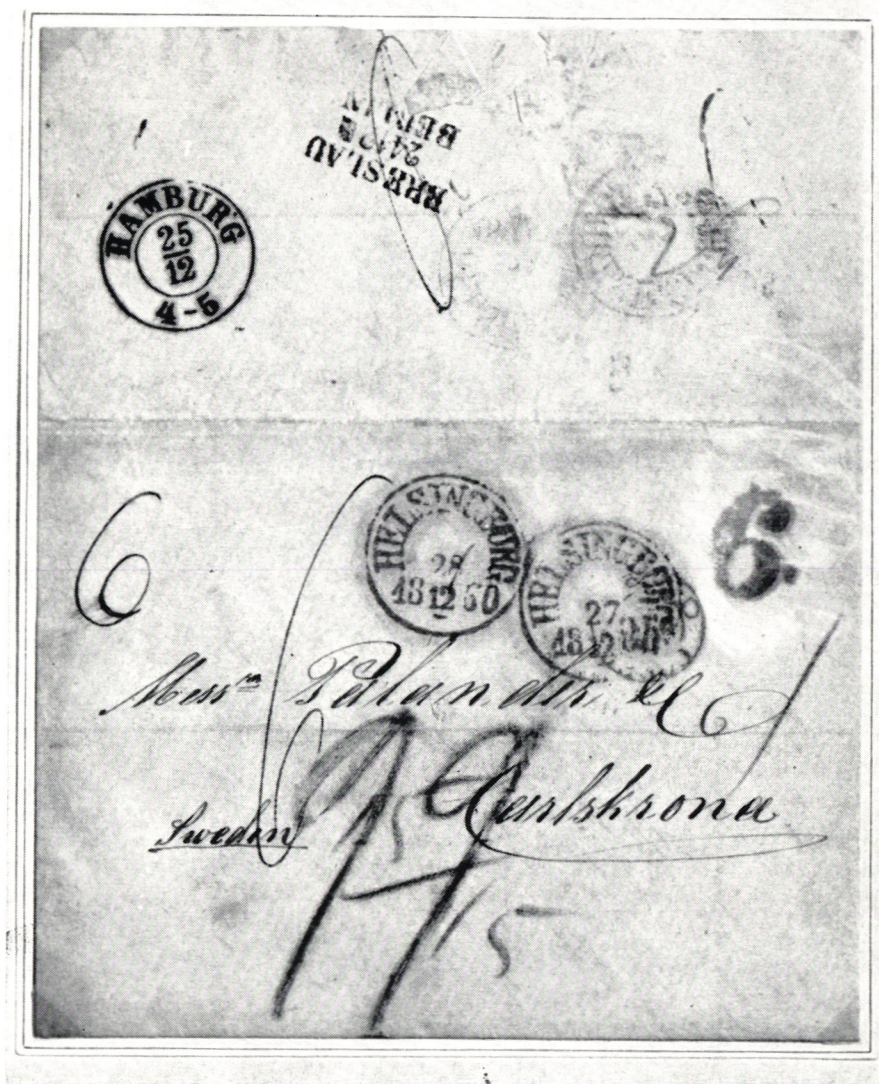
Trevligt brev från Kapstaden i Sydafrika 1851 med en ovanlig kronstämpel (1849—1851) med ångaren Bosphorus till London — sedan med ordinarie post via Helsingborg till Stockholm. Brevet bär förutom en hel del portoanteckningar lösenpåskriften 3 Rd = Riksdaler i rödkrita, vilket är hittills högsta kända lösenbelopp för ofrankerat brev från 1850-talet.

Exempel på lösenbrev med påteckning av lösenbeloppet under
sk bco-perioden 1855—1858

Obetalt brev från Torre Vieja (Spanien) 4/4 1857 via Verviers-Coeln 11/4, Hamburg 11/4, Helsingborg 17/4 till Carlsrona med lösenpåteckning 1 Rdr. samt siffrorna 11 utvisande avgiften Spanien—Hamburg i Silber-groschen. Brevets svenska lösen utgjorde 5 Sgr. Summa 16 Sgr. = 48 sk.bco = 1 Rdr.

*Exempel på lösenbrev med påteckning av lösenbeloppet under
Vapen/öre perioden 1858—72*

Trevligt obetalt brev från Corfu (Grekland) 18/12 1860 sänt med tåg
Breslau—Berlin 24/12, sedan via Hamburg 25/12, Helsingborg 27—28/12
till Carlskrona 30/12. Brevet fick lösas med 99 öre. Lösenstämpeln 6 jämte

samma påteckningar omtalar lösensumman i Hamburg 6 Silbergroschen. Därtill kom brevets svenska lösen 5 Silbergroschen. Summa 11 Sgr $\times$ kursen 9 öre = Lösensumman 99 öre.

Rekförsändelser belades ej med någon lösen, eftersom de alltid var till fullo betalda i förväg.

Korrespondensen med eller via Frankrike var förhållandevis stor. Det franska och det svenska postverket hade specialavtal. Var försändelsen otillräckligt frankerad, gick hela frankeringen förlorad och mottagaren fick betala helt nytt porto. Se intressant lösenbrev avbildat senare i uppsatsen (sid. 133), där avsändaren frankerat med 10 st 10-centimes-märken (avgiften för 1/2 lod). Mottagaren fick lösa med 216 öre. Eftersom man fick erlagga helt porto för 1/2 lod (senare för 7,5 gram) var det lätt att göra fel. Postförvaltarna fick därför förhållningsorder att särskilt noga kolla brevtväcklingen med Frankrike.

Avtalet med Frankrike

Även i andra hänseenden hade man specialavtal med Frankrike — man *utväxlade speciella lösenstämplar* både under sk.bco — som under vapen/öre-perioden. Mera därom senare.

Lösenstämplar utväxlades med Frankrike

Brev som obetalda skickades från Sverige och som av en eller annan anledning ej blev utlösta av adressaterna, återkom belagda med lösen och fick lösas av avsändaren. Sådana lösenbrev är ytterligt sällsynta under skilling bco — vapen/öre-perioden. I regel kunde ej eller ville ej avsändaren lösa dem, utan de sändes jämte en »reversal in duplo» till Post-Kammar-Contoret, som skrev ut en kvittens och lösenbeloppet avskrevs.

Retur-brev

Lösenstämplarna perioden 1843—1874

För att underlätta uttaxeringen av lösenbeloppet påslogs ibland försändelserna lösenbeloppet med särskilda stämplat.

Lösenstämplarna användes för att underlätta lösenuttaxeringen

Studiet av lösenstämplarna är ett mycket fascinerande fält, eftersom det varit och ännu är ganska outforskat. Dels vet man inte alltid med säkerhet när stämplatarna togs i bruk, hur många av varje som tillverkades eller vem som använde dem, dels har det enbart under mitt forskningsarbete upptäckts ett 20-tal nya, tidigare okända och/eller i stämpelhandboken utgiven av SFF ej angivna valörer eller typer.

Vissa av de kommande »fakta» måste nog anses som hypoteser och alla fakta om lösenstämplarna kommer kanske aldrig med säkerhet att kunna fastslås. Orsaken är att många dokument från denna tid ej längre finns

Fakta eller hypoteser

bevarade eller kunnat återfinnas — d. v. s. handlingar som klart dokumenterar bakgrunden eller omständigheten kring stämplarnas tillkomst. Ej heller kan med säkerhet fastslås när de flesta av dem togs i bruk.

Indelning av lösenstämplarna

Första periodens lösenstämplar 1843—74 kan indelas i följande stämpler-typer:

- I Stämplor för obetalda brev från eller via Danmark 1843—1850.
- II Stämplor avsedda för obetalda inhemska brev, som ankom med diligens eller ångbåt 1850—1859.
- III Stämplor för utländska ofrankerade brev under sk.bco-perioden 1855—1858.
- IV Stämplor för utländska ofrankerade brev under vapen/öre-perioden.

Obet. brev
från
Danmark
1843—1850

- I *Vår tidigaste kända lösenstämpel togs i bruk år 1843 i Helsingborg.* Den har rektangulär ram i storleken 19×42 cm och har texten »OBETALT FR. DANNE-MARK H=BORG», samt datumsiffror, månadens namn i förkortning och de två sista siffrorna i året. Stämpeln anger ej lösenbeloppet utan detta antecknades på brevet av postfunktionären. Stämpeln är känd från sept. 1843 till dec. 1850 och är förmodligen den vanligaste av alla lösenstämplarna.

OBETALT FR.
DANNE-MARK
H=BORG 8 SEP. 43

Obet. in-
hemska brev
med ångbåt
eller diligens

- II *Inrikes obetalda brev som ankom med ångbåt eller diligens försågs ibland med speciella lösenstämplar. Sådana stämplor användes:*

A. I Uddevalla för lösenbrev ångbåtslinjerna Göteborg—Marstrand—Uddevalla.

- B. I Stockholm för lösenbrev ankommande med ångbåt eller diligens.
- C. I Norrköping.
- D. På ångbåtlinjen Stockholm—Westerås.

Uddevallastämplarna

A. *Uddevallastämplarna* tillhör gruppen *lösenstämplar av privat och/eller halvofficiell karaktär*. Den som är speciellt intresserad av omständigheterna kring stämplarnas tillkomst, ångbåtstrafiken mellan Göteborg och Uddevalla och handelshuset Thorburns historia hänvisas till den utmärkta artikelserien av civ.ing. Curt Haij om »Svensk Lösen» i Svensk Filatelistisk Tidskrift. Här skall endast lämnas en kortfattad redogörelse.

I juni 1850 erhöll intressenterna i ångfartyget Thorild, som gick mellan Uddevalla och Göteborg Generalpoststyrelsens tillstånd att befordra post mellan Göteborg, Marstrand och Uddevalla. Breven lades i brevlåda ombord på fartyget och måste vara obetalda. De försågs vid framkomsten med lösenstämplar som kvitto på att beloppet erlagts. Avgiften halverades mellan fartygsbolaget och postverket. Senare användes även andra fartyg, t. ex. ångfartyget »Uddevalla» för liknande brevtransporter.

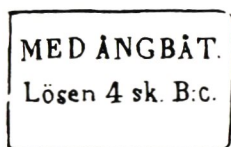
Något om
tillkomsten

Typ I *Olika typer av lösenstämplar har använts på denna sträcka*. Under 1850 användes en rektangulär stämpel 18×29 mm med text »Med ÅNGBÅT LÖSEN 4 sk B:co». Ett brev från Göteborg daterat 14/9 1850 har 4:an ändrad till en 8:a. Brevet har befordrats för dubbel portosats.

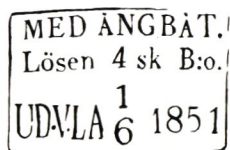
Typ II Från och med 1851 användes en liknande stämpel i formatet 19×29 mm, med tilläggs-texten »UD.V.LA», datum och årtal.

Typ III Mellan åren 1852—1860 användes en cirkelrund stämpel med 35 mm diameter och texten »MED ÅNGBÅT UDDEVALLA Lösen 4 sk:B:o, samt datum och årtal. Denna stämpel förändrades efter hand så att under öre-perioden endast texten »MED ÅNGBÅT . . . Lösen» återstod. Några exempel där 4:an ändrad till en 8:a är kända — vid tyngre brev med dubbel portosats.

De olika typerna av »Uddevallastämplarna»

1850
Typ I

1850
Typ II

1852—58
Typ III a
Fas IA

1852—58
D:o ifyllt
Fas IB

1852—58
D:o ifyllt dat.
+ årtal. Fas IC

1852—58
Utan datum
Fas ID

1854—58

Typ III b

Fas II

1858—59

Typ III c

Fas III

1858—59

D:o text »dehitt»

Fas III

1859—60

Typ III d

Fas IV

Typ III a är den utan jämförelse vanligaste av dessa tämplar. Typ I och II är mycket sällsynta. De allra flesta brev med dessa Uddevalla-stämplor är adresserade till firma Thorburn och Söner eller Riddaren och Majoren M. Koch.

Typ III d användes även att makulera frimärken. Troligtvis sattes frimärkena på »av gammal vana» innan breven stoppades i brevlådan, där endast obetalda brev skulle stoppas. En möjlighet är att de sattes på i Uddevalla av mottagaren som lösenavgift och stämplades upp. Ett brev med en 4-skillning med stämpel typ III b (använd efter 1/7 -58) samt ett mindre antal brev med stämpeln typ III d på 12 öre Vapenmärken är kända.

I princip skulle stämplorna endast användas på brev på sträckan Göteborg—Uddevalla men *två brev har påträffats avsända från Svinösund till Uddevalla*, varför det är troligt att lösenstämplor av denna typ använts för lösenbrev på andra sträckor till Uddevalla.

B Lösenstämplarna i Stockholm

Nya lösen-
bestämmelser

I samband med införandet av enhetsporto i Sverige 1 juli 1855 började nya bestämmelser för lösen av obetalda brev att tillämpas. Alla brev skulle vara frimärkta om de inlämnats på posten eller stoppats i brevlåda. Tusentals brev fick därför kvarligga på posten, tills man löste »den gordiska knuten» och år 1871 införde en straffavgift (»aviseringsavgift») på 6 öre för obetalda brev. Ett viktigt undantag från denna regel utgjorde brev som stoppats på diligensernas eller ångbåtarnas brevlådor. De kunde vara ofrånkerade. För sådana brev till Stockholm använde man särskilda lösenstämplar av tre olika typer.

Undantag

Typ I

Typ II

Typ III

Typ I

Den första typen som användes åren 1855—1856 har cirkelform med 21 mm diameter och texten »STCKHLM 4 SK» samt datum och årtal. Mest liknar den normalstämpel 16 men har också likhet med de vanliga runda Stockholmsstämplarna — normalstämpel 10. På grund av sin likhet med normalstämpel 10 har den säkerligen förväxlats av samlare med den vanliga Stockholmsstämpeln och få blivit lämnade till eftervärlden. Dessutom slogs den nog ganska sällan. Den korta användningstiden (juli 1855—juli 1856) har resulterat i att den är synnerligen sällsynt.

Typ II

I juli 1856 ersattes den av en intressant och tilltalande 8-kantig stämpel med höjden 32 mm och bredden 25 mm samt texten i stor stil 4 sk. och därunder i mindre stil årtal, datum samt Stockholm. Trots att denna stämpel är så iögonfallande och användes under två års tid har förvånansvärt få brev ändå blivit bevarade. Breven är ofta särskilt intressanta genom påskrift av typen »per diligence», per »Sundsvall», »med ångbåt Blixten», »med ångbåt från Ystad» o. s. v. Ett enda brev är känt från år 1856 där stämpeln använts som avgångsstämpel — ett obetalt brev från Stockholm till Drags. Aktie Bolaget i Norrköping.

Undantag

Den sista typen av Stockholmsstämplarna användes från juli 1858 fram till slutet av år 1859, alltså något kortare tid än typ II ovan. Stämpeln har cirkelform med 26 mm diameter och texten 12 öre, årtal, datum och Stockholm. Samtliga kända brev har Stockholm som mottagarort. Ett särskilt intressant brev finns bevarat (se avbildningarna längre fram i denna uppsats!) med två likadana stämplat för att markera dubbel lösen = 24 öre för ett brev med två portosatser. Brev med två lösenstämplar är mycket ovanliga och förekommer ibland där en stämpel felaktigt slagits och senare korrigerats till rätt portosats. I något fall förekommer två stämplat av olika typer för att markera t. ex. 1 1/2 porto. Nu omtalade brev är det enda kända där två likadana stämplat markerar dubbel portosats.

Typ III

C Norrköpings lösenstämpel

Liksom i Stockholm användes i Norrköping under en kort tid (förmodligen under 1858—1859) en speciell lösenstämpel, »12 öre», som postmästaren där troligen själv lät tillverka. Endast två brev från Stockholm till Norrköping med denna stämpel är kända. Båda har ankommit med ångbåt och det är därför tänkbart att den endast användes för ankommande obetalda ångbåtsbrev från Stockholm.

12 öre

D Westerås-stämplatarna

Nyligen har det upptäckts två olika primitiva lösenstämplar på obetalda ångbåtsbrev från Stockholm till Westerås. Förmodligen slogs dessa stämplat vid ankomsten till Westerås. Obetalda brev i andra riktningen är kända, men de har då Stockholms lösenstämpel typ II. Stämplatarna var troligtvis endast i användning under 1857—1858 och förekommer på brev transporterade med ångbåtarna »Aros» och »Westerås».

Den första typen har en rektangulär ram storlek 9×36 mm och texten »Lösen 4 sk:».

Den andra typen har en rektangulär ram storlek 16×32 mm och texten »4 sk:».

Endast ett fåtal brev har tillvaratagits. Den förstnämnda typen är känd på brev som transporterats både med »Aros» och »Westerås», medan den sistnämnda än så länge bara är känd på brev med »Aros».

Lösen 4 sk.

Typ I

4 sk

Typ II

Tabell nr I

Obet. fr. Sk + inrikes lösenstämplar

Typ	Valör	Storlek	Känd mellan åren	Använd i
Obet. Dannemark	—	19×41 mm	Sept. 1843—dec. 1850	Helsingborg
Stockholm rund	4 sk	21 mm diam.	1855—1856	Stockholm
Stockholm 8-kant	4 sk	32×25 mm	1856—1858	»
Stockholm rund	12 öre	26 mm diam.	1858—1859	»
Uddevalla I	4 sk	18—29 mm	1850	Uddevalla
» II	4 sk	19—21 mm	1851	»
» IIIa	4 sk	35 mm Fas I	1852—1858	»
» IIIb	4 sk	» » II	1854—1858	»
» IIIc	4 sk	» » III	1858—1859	»
» IIId	4 sk	» » IV	1859—1860	»
12 öre	12 öre	13×22 mm	1859	Norrköping
Lösen 4 sk.	4 sk	9×36 mm	1857	Westerås (?)
4 sk	4 sk	16×32 mm	1858	Westerås (?)

III Skillingbanco-periodens lösenstämplar (1855—1858) för från utlandet ankommande ofrankerade försändelser

III
Tillverkning
och
användning

De under skillingperioden 1855—1858 förekommande svenska lösenstämplarna på till Sverige ankommande obetalda brev slogs samtliga i Frankrike utom lägsta valören 15 sk (Lokalportot från Hamburg) som användes av det svenska postkontoret i Hamburg.

Flera av de svenska-franska stämplarna har säkerligen *tillverkats i Sverige* — men inte alla — och *utväxlats med Frankrike*. Vi fick i stället franska stämplar i en som det verkar »besynnerlig» och enkel stil — ett slags siffror i decimer = tiondels Frs. De användes för brev till Frankrike eller för svenska transitbrev genom Frankrike och slogs på försändelserna vid de svenska utväxlingspostanstalterna i Stockholm, Ystad och Hamburg. Dessa siffror skulle underlätta lösenuttaxeringen i Frankrike. Portot till Frankrike var normalt 24 sk (= 1 Fr) för 1/2 lod. *Stämpelbytet skedde redan i slutet av år 1854.*

Paris—Quiévrain

Den ambulerande postkupén mellan Paris och gränsstationen Quiévrain använde sig av de svenska stämplarna 24 sk., 29 sk., 34 sk., 36^s B^{co}, 1 Rdr. 10 sk., 1 Rdr. 20 sk., 1 Rdr. + 24 sk., 1 Rdr. 24^s B^{co}, och 2 Rdr. 6 sk. Alla dessa stämplat var säkerligen inte i bruk från början — troligtvis enbart 24 sk. och 1 Rdr 20 sk. — eftersom de övriga skiljer sig från dessa tre beträffande antingen höjd eller 15—16 mm och längden från 20 till 55 mm.

Användningstid

I princip skulle man kunnat tänka sig, att alla stämplarna varit i bruk under frimärksperioden 1/7 1855—1/7 1858, men så är ingalunda fallet.

Två brev med stämpeln 24 sk och ett brev med avtrycket 1 Rdr. 20 sk. har påträffats avstämplade så tidigt som i februari—mars 1855. Med mycket stor sannolikhet togs dessa stämplat i bruk i Frankrike vid avtals- tidens början 1/1 1855. De flesta av stämplarna är mycket sällsynta (van- ligast 24 sk., och 1 Rdr.) och har bara påträffats i enstaka exemplar. Därför är det f. n. omöjligt att påvisa användningstidens längd.

Ett par av
stämplat
användes
från 1/1 1855

Stämplat 24 sk., 36^s B^{co} och 1 Rdr. var i bruk efter 1/7 1858. Den förstnämnda så sent som i december 1858. Sen användning är inte alltför ovanlig — ett 15-tal avtryck är kända. I regel då med påteckningen 72 eller i kombination med lösenstämpeln 72 öre.

Sen använd-
ning

Flera stämplat i bruk

För dessa stämplat liksom för alla lösenstämplat gäller att avtrycken ofta är ganska suddiga. Därför verkar det för ögat som om av ett par av stämpeltyperna, 15 sk. och 24 sk., flera stämplat varit i bruk. Sned påslagning kan emellertid lätt ge ett intryck av att avtrycket skiljer sig från tidigare kända.

Dubbla påtryck

Ett 15-tal försändelser är kända med dubbla påtryck. Sådana förekommer av tre slag.

- a. Samma stämpel har slagits två gånger
- b. Olika stämplat har slagits för t. ex. dubbel portosats.
- c. Två olika stämplat har slagits efter valutareformen 1/7 -58.

Olika slag
av dubbla
påtryck

- a. På två intressanta brev från Indien har avtrycket för tydlighetens skull använts två gånger på samma brev. Det ena brevet har varit underfrankerat med frimärken (dessa har blöts av — se under kapitlet avbildade brev!). Tydligen har portot bara räckt till Italien.

Stämpeln 1 Rdr. 20 sk. = 68 sk., d. v. s. dubbla portosatsen från Italien. Det andra brevet har även det varit underfrankerat (utan frimärken — brevet avbildat). Först har man taxerat felande porto till 24 sk. men korrigerat till 36 sk., varför brevet har avtryck av stämpeln 24 sk., som därefter makulerats med stämpeln 36s Bco. För tydlighets skull har man sedan slagit stämpeln en gång till.

- b. Ett brev från Paris till Uddevalla har stämpeln 1 Rdr. överkorsad + stämpeln 24 sk. Brevet hade tydligen en vikt under 1/2 lod och portot korrigerades.

Portosatsen
1 Rdr 24 sk.

För brev med portosatsen 1 1/2 lod gällde portot 72 sk = 3 portosatser. Någon sådan stämpel fanns tydligen inte från början, utan man kombinerade stämplarna 1 Rdr. och 24 sk. En brevframsida och ett brev är kända (brevet avbildat). Båda försändelserna är från 1857. Tydligen var portosatsen ej alltför ovanlig. Min hypotes är därför, att man till slut lät tillverka en stämpel, och den fick i stort samma utseende som stämpeln 36s Bco.

- c. Ett mindre antal brev är kända med stämpelkombinationen 24 sk. och 72 öre. De är alla från tiden 1/7—31/12 1858. Avtrycket 24 sk. har slagits i Frankrike och korrigeringen skedde med stämpeln 72 öre, som slogs i Stockholm.

Tablå II Sk-stämplarna 1855—1858

Valör	Storlek	Känd mellan åren	Nyupptäckt
15 sk.	15×28 mm	—1855—1858	—
24 sk.	15×21 »	1855—1858	—
29 sk.	15×21 »	—1857—1859	—
34 sk.	15×21 »	—1857—	Upptäckt 1970
36s Bco	16×42 »	—1857—1858	Upptäckt 1970
1 Rdr.	16×24 »	—1856—1858	—
1 Rdr. 10 sk.	16×38 »	—1858	—
1 Rdr. 20 sk.	16×38 »	1855—1856	—
68	26×30 »	—1859	Upptäckt 1972
1 Rdr. + 24 sk.	16×45 » (ca)	—1857—	Upptäckt 1970
1 Rdr. 24s Bco	16×55 »	—1858	Upptäckt 1971
2 Rdr. 6 sk.	16×40 »	—1856—	Upptäckt 1970

15sk.

24sk. 22sk. 34sk. 1Rdr

1Rdr. 20sk.

1Rdr. 24sk.

1Rdr. 10sk.

2Rdr. 6sk.

36-SB=

1Rdr. 24-SB=

IV Stämplat för utländska ofrankerade brev under vapen/öre perioden

Under vapen/öre perioden fram till lösenfrimärkenas införande i vårt land 1/1 1874 påträffar man en mängd olika lösenstämplar på försändelser till eller via Sverige. Stämpeln 56, som slogs i Frankrike, förekommer t. o. m. efter denna tidpunkt. Lösenfrimärken åsattes då dessa brev på baksidan men har i så gott som samtliga fall klippts bort igen.

En mängd olika lösenstämplar användes under vapen/öre perioden

Stämplatarna förekommer i en mängd olika storlekar, stilarter och utföranden men kan i stort indelas i två huvudgrupper:

Indelning i två huvudgrupper

A Stämplat med siffror + ordet öre eller Rdr + öre.

B Enbart siffror (ibland med punkt efter siffrorna).

De franska lösenstämplarna

1		5	5	9	9	13	19
2	9	6	6	10	10	14	17
3	9	7	7	11	11	15	15
4	7	8	8	12	19	16	16

Tablå över de vid de svenska utväxlingspostkontoren använda franska stämplarna, utvisande lösenbelopp i decimer av francs.

IV A Stämplat med siffror och bokstäver — »öre»-typ

Samtliga stämplat av denna typ har uteslutande använts i Sverige. Höjden på siffrorna varierar från 10 mm till 16,5 mm och för öre från 5,5—8 mm, och stilarterna växlar mellan skrivstil, grotesk och antikva (se tabell III).

Helsingborg

Stämplat
anskaffas

I november 1858 erhöill postmästaren i Helsingborg tillstånd av Generalpoststyrelsen att få avskriva kostnader för lösenstämplarna 18 öre, 36 öre och 42 öre, vilka han låtit anskaffa. De hade då troligtvis varit

i bruk sedan valutareformen 1/7 -58. Han hänvisade till liknande stämplat som var i bruk i Stockholm. Senare anskaffades även stämplatarna 17 öre, 25 öre och 45 öre. När dessa börjat användas vet man ej med säkerhet. Vid kontroll av vilka stämplat som var i bruk 1869 på hösten redovisade Helsingborg avtryck av stämplatarna — 25 öre och 45 öre. Troligtvis anskaffades stämplatarna 17 öre och 25 öre 1865, då portona till och från Danmark ändrades. Stämplatn 45 öre hade förmodligen varit i bruk långt tidigare.

Under tiden oktober 1858 till januari 1859 användes röd färg för att varna för den epidemi som under denna tid härjade på västkusten. Sex brev med sådana »cholera-stämplat» har bevarats till eftervärlden — vardera tre med stämplatarna 36 öre resp. 42 öre. Två av dessa brev är transitbrev till Finland. Inalles har jag bland drygt 1.600 registrerade brev endast funnit fem transitbrev. Samtliga till Finland med lösenstämplatn 36 öre och finska lösenpåteckningar.

Färgade
stämplat

Transitbrev

Ett intressant brev från Köpenhamn till Halmstad uppvisar de två stämplatarna 17 öre och 25 öre. Stämplatarna har slagits under den tid närhetsportot från vissa danska orter till närliggande svenska städer (Örestad) var 12 öre. Lösenavgifter för sådana ofrankerade brev var 17 öre. För sträckan Köpenhamn—Halmstad gällde inget närhetsporto utan lösenavgiften var 25 öre. Posttjänstemannen rättade till sitt misstag med 25 öres-stämplatn men glömde makulera den tidigare 17 öre-stämplatn.

Brev med
två lösen-
stämplat

Helsingborgsstämplatarna

17öre 18öre 25öre
36öre 42öre 45öre

Vanligast av dessa stämplat är 36 öre — ovanligast 17 öre.

Stockholm

I Stockholm användes följande stämplat av öre-typ: 30 öre, 45 öre, 60 öre, 63 öre, 72 öre, 90 öre och 1 Rdr. 8 öre. Det finns två något olika

Vilka
stämplat
slogs i
Stockholm?

typer av 45 öre-stämpeln. Den användes i Stockholm resp. i Helsingborg. Troligtvis togs de första i bruk redan 1/7 1858. Hitintills har påtryck från detta år endast påträffats för 45 öre, 63 öre, 72 öre och 1 Rdr. 8 öre.

Särskilt intressant av dessa stämplat är valören 30 öre. Den är känd i ett exemplar på ett otillräckligt frankerat brev med den i och för sig ej så ovanliga stämpeln OBETALDT, + ett finskt 10 kopprimärke = portot

OBETALDT.

för franko gränsen. *Otillräckligt frimärkta försändelser från utlandet i kombination med lösenstämplar är mycket ovanliga.* (Brevet avbildat).

Ett liknande brev från Helsingfors till Stockholm med 1 1/2 porto och 2 st 10 kop-frimärken + stämpeln FR.GR. finns också avbildat senare i uppsatsen, jämte ett brev med lösenstämpeln 63 öre på ett otillräckligt frankerat brev från Italien. Detta brev uppvisar dessutom en mycket intressant flora på transitstämplar.

72 öre-stämpeln förekom under tiden i ett 10-tal fall tillsammans med den i Frankrike slagna stämpeln 24 sk, vilket tidigare omnämnts.

Stockholmsstämplarna

30öre 60öre 63öre 72öre
90öre 1Rdr8öre 45öre

Dessa stämplat användes i Stockholm. Vanligast är stämplatarna 45 öre och 63 öre, ovanligast förutom 30 öre är 1 Rdr. 8 öre.

Södra Stambanan

1969 upptäcktes en ny stämpel, något högre än de övriga i upprättstående, grotesk stil i valören 25 öre. Den var olika alla de andra örestämplatarna. Förklaringen fanns i redovisningshandlingarna från stämpel-

inventeringen i september 1869. Där finns ett avtryck av stämpeln, vilken var i bruk på Södra Stambanan, PKXP N:r 2. Troligtvis användes den under mycket kort tid.

25 öre

PKXP N:r 7 NED

En liknande stämpel av samma valör, antikva stil, i måtten 10×24 mm den minsta av alla öre-stämplarna har påträffats på försändelser från Norge till Västsverige. Den torde bara ha använts från 1872 — då straffavgiften 25 öre infördes för norska brev — en kort tid framöver.

25öre

Stämpelstansar

På postmuseum finns bevarat stämpelstansar för valörerna 63 öre, 1 Rdr 8 öre samt två nya typer 25 öre och 40 öre. Var dessa senare använts är omöjligt att fastställa f. n. eftersom någon dokumentation ej påträffats varifrån de insänts och något brev ej heller kommit fram med dessa avtryck.

56 öre, 1 Rdr. 10 öre och 1 Rdr. 20 öre

De i stämpelhandboken tidigare redovisade lösenstämplarna 56 öre, 1 Rdr. 10 öre och 1 Rdr. 20 öre torde ej existera. Troligtvis har en förväxling skett med stämplarna 56, 1 Rdr. 10 sk och 1 Rdr. 20 sk. Något brev med dessa stämplat har givetvis ej påträffats. För vidareforskningen är det viktigt, att den som innehar något av dessa avtryck sätter sig i förbindelse med författaren.

Tvivelaktiga
uppgifter

Tablå III »öre»-stämplarna

Valör	Storlek	Känd mellan åren	Använd i	Nyupptäckt
17 öre	14 + 6,5 mm	—1867—	Helsingborg	Upptäckt 1970
18 öre	14 + 6 mm	—1861—1865—	Helsingborg	
25 öre	14 + 8 mm	—1866—1867—	Helsingborg	
25 öre	16,5 + 6,5 mm	1869—	PKXP N:r 2	Upptäckt 1970
25 öre	10 + 6 mm	1872—1873	PKXP N:r 7 NED	Upptäckt 1970
30 öre	15 + 6 mm	—1863—	Stockholm	Upptäckt 1970
36 öre	15 + 7 mm	1858—1865	Helsingborg	
36 öre röd	15 + 7 mm	okt. 1858—jan. 1859 »		Upptäckt 1970
42 öre	13 + 5,5 mm	1858—1864 »		
42 öre röd	15 + 8 mm	okt. 1858—jan. 1859 »		Upptäckt 1970
45 öre	15 + 5,5 mm	1858—1870—	Stockholm	
45 öre	15 + 8 mm	—1869—	Helsingborg	
60 öre	15 + 7 mm	1859—1870	Stockholm	
63 öre	14,5 + 6,5 mm	1858—1866—	»	
72 öre	14 + 6 mm	1858—1865—	»	
90 öre	16 + 7 mm	1859—1865—	»	
1 Rdr 8 öre	16 + 6 mm	1858—1859	»	

IV B. Stämplat med enbart siffror (»siffertyp»)

De stämplat som använts av denna typ har använts antingen i Frankrike eller Sverige. Två stämplat med valörbeteckningen 25 resp. 32 har förmodligen slagits utomlands (i Danmark resp. USA) men då denna avgift belastats mottagaren som lösen medtages de i denna uppsats.

Storlekarna och stilarterna på siffrorna varierar högst betydligt, framför allt på de i Sverige använda stämplatna. En del är upprättstående, andra lutande. Det finns mager och fet stil. Höjden på siffrorna varierar från ca 11 mm till 26 mm.

Frankrike

Frankrike-
utbytet

Den svenske postdirektören Hellberg vid det Svenska Postkontoret i Hamburg som var en flitig skribent anför i en artikel »Arkiv i Postväsendet, del II»: »Obetalda bref från eller via *Frankrike* förses redan der, å adressidan, med stämplat af medelstora siffror i svart, utmärkande brefvets svenska lösen i öre (72, 87, 102, 108, 116 eller multiplar deraf).» Artikeln är skriven i maj 1860. Det kan alltså fastslås att Sverige fortsatte utbytet av stämplat efter myntreformen 1/7 -58. I Frankrike användes

dock en del av de gamla skillingstämplarna ända till i början av januari 1859. Ett enda brev från september 1858 är känt — med stämpeln 216. De flesta av de övriga stämplarna tycks först ha tagits i bruk i början av 1859 eller senare.

Följande stämplat har i Frankrike använts för ofrankerade eller ofullständigt frankerade brev till Sverige:

a storlek 11—12 mm höga — 72, 87, 102, 108, 116, 144, 204, 216 och 232.

b storlek 18 mm höga — 56 och 112

c storlek 26 mm stämpeln 26

a. *Stämplat av det lilla formatet*

72 87 102 108 116 144
204 216 216
232 232

Genom att avtrycken vid slagningen ofta blir suddiga (glider), är det svårt att avgöra, om det existerat mer än en stämpel av varje sort under den tidsperiod stämpeltypen använts. För ögat verkar avtrycken ofta olika, grövre eller smalare, slängar uppstår, bågar verkar räta o. s. v. (se avbildningar ovan — de är tämligen exakt kopierade). Det är därför inte osannolikt att ögat bedrar och att bara en stämpel av varje valör funnits. Av 216 och 232 torde emellertid två olika typer ha använts. Stämplarna 72 och 144 var i bruk under minst 10 års tid. På grund av flitig användning kan därför nya stämplat ha måst tillverkas efter några år. Beträffande just dessa två stämplat kan också nämnas, att det verkar som om Stockholm också använde dessa stämplat. Med säkerhet har det dock ej kunnat dokumenterats. Klart är emellertid att Stockholm hade en stämpel 108 för de ofrankerade Englandsbreven. Den är emellertid väsentligt större än den franska.

b. *Stämplat av det stora formatet*

Porto-
ändringen
1868

I samband med portosänkningar 1868 till 42 öre mellan Sverige—Frankrike började också de nya stämplatarna 56 för enkelt lösenstraffporto och 112 för dubbelt porto att tas i bruk. Stämplatarna påminner mycket om den typ som användes i Stockholm och det är inte otroligt att de tillverkades i Sverige i likhet med övriga stämplat och utväxlades med Frankrike och där slogs på postkupésträckan Paris—Quiévrain.

56 112

c. *Stämplat 72/26*

I stämplatshandboken finns stämplat 72/26 upptagen.

Felstämplat
i Frankrike

Någon sådan kombination var inte känd av nu aktiva stämpelsamlare förrän hösten 1970, då ett sådant lösenbrev dök upp. (Sedan dess har ytterligare ett brev påträffats.) Man trodde, att uppgiften avsåg kombinationen 24 SK/72 (öre) och att en förväxling skett mellan 26 och 24. Så var emellertid inte fallet. Däremot tycks en annan förväxling skett. Båda breven har den vanliga stämplat 72 och avtrycket 26 överstruket, vilket tyder på att stämplat 26 först slagits av misstag och sedan maku-lerats. Troligtvis har även andra postverk utväxlat lösenstämplat med Frankrike och det är en sådan stämplat, avsedd för ett annat land, som använts.

26 68

d. Stämpeln 68

Under tryckningen av detta manus har en ny lösenstämpel »dykt upp». Ett brev från Alexandria till Arendal (Norge tillhörde Sverige) i januari 1859 har på sträckan Paris—Quiévrain försetts med stämpeln 68 = 68 sk = 204 öre, vilket var regulära portosatsen Alexandria—Sverige (el. Norge). Troligtvis hade man inte stämpeln 204 tillhands utan använde skillingvalören i stället. Jfr brev och portosatser sidan 74!

Av de »franska» stämplarna förekommer bara stämpeln 56 i annan färg än svart. Ett 10-tal brev samtliga adresserade till firma Olof Wijk i Göteborg har grönaktiga avtryck — ibland med en dragning åt blåviolett.

Färgade
stämpel-
avtryck

Otillräckligt frimärkta försändelser

Fem brev från denna tid, otillräckligt frimärkta och med »franska» lösenstämplar är kända. Det gäller tre brev med franska frimärken, ett brev från Ceylon och ett brev från Portugal, som transiterat Frankrike (två av breven finns avbildade).

I portotaxan från 1/1 1859 heter det: »Bref till Frankrike böra förseas med portot fullt motsvarande värde deraf, enär sålunda ofullständigt frankerade bref behandlas som obetaldte och fulla portot för desamma adressaterne affordras». Det betyder att mottagaren inte fick tillgodoräkna sig något av värdet för frimärkningen vid lösens erläggande. Denna regel gällde i båda riktningarna.

Portotaxan
1859

Dubbla stämpelavtryck

Brev med dubbla stämpelavtryck är sällsynta. Förutom två av de nyss omnämnda och avbildade breven finns endast ett par stycken kända. I samtliga fall gäller det felaktig bedömning av antalet portosatser (brevets vikt) som korrigerats.

Förväxling

Den i stämpelhandboken omnämnda stämpeln 212 torde inte existera utan vara en förväxling med stämpeln 112.

Stockholm

De i Sverige använda lösen-sifferstämplarna slogs förmodligen alla i Stockholm. Typerna varierar väsentligt. Till storleken är de större än den mindre »franska» serien och påminner oftast om stämplarna 56 och 112. Tre av stämplarna (34., 35. och 54.) har en punkt efter siffrorna och användes vid Stockholm K.K. för ofrankerade brev, som ankom med ångbåt

25. 34. 35.
54. 36

från utlandet. Stämpeln 25. har även den en punkt men det är oklart om den använts i Stockholm eller Helsingborg. Denna oklarhet gäller också stämpeln 36. Däremot har stämplarna 81, 99 och 108 säkerligen enbart slagits i Stockholm.

81 99 108

Stämplarna 72 och 144 kan parallellt med användningen på sträckan Paris—Quiévrain också ha brukats i Stockholm. Några försändelser med dessa stämplat, som inte passerat Paris eller om Paris-stämpel saknas — kan ha passerat Paris, har ej registrerats.

72 144

Ovanliga stämplat

Förutom stämpeln 108 är alla de andra av dessa lösenstämplat mycket ovanliga. Stämpeln 81 är bara känd i ett exemplar, ett ryskt brev i Postmuseums ägo.

Brev med otillräckligt frimärkta försändelser och dessa stämplat är ej kända, ej heller brev med dubbla eller färgade påtryck.

I Postmuseum finns stämpelstansar för 36., 54. och 25. bevarade och kan beskådas av intresserade.

Tablå IV »Siffer»-stämplarna

Valör	Höjd	Känd mellan åren	Använd i	Nyupptäckt
25.	15 mm	—1866—	Stockholm?	
25	13 »	—1866—	Helsingborg?	Upptäckt 1970
32	11 »	—1873—	Grenna?	Upptäckt 1970
34.	16 »	1865—67—	Stockholm KK	
35.	16 »	1868—69—	Stockholm KK	
36	16 »	1864—65	Stockholm?	
54.	17 »	—1867—70—	Stockholm KK	
56	18 »	1868—75	Frankrike	
72	11 »	—1860—	Stockholm	
72	11 »	1858—68	Frankrike	
72/26	26 »	—1860—	Frankrike	Återupptäckt 1970
81	17 »	—1868—	Stockholm	Upptäckt hösten 1971
87	11 »	—1862—63—	Frankrike	Upptäckt 1970
99	17 »	—1865—	Stockholm	Upptäckt hösten 1971
102	11 »	1859—63	Frankrike	Upptäckt 1970
108	11 »	—1860—	Frankrike	Upptäckt 1970
108	14 »	1858—65—	Stockholm	
112	18 »	1868—71—	Frankrike	
116	11 »	—1864—66—	Frankrike	Upptäckt hösten 1971
144	11 »	—1860—	Stockholm	
144	11 »	1858—68	Frankrike	
204	11 »	—1860—62—	Frankrike	
216 (2 ol)	11,5 mm	1858—68	Frankrike	
232 (2 ol)	11,5 »	1861—66	Frankrike	(ej handboken)

25

Dansk stpl?

32

USA stpl?

Utländska stämplat?

Två lösenstämplar på brev till Sverige: en 13 mm hög stämpel med ganska feta siffror samt en litet mindre också upprättstående stämpel med 11 mm höjd har påträffats i vardera ett exemplar på brev från Danmark till Falkenberg resp. från USA till Grenna. Stämpeln 25 är troligtvis dansk men den kan också ha slagits med hjälp av en provisorisk stämpel i Helsingborg. Lösenavgiften 25 öre är riktig.

Det andra brevet är ett ofullständigt frimärkt brev från Saint Paul försett med stämpeln »insufficiently paid» + lösenpåteckningen »Lösen 32 öre». Dessutom syns siffran 4, vilket också torde vara det felande portot i cents. Stämpeln 32 motsvarar det felande portot i öre och kan ha »fabricerats» och använts i Grenna.

Förväxling

Den i stämpelhandboken upptagna stämpeln 90 torde vara en förväxling med den tidigare omnämnda stämpeln 90 öre.

Värdefull hjälp i forskningsarbetet

Under det forskningsarbete som ligger till grund för denna uppsats har jag fått *stor hjälp av Postmuseum*, som bidragit med studielitteratur. Som underlag har också legat drygt 1.600 registrerade brev, som jag fått låna eller fått uppgifter om av *en mängd framstående samlare och filatelister*. Till alla vill jag rikta ett *varmt tack* och särskilt nämna Gustaf Douglas, Rune Gustafsson, Curt Haij, Arthur Nyström, Arne Olsson, Peter Pluntky, Karl-Erik Stenberg och Filip Tillman i Stockholm, Erland Brand, Ture Heed och Allan Samuelsson i Göteborg, Holger Olsson i Jönköping, Harry Åstadt i Bergkvara och Sigurd Ringström i Trelleborg.

Vidareforskning

Arbetet med lösenstämplarna 1843—1874 har varit mycket stimulerande. En hel del felaktigheter och stora luckor har funnits i tidigare litteratur på området. Under arbetets gång har åtskilliga nya stämplatyper och stämpeltyper — som tidigare ej varit kända eller redovisats — upptäckts.

Det är *inte alls otänkbart att ytterligare typer och valörer kan dyka upp*, eftersom intresset för dessa stämplatyper och lösenförsändelser påtagligt ökat de senaste åren. Jag väddar därför till alla som har eller får tag i sådana — eller överhuvudtaget brev med lösenstämplar — att ta kontakt med under-teknad, så att forskningen kan fortsätta och många av de ovissa frågorna klarläggas. Varje brev med lösenstämplar kan genom stämpelns utseende, transitstämplar och färdväg hjälpa till att lösa dessa »mysterier» och ge värdefull dokumentation åt kommande samlare.

Litteraturförteckning

Diverse portotaxor från 1600-talet t. o. m. 1817 års taxa

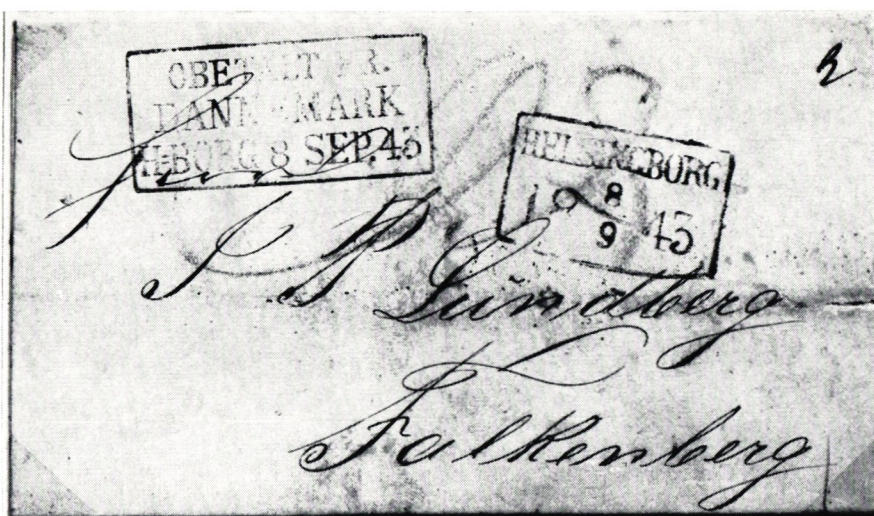
Postporto + Taxa för Utrikes Brevväxlingen åren:

1824, 1833, 1848, 1853, 1/1 1859, 1864, 1865, 1867, 1869 och 1872

Supplement till portotaxorna 1860, 1862 och 1865

Utrikes Brefporto och Telegramtaxa 1869
 Svensk Författningssamling 1855
 Finlands Allmänna Författning III del 1817—1820
 Olika postcirkulär från 1800-talet
 Arkiv i Postväsendet del II
 Post- och Inrikestidningar
 Svenska Postens Historia 1936
 Handbok över Svenska Post- och Makuleringsstämplar 1685—1951
 (SFF)
 Priskatalog över Svenska Post- och Makuleringsstämplar 1971 (SFF)
 Specialkatalog över Sveriges Frimärken och Helsaker 1972 (SFF)
 Curt Haij: »Svensk Lösen» — en artikelserie i SFT 1969/71
 L. Zilliacus: »Det gula Posthornet»
 Postdir. Hellberg: »Svenska Postkontorets i Hamburg värdsamma Pro-
 memoria om Sveriges utländska Postgång: Några ord till Allmänheten»
 (sept. 1862)
 Hans Hübner: »Die Schwedische Post in Schleswig-Holstein und Pom-
 mern»
 Walter Kindermann: »Zum Schwedischen Postamt»

Del II

1843—1850

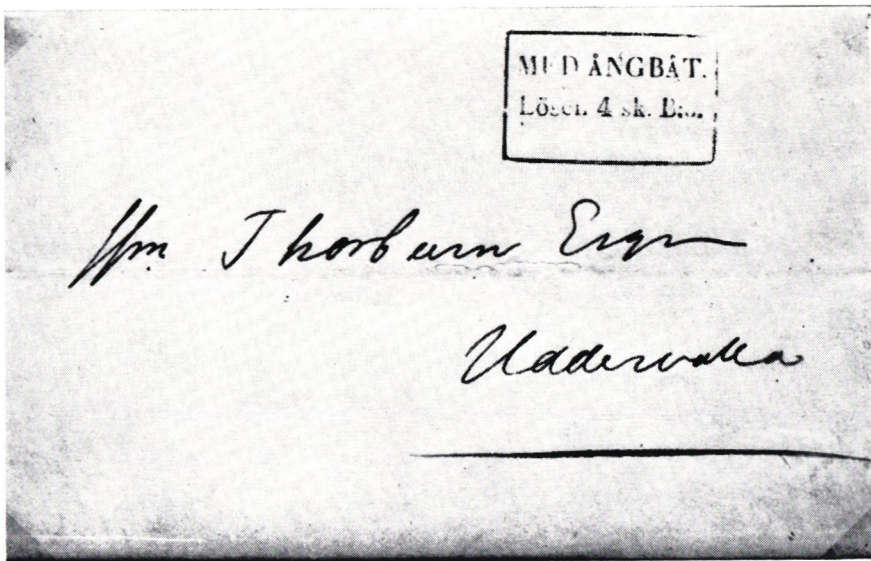
Tidigast kända avstämpling 8/9 1843 med vår första och vanligaste lösenstämpel utan valör. Lösenbeloppet angavs med rödkrita eller med bläck på adressidan (i detta fall »9 S» = 9 sk.bco.)

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1843—1850
Tidigaste registrerade avstämpling	8/9 1843
Senaste registrerade avstämpling	9/12 1850
Sällsynthetsgrad stpl.	R1
Avsändningsländer i frekvensordning: Danmark och Tyskland.	

Vanligaste avsändningsort	Hamburg
Vanligaste adressort	Göteborg
Vanligaste adressat	M.W. Rhedin

Känd med portosatspåteckningar från 9 till 68 sk.bco. Det verkar som om ytterligare en stämpel med något mindre bokstäver på översta raden tagits i bruk omkring år 1845.

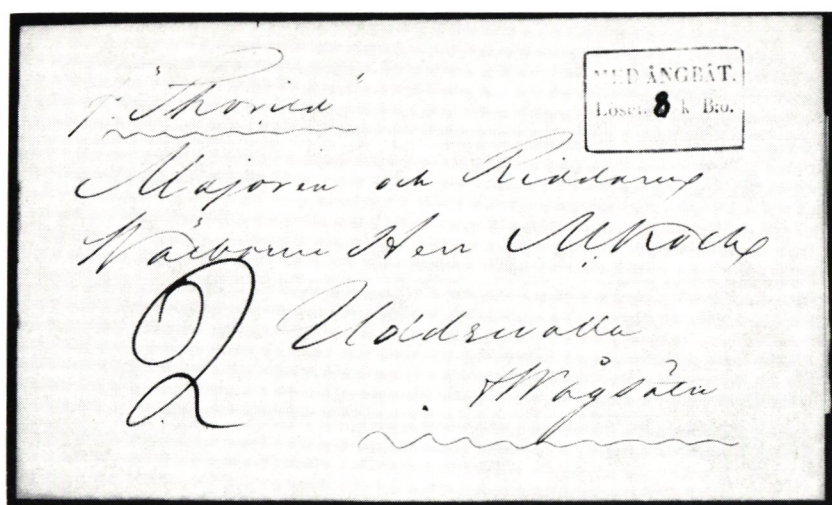
1850

Skeppsbrev med S/S THORILD från Marstrand 8/9 1850 till Uddevalla.

Stämpeldata

Användningstid	1850
Tidigaste registrerade avstämpling	14/7 1850
Senaste registrerade avstämpling	8/9 1850
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

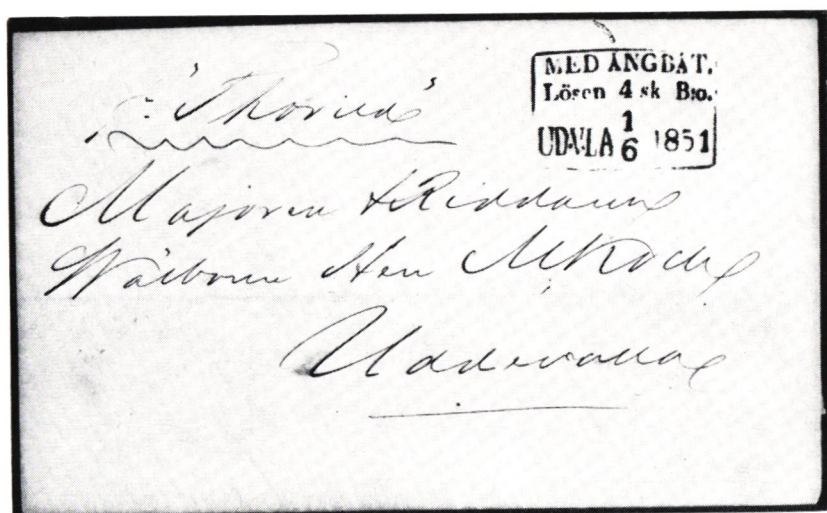
Denna första typ av Uddevallastämplarna användes endast för brev befordrade med S/S Thorild från Göteborg till Uddevalla år 1850. Ett intressant brev, där stämpeln använts för dubbelt porto finns avbildat på nästa sida. 4:an är ändrad till en åtta och en tvåa finns antecknad på brevet för att ange den dubbla portosatsen.

1850

Brev från Göteborg till Uddevalla 14/7 1850. Brevet har en 2:a i bläckskrift utvisande den dubbla portosatsen. 4:an har ändrats i stämpeln till en 8:a. Av de senare runda Uddevallastämplarna finns också några brev kända, där en 4:a ändrats till en 8:a för den dubbla portosatsen.

Enligt bestämmelserna skulle breven postas ombord på båten, där en särskild brevlåda fanns uppsatt. Breven skulle vara ofrankerade. Postmästaren i Uddevalla hade nyckeln till lådan. Vid framkomsten försågs breven med lösenstämpeln som kvitto att betalningen erlagts. Posten och ägarna av båten delade avgiften lika.

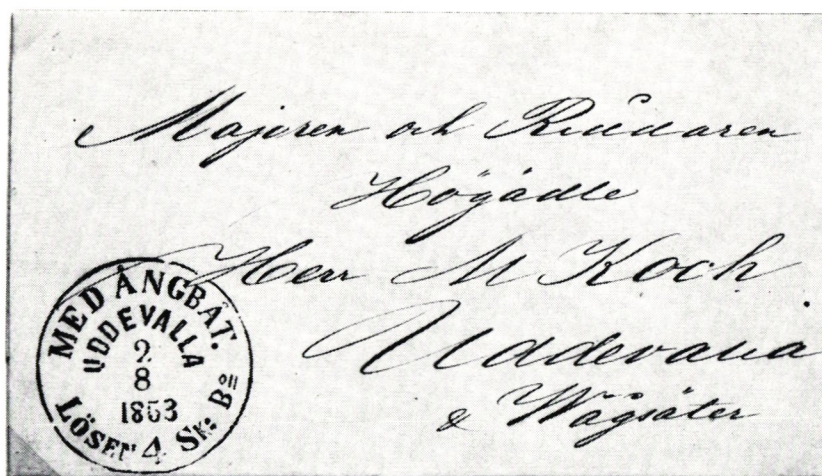
1851

Tidigast kända avstämplingen av den andra typen av Uddevalla 4-kantstämplarna. Avsant från Göteborg 1/6 1851 till Uddevalla per S/S Thorild.

Stämpeldata

Användningstid	1851
Tidigaste registrerade avstämplingen	1/6 1851
Senaste registrerade avstämplingen	13/11 1851
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Samtliga registrerade brev är adresserade till Major M. Koch i Uddevalla.

1852—1860 (alla runda typer)

Fas I A

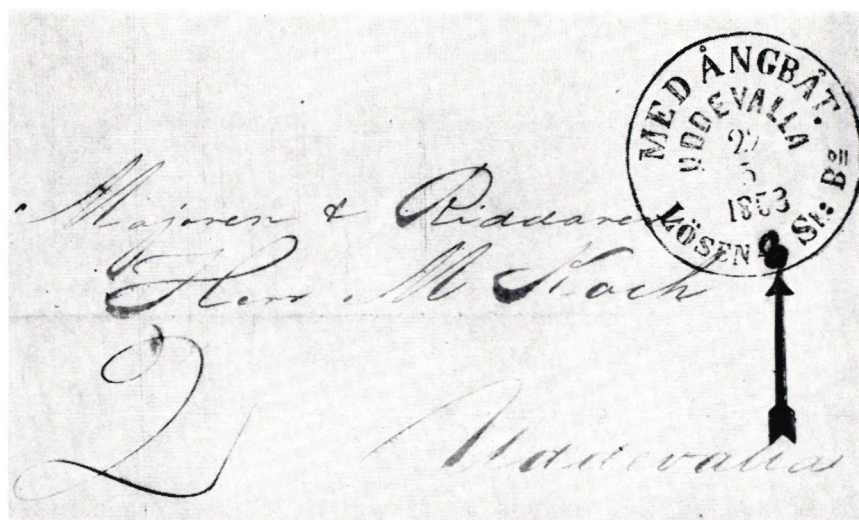
Brev med Uddevalla stämpeltyp III, Fas I med full datering och årtal samt text från Göteborg 4/8 1853 till Uddevalla.

Stämpeldata

Användningsort	Uddevalla
Användningstid (samtl. runda typer)	1852—1860
Tidigaste registrerade avstämpling	10/6 1852
Senaste registrerade avstämpling	19/11 1860
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Uddevallastämplarna genomgick flera stadier i utvecklingen mot öre-perioden, vilket framgår av följande brev. Några brev är kända med dubbel portosats, där 4:an ändrats till en 8:a (se nästa sida). Stämpeln fas IV är känd på några brev med 12 öre Vapen samt på lösa frimärken av 12 och 5 öre vapen. Fas II är känd i ett fall på ett brev med 4 skill. bco-frimärke, på en brevframsida med ett 5 öre Vapen-märke på ett löst 8 skill. bco-frimärke.

Vanligaste avsändningsorten är Göteborg och Marstrand. Två brev kommer från Svinösund. Hur har de transporterats? Nästan alla brev äro adresserade antingen till W. Thorburn och Söner eller till Major M. Koch.

1852—1856

Fas I A

Brev från Göteborg 27/5 1853 till Uddevalla med stämpel Fas 1 hel datering men 4:an har ändrats till en 8:a — dubbelt porto. Sällsynthetsbeteckningen R4.

Sy H J
Herr Majoren
N Koch
Uddevalla
Fångbåten Uddevalla

1852—1858

Fas I B

Brev avsänt från Göteborg 27/11 1852 med första typen av Uddevalla-lösenstämplarna av rund typ till Uddevalla med ifyllt datum. Brev med ifyllt datum, ifyllt årtal eller utan datum är nästa lika vanliga brev i Fas I.

CR
N° 334
Uddevalla

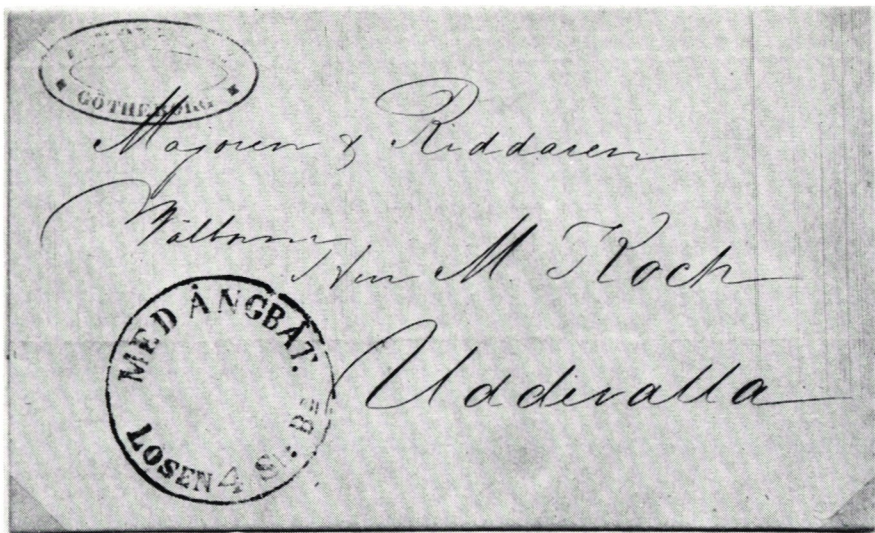
Emottaget af Herr C. A. Rundberg i Göteborg
under besök af min förande ångbåt Uddevalla

En tunna med 41 bouteiller Win och Porter

för att öfverlämna till Herr Majoren & Riddaren M. Koch
af Uddevalla ^{är} i frakt ^{och} betalt 45 R^{sk} under ansvar för varans
riktiga och skulade leverering. Hvaraf bekant 3de lika lydande
som för att gälla. Göteborg den 27 Novem. 1852
Hjerta

Konossementet till föregående sidas brev undertecknat av kaptenen på
båten »Uddevalla» Hjerta.

Konossementet visar att herr Rundberg i Göteborg sänt en tunna med
41 bouteiller Win och Porter till Major M. Koch i Uddevalla.

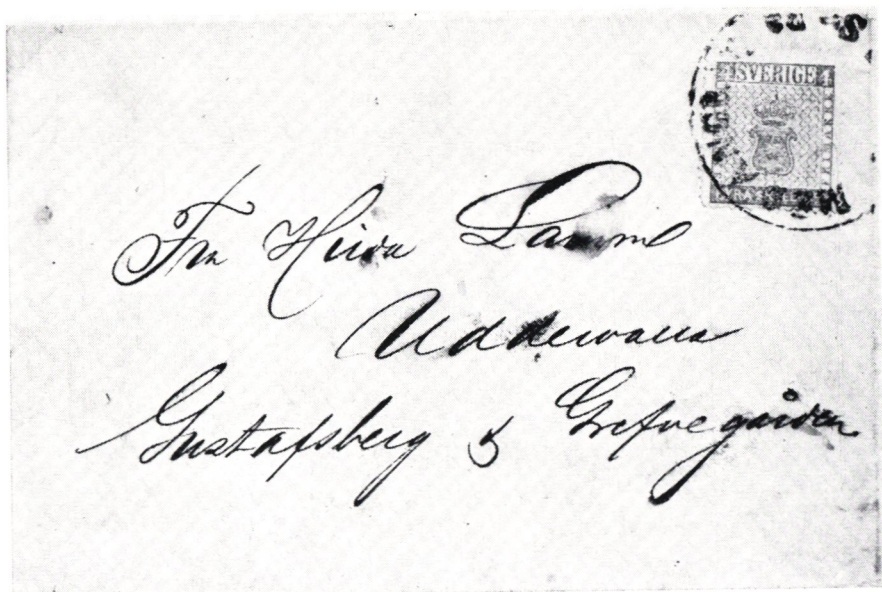

1854—1858

Fas II

Brev från Göteborg 11/11 1857 till Uddevalla med lösenstämpeln typ III — utan Uddevalla, datum och årtal. Denna fas i utvecklingen uppträder huvudsakligen åren 1856—1858 och är ganska vanlig.

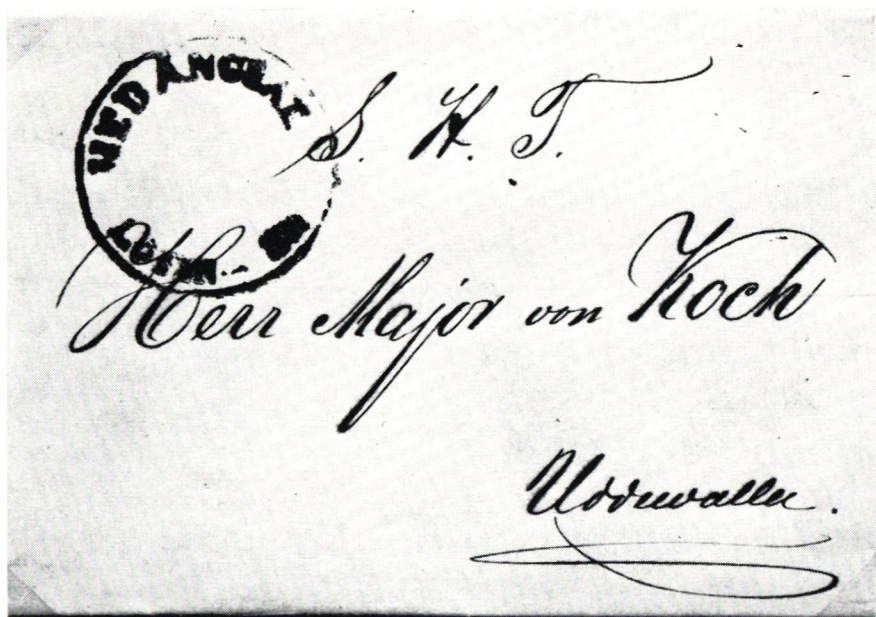
Sällsynthetsgrad R2.

1855—1858

Fas II

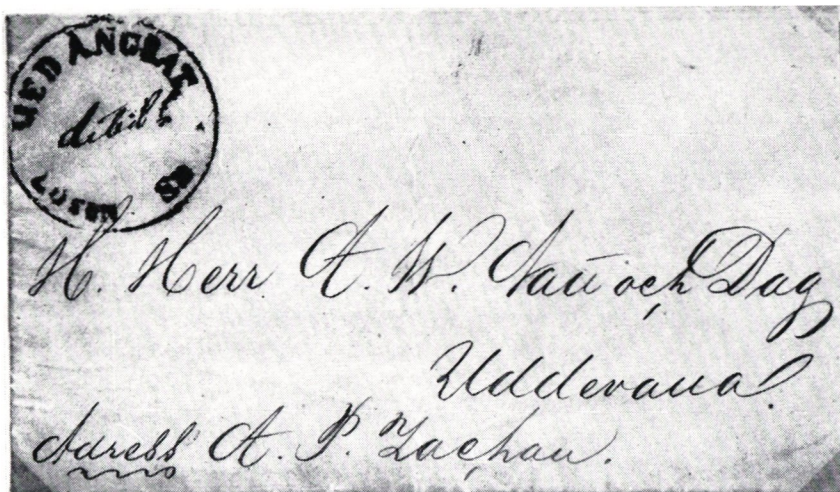
Det enda kända brevet med en 4 skilling stämplad med Uddevalla-stämpel. Brevet är avsänt från Göteborg 7/7 1858 och borde varit försett med ett 12 öre vapenmärke — om frimärkt (försändelserna skulle ju dock vara ofrankerade om de lades på båtens brevlåda).

1858—1859

Fas III

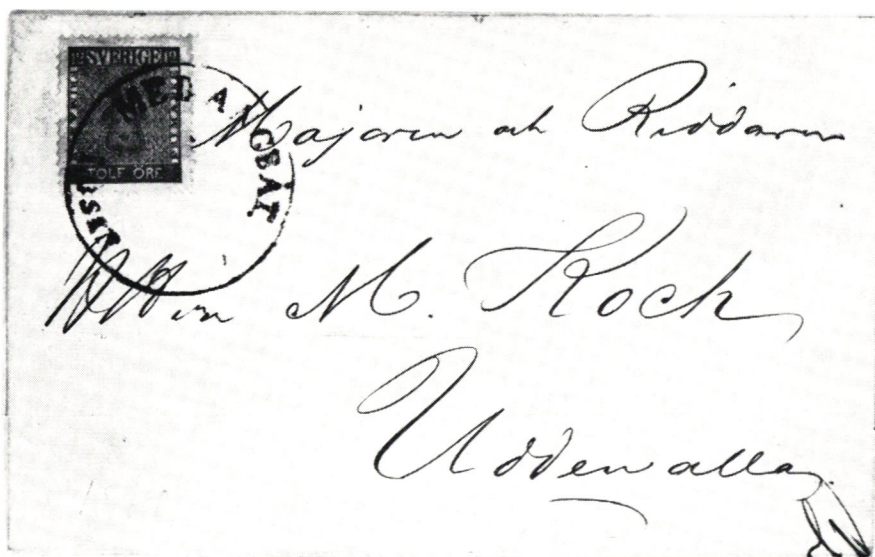
Brev från Göteborg 17/8 1859 till Uddevalla med stämpeln Fas III — utan Uddevalla, datum och årtal och utan »4» och »bco». Denna stämpel är den ovanligaste på skalan och förekommer under 1858—1859. Sällsynthetsgrad R3.

1858—1859

Fas III

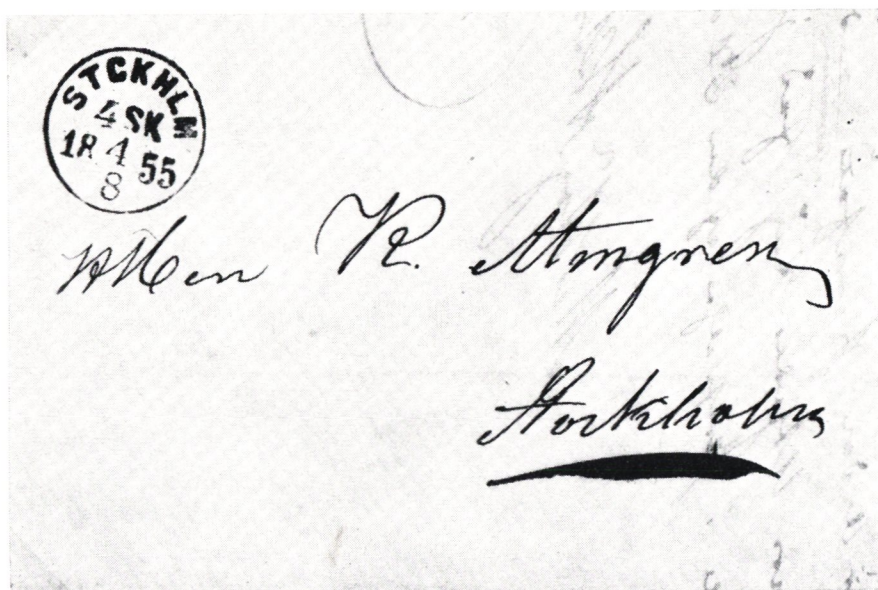
Brev från Göteborg 2/10 1858 med stämpel i Fas III utan Uddevalla datum, årtal, »4» och »bco» men med handskriven notering i mitten »debitt». 3 brev av detta slag är registrerade.

1859—1860

Fas IV

Brev med 12 öre Vapen och lösenstämpeln fas IV (utan Uddevalla, datum, årtal och 4 sk bco.) avsänt från Göteborg 10/8 1860 till Uddevalla. Denna sista typ av de runda Uddevallastämplarna är känd åren 1859—1860 och är ganska ovanlig — beteckningen R3. Den förekommer även sparsamt på lösa frimärken av 5 och 12 öre/Vapen.

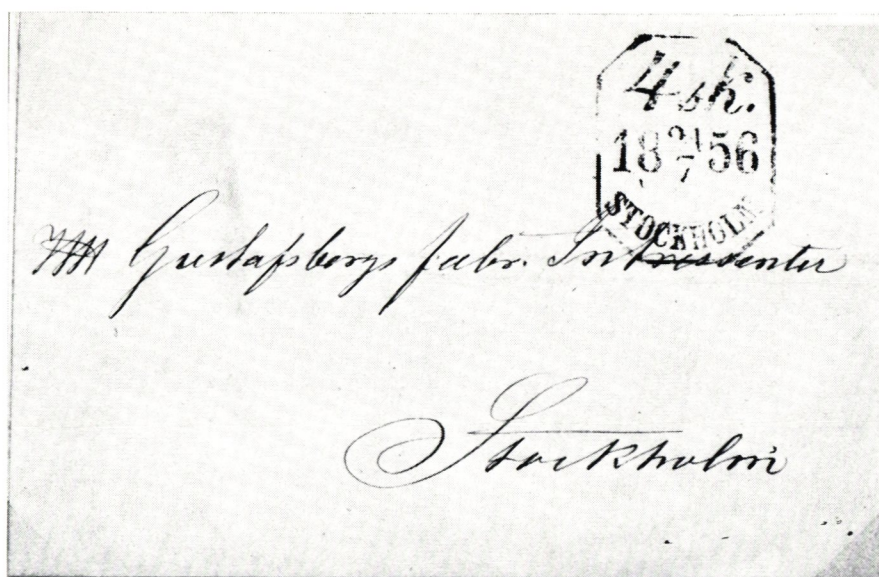

1855/56

Tidigast kända avstämpling med 1:a typen av Stockholms lösenstämplar.
Brevet är avsänt från Calmar med »Motala».

Stämpeldata

Användningstid	1855—1856
Tidigaste registrerade avstämpling	4/8 1855
Senaste registrerade avstämpling	13/7 1856
Sällsynthetsgrad stpl.	R4

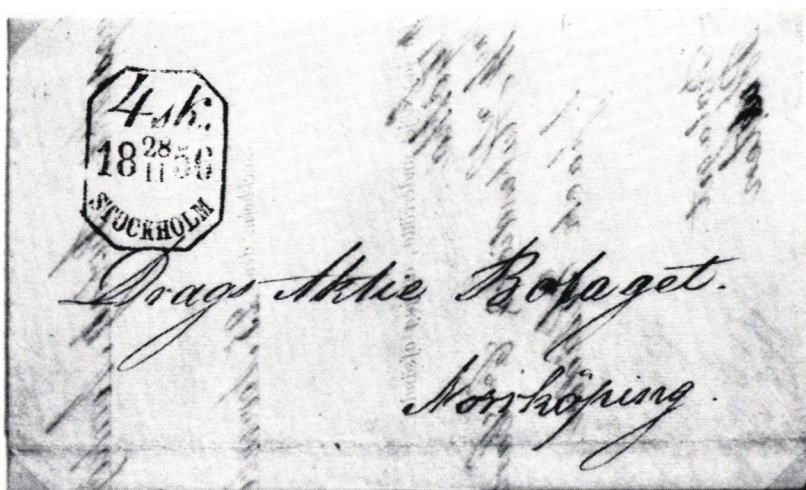
1856—1858

Mycket vackert brev till Gustafsbergs Porslinsfabriker i juli 1856. Denna stämpel anses vara den vackraste och mest dekorativa av alla lösenstämplarna.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1856—1858
Tidigaste registrerade avstämpling	17/7 1856
Senaste registrerade avstämpling	10/6 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

Samtliga brev utom ett (vilket avbildas på nästa sida) har gått till Stockholm. Lokalförs. inom Stockholm förekommer även. Två av de kända breven kommer från utlandet ett från London och ett från Wasa. Några ofrankerade lokalbrev inom Stockholm kända. Övriga avsändningsorter: Calmar, Carlskrona, Enköping, Gefle, Norrköping, Sundsvall, Söderhamn, Wisby, Västerås och Ystad.

1856—1858

2:a Stockholmsstämpeln på enda kända brevet som gått från Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1856—1858
Tidigaste registrerade avstämpling	17/7 1856
Senaste registrerade avstämpling	10/6 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

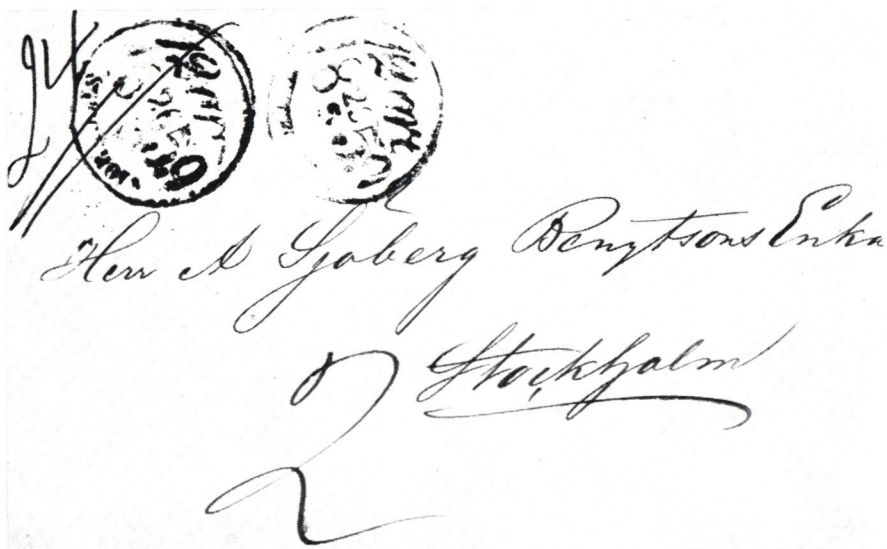
1858—1859

3:e typen av Stockholmsstämplarna från Vapen/öre-perioden.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1859
Tidigaste registrerade avstämpling	4/4 1858
Senaste registrerade avstämpling	24/11 1859
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

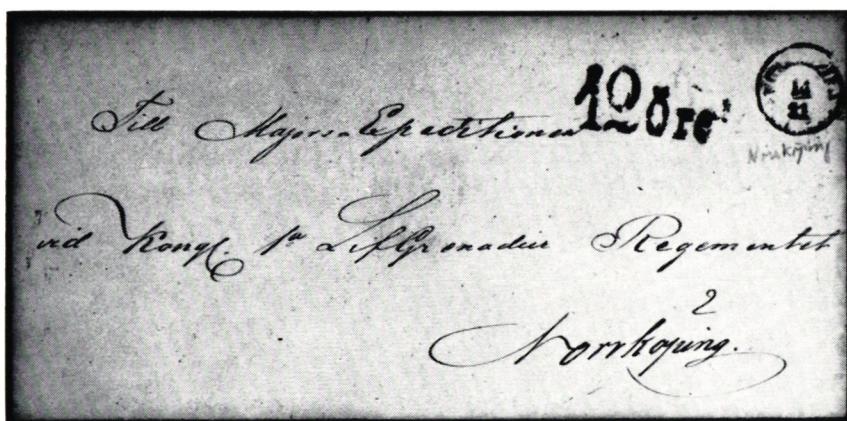
Ett brev är känt som använts som obetalt lokalbrev inom Stockholm. Brevet är ställt till Gustafsbergs Fabrikers Intressekontor. Ett annat brev har två stämplat för dubbelt porto — se nästa sida. Vanligaste avsändningsorten är Hernösand, Norrköping och Sundsvall. Vanligaste adressater äro firmorna Godenius, Gustafsberg och Perrault.

1858—1859

3:e typen av Stockholmsstämplarna från vapen/öre-perioden.

Enda kända brev med lösenstämplar där två stämplat använts för dubbelt porto = 24 öre.

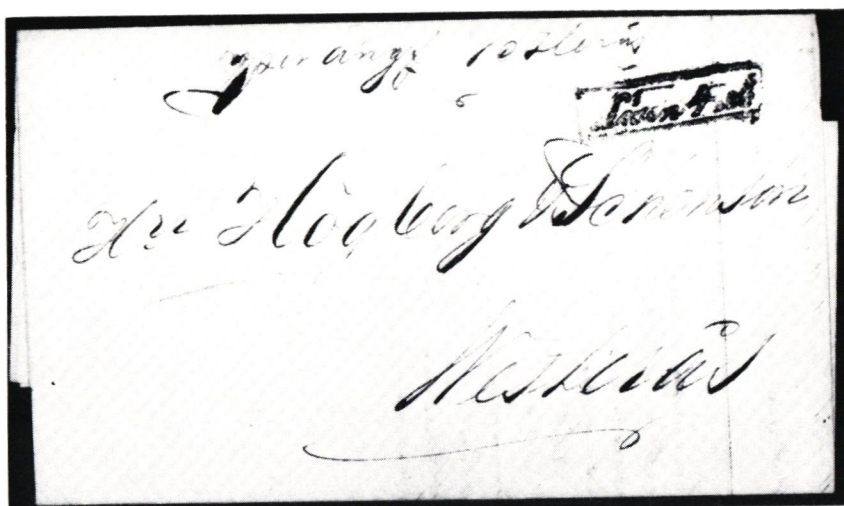
1859

Det ena av de två kända breven avsända med båt från Stockholm till Norrköping stämplat i november 1859.

Stämpeldata

Användningsort	Norrköping
Användningstid	1859
Tidigaste registrerade avstämpling	21/6 1859
Senaste registrerade avstämpling	14/11 1859?
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Det är ganska troligt att postmästaren i Norrköping själv lät tillverka stämpeln. Stilen i siffror och bokstäver stämmer ej överens med övriga lösenstämplar.

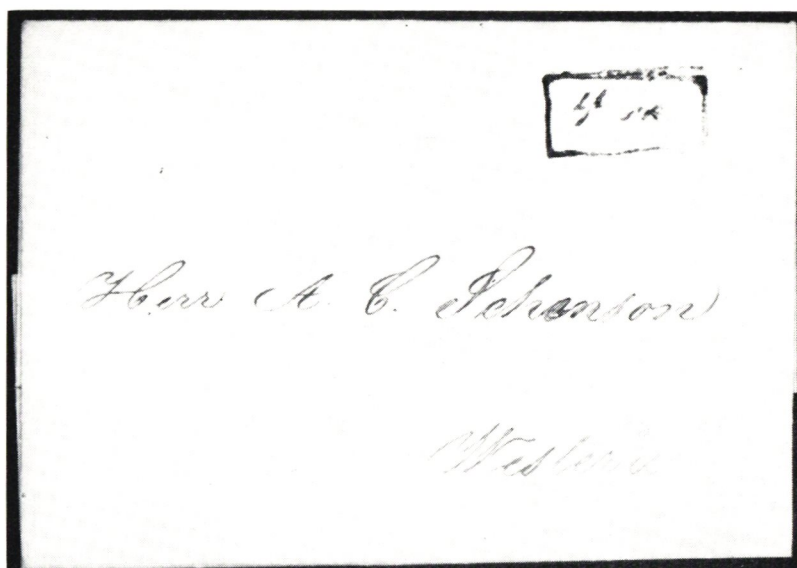
1857

Brev avsänt från Stockholm till Västerås med ångfartyget »Westerås» och med den stora »privata» lösenstämpeln *Lösen 4 sk*. Brevet är daterat den 26/5 1857.

Stämpeldata

Användningsort	Westerås?
Användningstid	1857—
Tidigaste registrerade avstämpling	26/5 1857
Senaste registrerade avstämpling	?
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Det andra kända brevet har avsänts med båten »Aros». Det är därför tänkbart att stämpeln användes vid ankomsten till Westerås. Brev som gick med någon av ångbåtarna i andra riktningen fick i regel påslag av den stora Stockholmsstämpeln typ II.

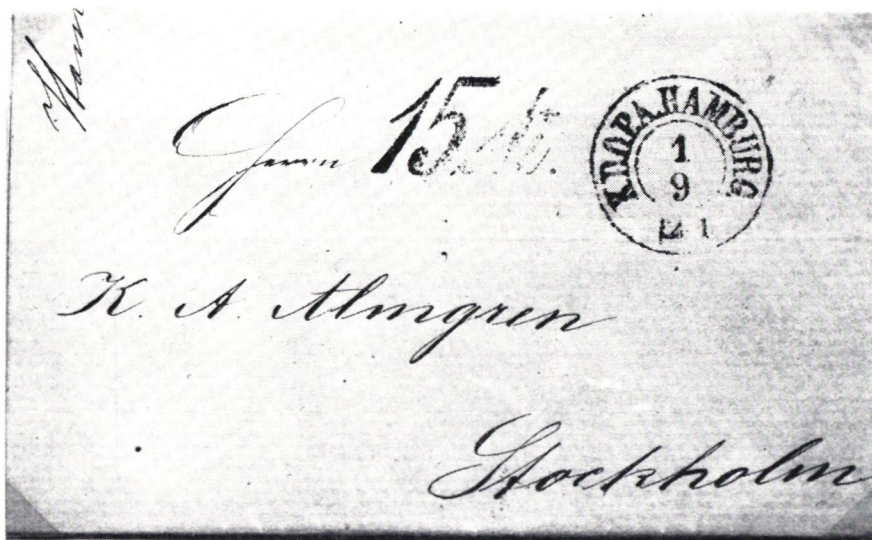

1858

Brev avsänt från Stockholm 1/7 1858 med ångfartyget »Aros» till Västerås med den ovanliga privata lösenstämpeln 4 sk.

Stämpeldata

Användningsort	Westerås?
Användningstid	1858—
Tidigaste registrerade avstämpling	1/7 1858
Senaste registrerade avstämpling	?
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

1855—1858

Obetalt brev från Hamburg med lösenstämpeln 15 sk.

Stämpeldata

Användningsort	Hamburg
Användningstid	1855—1858
Tidigaste registrerade avstämpling	19/7 1856
Senaste registrerade avstämpling	25/5 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R3

Portosatser 15 sk.

- I Brev med portosatsen 15 sk kan av högst 1 lods vikt komma från:
Lauenburg (via Danmark, Stralsund eller Stettin)
- II Hamburg via Danmark eller Lübeck
- III Lübeck via Danmark eller direkt med ångbåt

Endast brev till Stockholm registrerade — från Hamburg, Altona och Lübeck

Vanligaste avsändningsort Hamburg
Vanligaste adressat K.A. Almgrens Såpfabrik i Stockholm

Ett intressant underfrankerat brev från Holland med lösenstämpeln 15 SK + 3 st 10-centimes frimärken har just i pressläggningsögonblicket registrerats.

1855—1858

Brev från Marseille till Umeå i december 1858. Stämpeln har använts i stället för stämpeln 72 el. 72 öre.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Tidigaste registrerade avstämpling	7/3 1855
Senaste registrerade avstämpling	7/12 1858
Användningstid	1855—1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Lösenstämpeln 24 sk. är den vanligaste av sk-stämplarna. Den är dock inte så vanlig som man p. g. a. portosatsen skulle kunna tro. Endast ett 60-tal brev är kända.

Ungefär en femtedel av breven har avstämplats under vapen/öre-perioden. I regel finns då på breven anteckningen 72 eller 72 öre som ovan. I några fall har stämpeln 72 slagits efteråt. På ett brev finns stämpeln tillsammans med den nyupptäckta stämpeln 36^s B^{co} (se brev sid. 69). Ett annat intressant brev med kombinationen 24 sk. + 1 Rdr. (sid. 66). Två brev är kända där stämpeln använts före frimärkstiden (sid. 64). Det verkar av slagningen att döma som om stämpeln 24 sk skulle ha funnits i mer än ett exemplar.

Huruvida den förutom i tågkupén Paris—Quiévrain även skulle ha funnits i Helsingborg eller Ystad är ej klarlagt. Om så varit fallet skulle den ha använts för brev från Österrike, Tyskland och Luxemburg. Några sådana brev dock ej kända varför det är troligt att den endast fanns i Frankrike. En originell försändelse där stämpeln 24 sk slagits på en läderbit som skickats som brevkort från USA är känd.

Portosatsen 24 sk 1855—58 (max 1 lod) förekom dessutom från följande länder:

1. Frankrike — frankerat till preussiska gränsen max 1/2 lod.
2. Spanien, Portugal och Gibraltar via Frankrike (frankotvång för avsändaren till fransk-preussiska gränsen).
3. Kungariket Neapel eller Secilierna (frankotvång till preussiska gränsen).
4. Vissa orter i Turkiet och Levanten (frankotvång till preussiska gränsen).

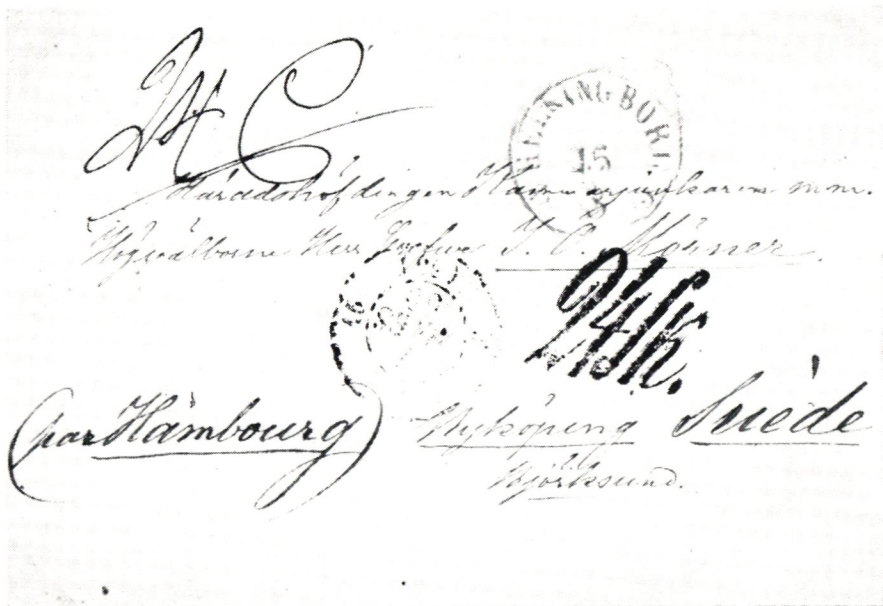
Hitintills har registrerats försändelser från följande positioner:

1. Frankrike (vanligast — de flesta försändelser från Paris)
2. Spanien och Portugal

Dessutom de omtalade två försändelserna från Indien och USA.

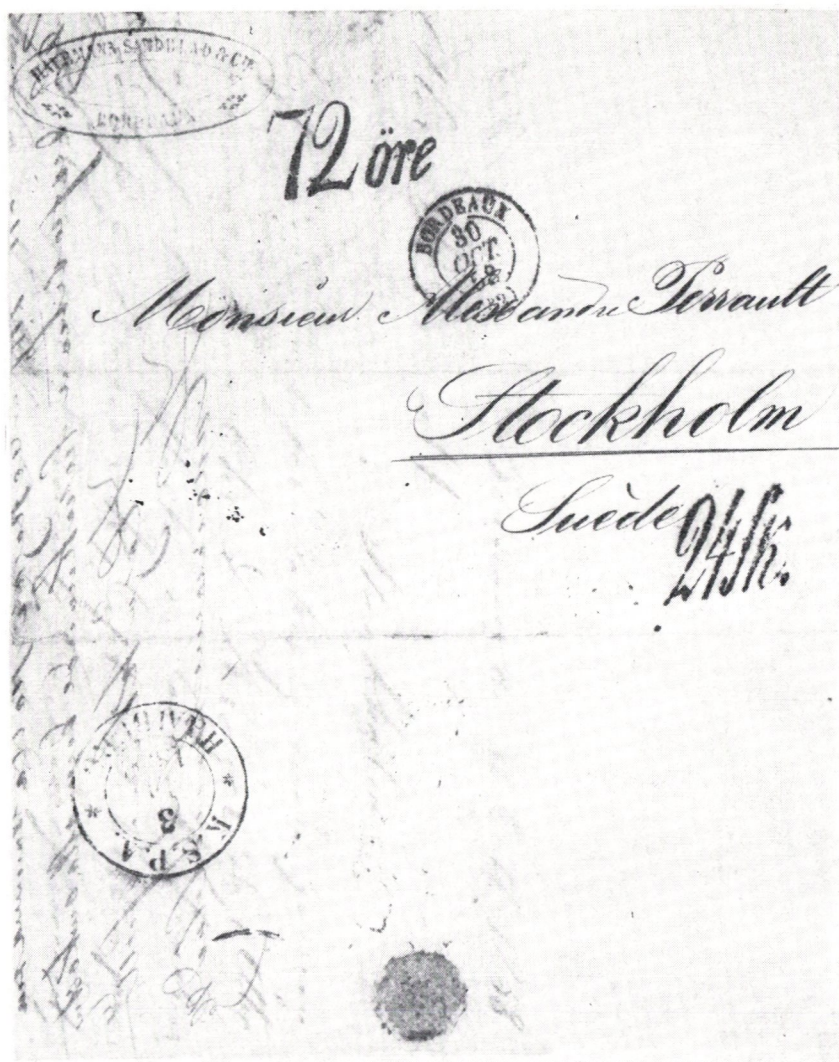
Vanligaste adressort: Göteborg, Uddevalla och Stockholm.

Vanligaste adressat: Koch i Uddevalla, Ekman & Cie, Göteborg och August Bergman i Haparanda.

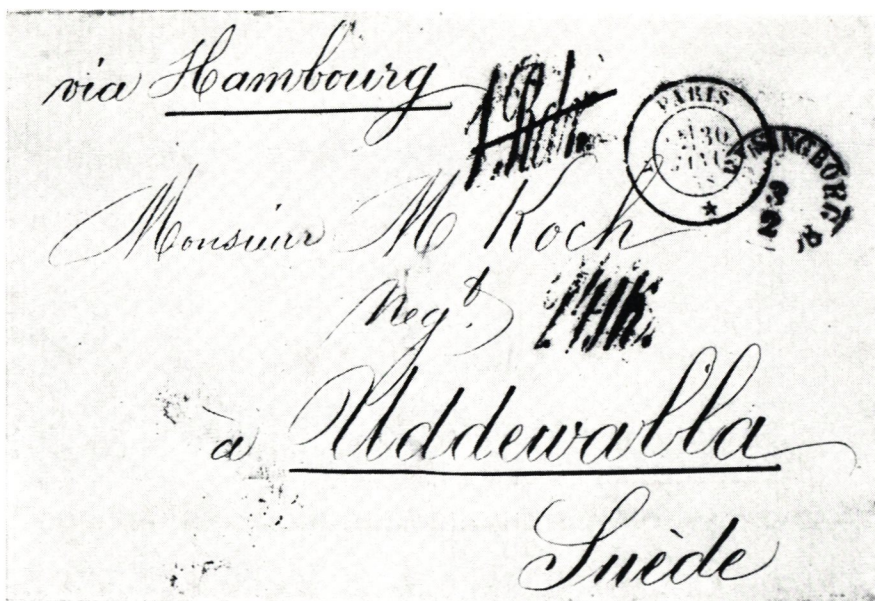
1855—1858

Brev från Paris till Nyköping i mars 1855. 3 brev är kända med avstämplingar före frimärkenas införande 1/7 1855 i Sverige. Stämpeln 24 sk. lär ha varit i bruk redan 1/1 1855. Detta brev har den näst tidigaste användningen.

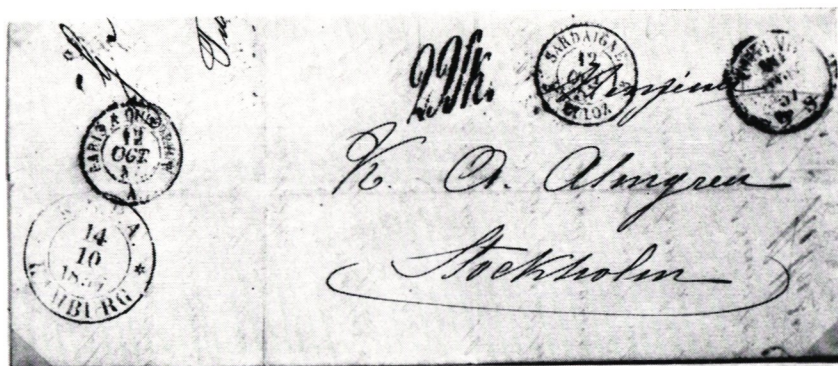
1858

Brev med lösenstämpeln 72 öre samt stämpeln 24 sk avsänt från Bordeaux i oktober 1858. Sex brev är kända med kombinationen lösenstämplar 72 öre/24 sk. Ett par »eftersläntare» med kombinationen 72/24 sk är kända.

1858—1859

Brev med de båda lösenstämplarna 1 Rdr (överstruket) och 24 sk, daterat den 30/1 1858 från Paris till Uddevalla. Brevet är ganska unikt. Man har först slagit den dubbla portosatsen 1 Rdr och sedan den enkla 24 sk för 1/2 lod. Vid dubbla lösenstämplar brukar det annars vara tvärtom att man höjer beloppet efter det att man konstaterat att brevet var tyngre.

—1857—1859

Brev från Turin i Italien, via Paris och Hamburg till Stockholm i oktober 1857.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1855—1859
Tidigaste registrerade avstämpling	4/6 1855
Senaste registrerade avstämpling	29/9 1859
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

De fem kända breven med denna lösenstämpel är från samma korrespondens. Det ena ej avbildade är avsänt drygt 14 månader in på vapen/öre-perioden, då motsvarande porto var 81 öre (t. ex. $3 \times 24 + 9$ öre vapen).

Portosatsen 29 sk. existerade egentligen inte enligt portotaxan 1853. Portot från Turin via Frankrike var 36 sk. Antingen bör detta brev vara ett delvis förbetalt brev eller ett s.k. »Kaptensbrev» från Turin till Toulouse med avgift motsvarande 5 sk förskotterad av fransmännen ($5 + 24 = 29$ sk).

—1857—

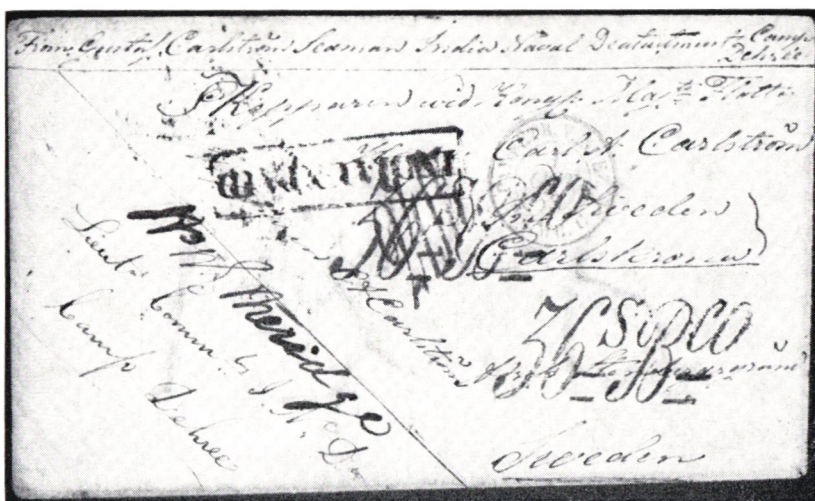
Det enda kända brevet med lösenstämpeln 34 sk Sicilien till Stockholm i juni 1857.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1857—
Enda registrerade avstämpling	22/6 1857
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Avgiften för brev upp till max 1 lod från Neapel och Sicilien 24 sk från Frankrike + »Förskjuten» avgift — i detta fall tydligen belopp motsvarande 10 sk. — tydligen avgiften Trieste—fransk/preussiska gränsen. *Portosatsen 34 sk* förekommer i övrigt för försändelser från:

- I Joniska öarna och Malta via Trieste (max 1 lod)
 - II Galaz, Ibraila i Turkiet via Trieste
 - III Egypten, Mauritius, Ceylon och Hongkong via Trieste
- Försändelserna via Trieste var då frankerade till Trieste från respektive avsändarort.

—1858

Brev från Indien till Carlskrona — från far till son. Brevet gick med båt till Marseille. Därifrån med järnväg vidare över Paris—Hamburg—Ystad till Carlskrona. Det tog 53 dagar för brevet att nå mottagaren. Lösentaxeringen blev först 24 sk. Därefter fann man, att beloppet skulle vara 36 sk. och satte denna stämpel över den tidigare avstämplingen. För säkerhets skull slog man stämpeln en gång till.

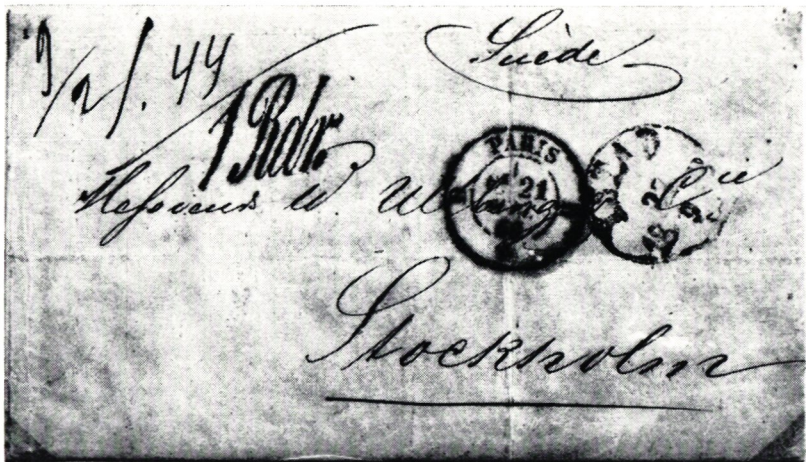
Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1857—1858—
Tidigaste registrerade avstämpling	11/6 1857
Senaste registrerade avstämpling	16/8 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R5
Två av breven ur samma korrespondens	

Portosatsen 36 sk (via Frankrike) kan teoretiskt ha använts för brev från:

Sardinien (max 1 lod)

Övriga brev via Frankrike med porto 24 sk + felande porto 12 sk.

—1856—1858

Obetalt brev från Paris via Ystad till Stockholm i september 1858.
1 Rdr.-stämpeln kunde även användas för den dubbla portosatsen 144 öre = 48 sk. från Frankrike.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1856—1858
Tidigaste registrerade avstämpling	14/3 1856
Senaste registrerade avstämpling	21/9 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R3

Alla kända brev har kommit från Paris. Undantaget är ett brev från Tunis oktober 1856. En del olikheter förekommer i avtrycken — men de torde ha uppstått vid påslagningen (sneda påtryck, olika mycket stämpelfärg etc.). Ett brev har de båda stämplarna 1 Rdr och 24 sk där 24 sk först felaktigt taxerats som enkelt porto, varefter portosatsen ändrats till 1 Rdr. (sid. 66).

Vanligaste mottagarorter: Stockholm, Uddevalla och Göteborg

Vanligaste adressat: Major Koch i Uddevalla

Portosatsen 1 Rdr gällde för vanliga franska brev om 1 lod samt för brev via Frankrike (brev via Tyskland bära ej lösenstämpeln 1 Rdr) från:

- I Spanien, Portugal, Gibraltar, Neapel, Sicilien med max 1 lod
- II Brev från vissa orter i Turkiet fränkerade till Frankrike om max 1 lod
- III Brev från Tunis och Tanger via Frankrike om max 1/2 lod.

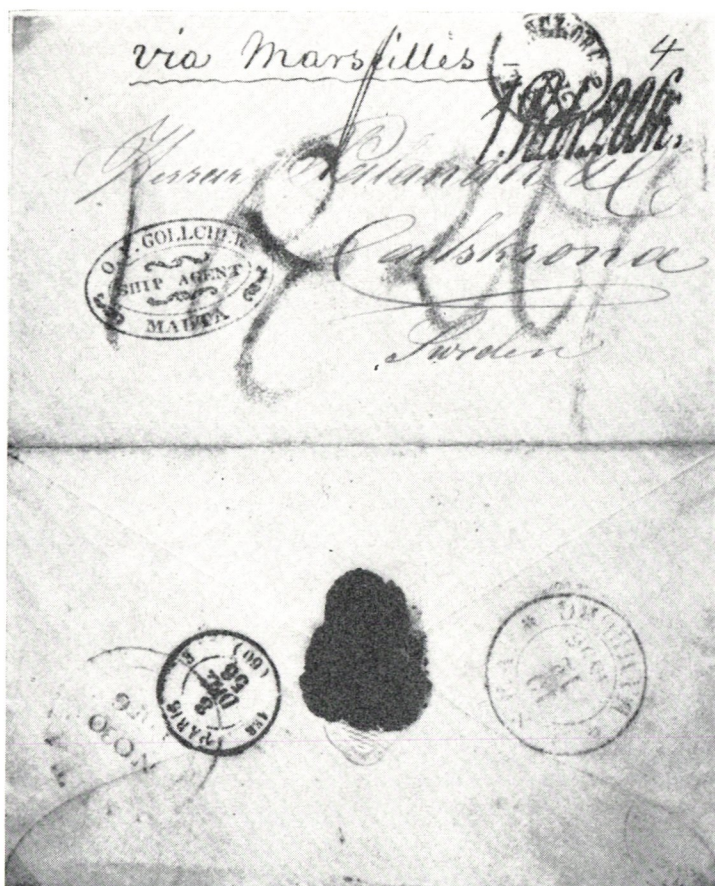
—1858

Enda kända brevet med lösenstämpeln 1 Rdr 10 sk. från Sassari i Italien via Paris—Hamburg—Helsingborg till Carlskrona.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1858—
Enda registrerade avstämpling	omkr. 5/2 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Brevet uppvisar en »1» mitt i framsidans överkant = 1 lod. Siffran 2 i övre vänstra hörnet betecknar dubbel porto 2×29 sk = 1 Rdr. 10 sk. Se beskrivningen för portosatserna 29 sk sid. 67!

1855—1858?

Det ena av de tre breven med lösenstämpeln 1 Rdr 20 sk. — från Malta i november 1856 via Paris—Hamburg—Helsingborg till Carlskrona.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1855—1858?
Tidigaste registrerade avstämpling	ung. 1/4 1855
Senaste registrerade avstämpling	30/11 1856
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

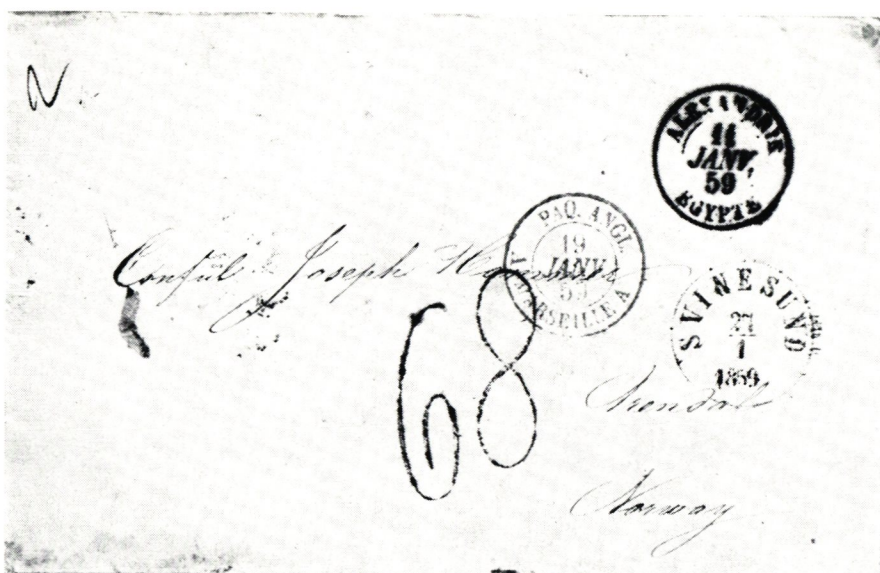
Brevet uppvisar en »1» mitt i framsidans överkant = 1 lod = dubbelt porto = $2 \times 34 \text{ sk} = 1 \text{ rdr. } 20 \text{ sk}$. Jämför texten under brevet 34 sk (sidan 68). 68 sk är dubbla portot från Malta.

1855—1858?

Ett av de övriga två kända breven med lösenstämpeln 1 Rdr 20 sk. Brevet kommer från Cocanata i Indien via Madras—Hamburg—Helsingborg till Uddevalla. Brevet har varit försett med frimärken som tvättats bort. Påteckningen 1 lod betecknar dubbelt porto, 68 sk. var lösenportot från Trieste, dit brevet uppenbarligen varit frankerat.

Stämpeln 1 Rdr 20 sk. har slagits i mars månad och är en av de få kända avstämplingarna av lösenstämplar före frimärkenas införande 1/7 1855.

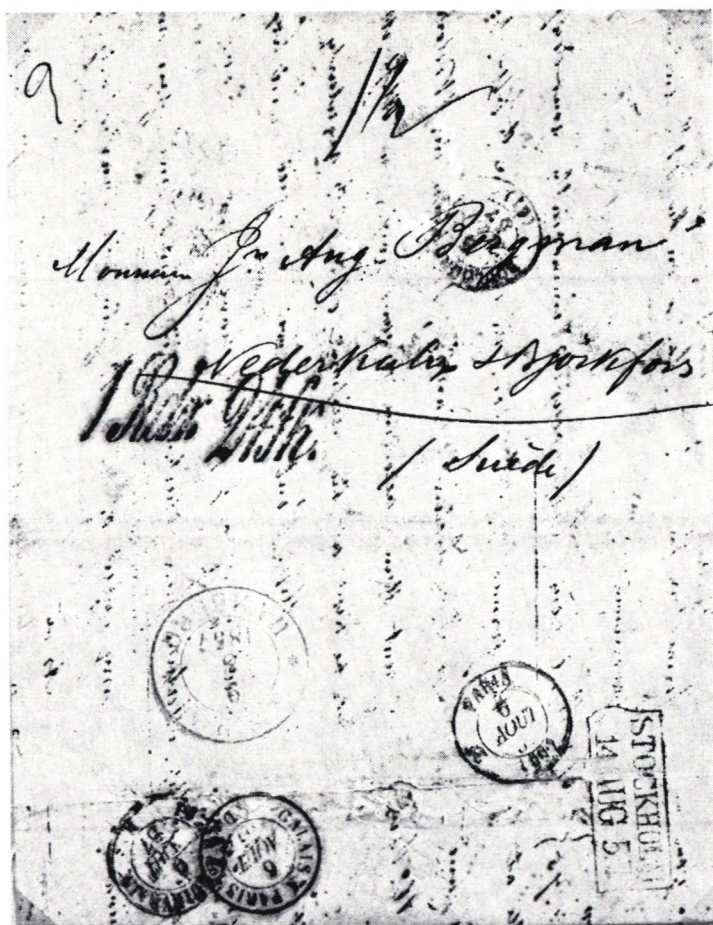
—1859

Nyupptäckt intressant brev med lösenstämpeln 68 = 68 sk. från Alexandria 11/1 1859 med brittisk postbåt (se stpl PA Q. ANGL) till Marseille 19/1. Därifrån med järnväg till Paris 20/1 och vidare med järnväg sträckan Paris—Quiévrain, där stämpeln slogs. Brevet ankom till Svinesund 27 januari och befordrades sedan till adressaten i Arendal, Norge. (Norge tillhörde Sverige).

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1859
Enda kända avstämpling	20/1 1859
Sällsynthetsgrad	R5

Stämpeln 68 = 68 sk = 204 öre, vilket var den dubbla portosatsen för brev från Alexandria till Sverige eller Norge. 2:an i övre vänstra hörnet markerar dubbla portosatsen — för brev över 1 lods vikt. Stämpeln 68 användes troligen därför att man inte hade lösenstämpeln 204 tillhands (jfr stpl 204 sid. 129 och 1 Rdr. 20 sk. sid. 72 och 73).

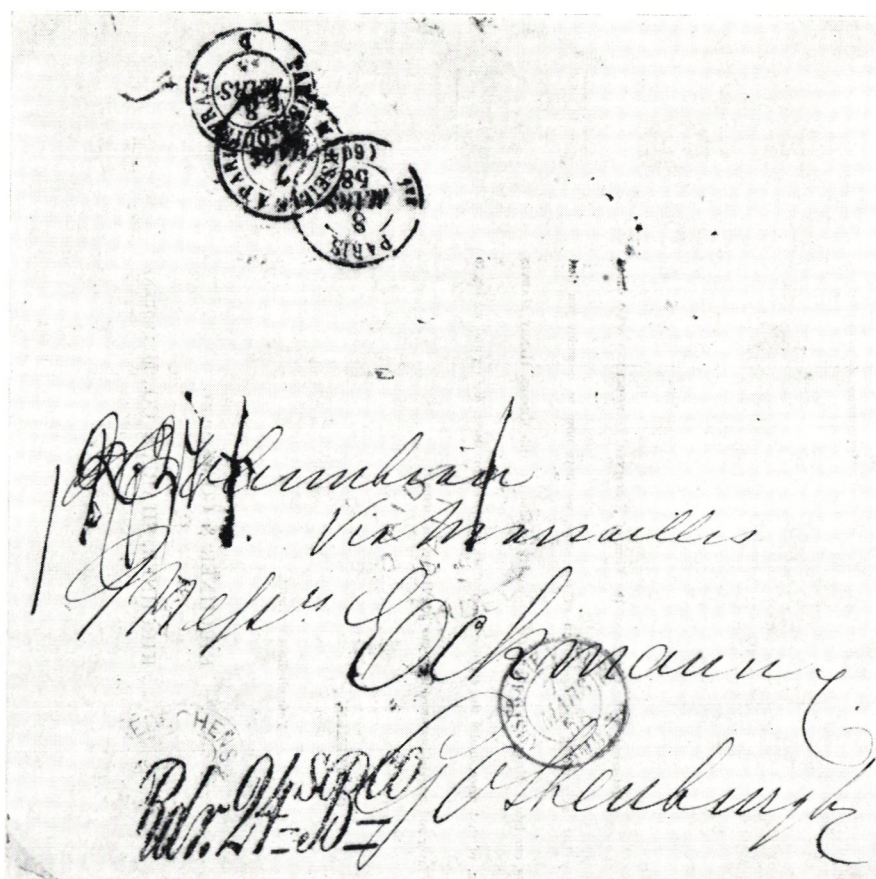
1855—1858

Brev från Boulogne-Sur-Mer i Frankrike till Nederkalix i augusti 1857. Siffran 1 1/2 i brevetts övre midsida betecknar brevetts vikt = 1.5 lod = 3-dubbelt porto. I övre vänstra hörnet syns också siffran »3» för 3 portosatser. Portot blev $3 \times 24 = 72$ sk bco. För portot 72 sk fick de båda stämplarna 1 Rdr. + 24 sk användas. Ytterligare ett brev med denna kombination är känt.

Stämpeldata

Användningstid	1855—1858?
Tidigast registrerad användning	6/8 1857
Senast registrerad användning	20/8 1857
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Beträffande portosatsen 72 sk se uppgifter för brev sidan 62 och 69.

1858

Brev från Adelaide (Australien) via Suez—Marseille—Paris till Göteborg i mars 1858. Brevet bär den enda kända stämpeln 1 Rdr 24^s B^{co} samt har likaledes portosatsen 1 R 24 s påtecknat med bläck. Brevet har varit försett med frimärken, vilka avtvättats, men har fått lösas med full taxa 72 sk. från fransk/preussiska gränsen.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858
Enda kända lösenbrevet med stämpeln 1 Rdr 24s Bco	8/3 1858
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

På föregående sidor visas ett fall då portosatsen 72 sk använts. Givetvis kan lösenavgiften via ofullständiga frankeringar uppträda i fall som detta. (Det enda kända brevet från Australien med lösenstämpel). Normalt porto (som helt gick sjövägen?) var 76 sk. till Syd-Australien. Det verkar som om denna stämpel i likhet med stämpeln 36^s B^{co}, som i stil skiljer sig från alla övriga lösenstämplar, användes för brev från fjärran österns länder (Indien, Australien etc.). Kan denna stämpel, som aldrig tidigare avbildats och upptäcktes våren 1971, vara den stämpel som upptagits i stämpelhandboken? Troligtvis var det kombinationen 1 Rdr. + 24 sk.

—1856—

Enda kända brevet med den högsta lösenstämpeln 2 Rdr 6 Sk = 102 sk bco. Brevet är avsänt från Malta i december 1856.

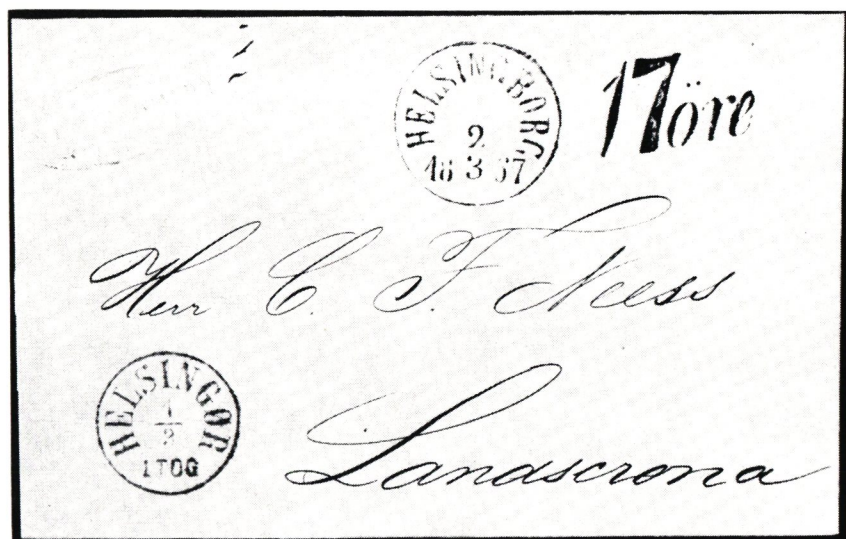
Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	—1856—
Enda kända avstämpling	17/12 1856
Sällsynthetsgrad	R5

Siffran »1» i brevframsidans övre mittkant betecknar 1 lod och siffran 2 i brevets övre vänstra kant 2 portosatser.

Portosatzen 102 sk tillämpades för 1 lod = dubbelt porto.

- I I vissa utomeuropeiska och europeiska kolonier (t. ex. Malta) vid transitering via Frankrike.
- II För brev om 2 lod via Danmark och Lübeck från USA.

1865—1869

Ett av de kända breven med lösenstämpeln 17 öre enbart avsänt från Helsingör via Helsingborg till Landskrona i mars 1867.

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1865—1869
Tidigast registrerad användning	22/2 1867
Senast registrerad användning	2/3 1867
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Stämpeln användes för lösenförsändelser från den danska delen av Örestad = närhetsportots straffavgift åren 1865—1869.

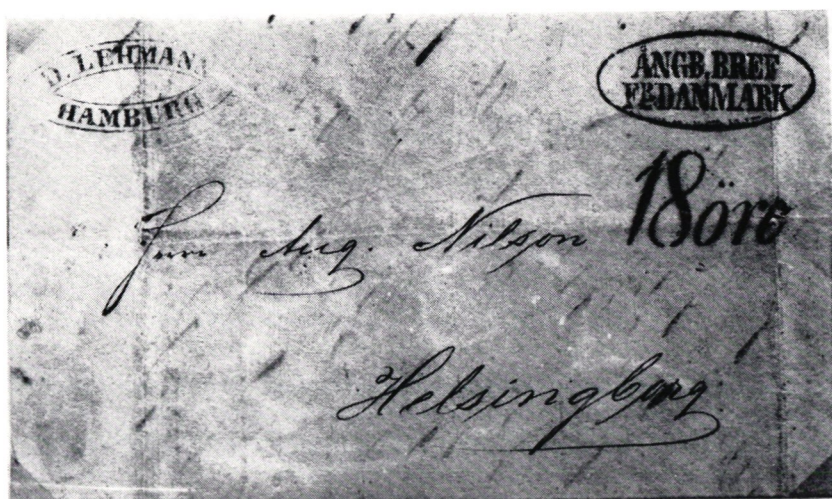
1867

Enda kända brevet med de båda lösenstämplarna 17 öre och 25 öre. Brevet skrevs i Köpenhamn på nyårsafton 1866 men stämplades i Helsingör först 16/1 1867 och var samma datum i Halmstad.

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1866/67
Enda registrerade avstämpling	16/1 1867
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

17 öres-stämpeln slogs för lösenavgiften för 12 öres närportobrev i »Örestad». Straffportot för det normala portot 17 öre skulle vara 25 öre. Eftersom Halmstad ej tillhörde närportoregionen, fick posttjänstemannen när han upptäckte misstaget med 17 öres-stämpeln, rätta till det hela med 25 öres-stämpeln. Tydligt var det hans dåliga dag, eftersom han sedan glömde makulera den felslagna 17-öringen.

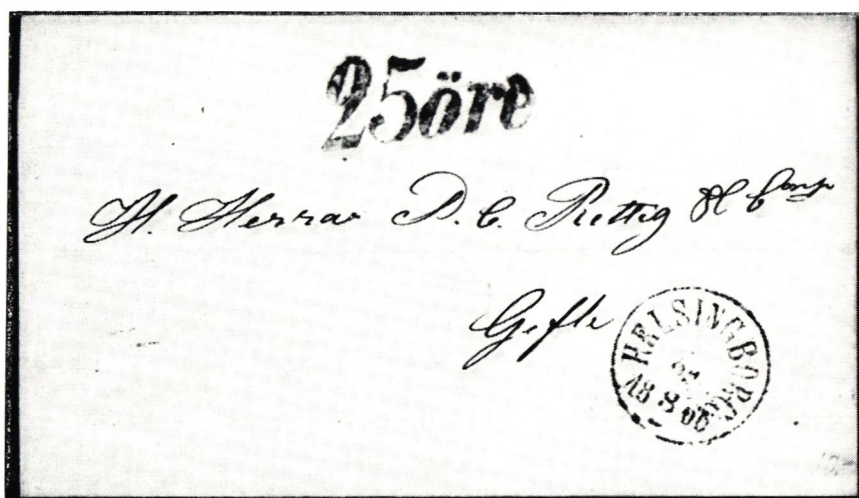
1858—1865

Ett vackert brev med lösenstämpeln 18 öre avsänt från Hamburg i maj 1865 till Helsingborg. Brevet har också den ovanliga ångbåtsstämpeln »ÅNGB. BREF FR. DANMARK» i oval ring. Alla kända brev utom ovanstående är adresserade till C F Neess i Landskrona och har avsänts från Köpenhamn. Det avbildade brevet har förmodligen gått som handbrev från Hamburg och postats på postförande båt i Köpenhamn.

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1858?—1865
Tidigaste registrerade avstämpling	9/1 1861
Senaste registrerade avstämpling	12/11 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

Portosatsen 18 öre tillämpades för »Örestad» 1858—1865 (mellan Köpenhamn, Helsingör—Malmö, Helsingborg och Landskrona samt mellan Ystad och Bornholm). Lösenavgiften var 1864—1865 samma. 1865 sjönk närhetsportot till 12 öre medan lösenportot blev 17 öre. I övrigt förekommer denna portosats bara för trycksaker — korsband och varuprover.

1865—1869

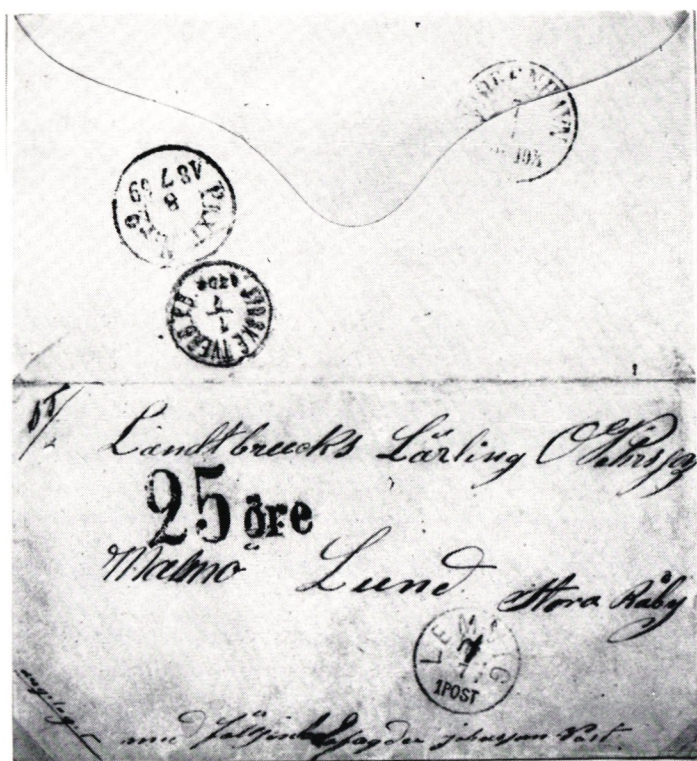
Brev avsänt från Helsingör via Helsingborg till Gefle i augusti 1866.

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1865—1869
Tidigaste registrerade avstämpling	5/7 1866
Senaste registrerade avstämpling	19/12 1867
Sällsynthetsgrad stpl.	R4

Portosatsen 25 öre

Ovan använda stämpeltyp slogs i Helsingborg under tiden 1865 till 1869 som lösenavgift för Danmarksbreven med portosatsen 17 öre denna tid. Portosatsen från Färöarna och Island var samma som för Danmark. Men några brev från dessa länder denna tid är ej kända — med eller utan lösenstämpel. Örestad-breven kostade 12 öre med lösenavgiften 17 öre. När portot mellan Sverige och Danmark 1869 sänktes till 12 öre bibehölls straffavgiften för obetalda brev — även i 1872 års taxa — men någon användning av stämpeln efter portoändringen har inte gått att verifiera.

1869—

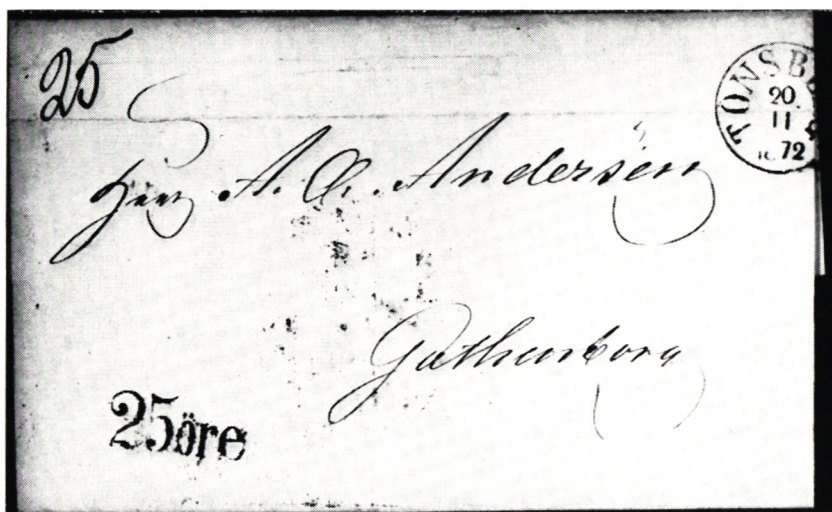
Ett av de två kända breven med 25 öre i upprättstående stor stil avsänt i juli 1869 från Lemvig via Köpenhamn till Stora Råby utanför Lund.

Stämpeldata

Användningsort	PKXP nr 2
Användningstid	1869—
Tidigast registrerad användning	8/7 1869
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Vid stämpelinventeringen i september 1869 insändes till Stockholm ett avtryck av denna stämpel i upprättstående, grotesk stil helt olika övriga stämplat av öre-typ. Den blev okänd i exakt 100 år tills detta brev upptäcktes hösten 1969. Kan den ha avlöst den stämpel som användes i Helsingborg?

Portosatsen 25 öre se föregående brev. Dessutom kan tilläggas att från Grönland via Danmark från 1872 var 25 öre lösenavgiften — något brev dock ej känt.

1872—1873

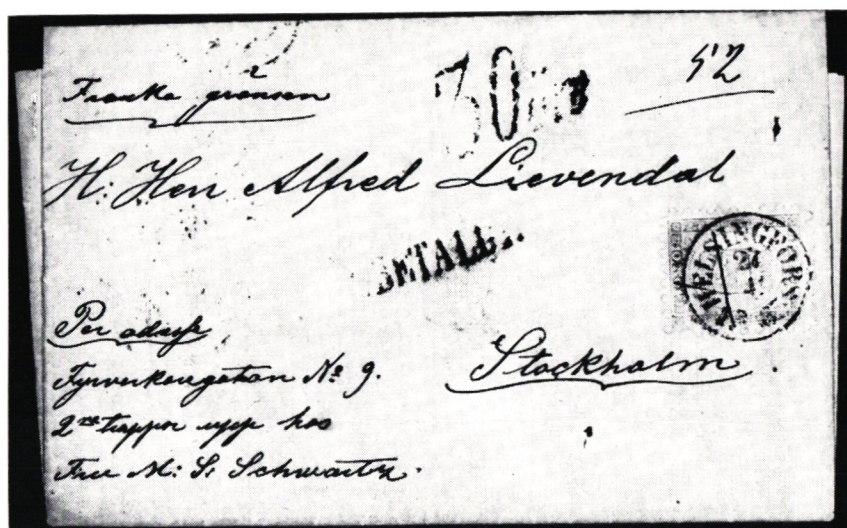
Brev avsänt från Tönsberg (utanför Oslo) till Göteborg i november 1872.

Stämpeldata

Användningsort	PKXP nr 7 ned
Användningstid	1872—1873
Tidigaste registrerade avstämpling	20/11 1872
Senaste registrerade avstämpling	25/1 1873
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Stämpeln är troligtvis använd vid »PKXP nr 7 ned» mellan norska gränsen och Göteborg. Den är till storleken den minsta av alla kända svenska lösenstämplar. Båda kända breven kommer från Oslo-trakten.

Portosatsen 25 öre tillämpades som lösenavgift för brev från Norge med portosatsen 12 öre — troligtvis från och med den nya portotaxan 1872. Troligtvis var stämpeln i bruk en mycket kort tid.

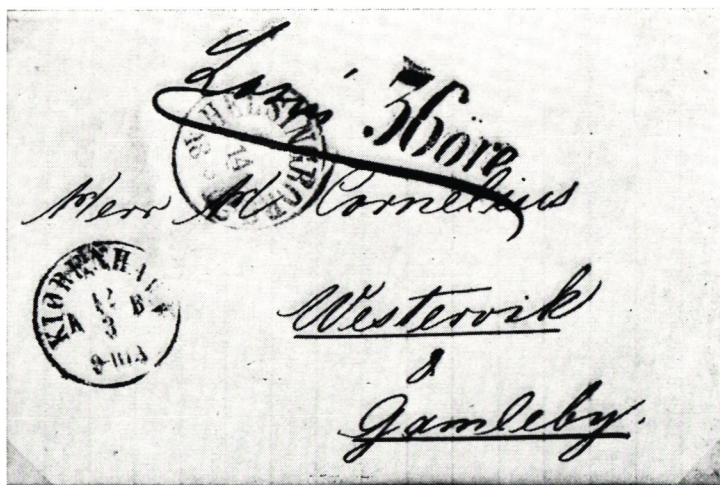
—1863—

Det enda kända brevet med lösenstämpeln 30 öre avsänt från Helsingfors i april 1863 till Stockholm. Brevet är frankerat med ett 10 Kop-frimärke utgörande halva portot eller portot till gränsen. Brev med frimärken och lösenstämplar är sällsynta.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	—1863—
Enda registrerade avstämpling	27/4 1863
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Portosatsen 30 öre existerade inte. Däremot gällde för brev från Ryssland och Finland att de kunde frankeras med 1/2portot till gränsen. Portot 1858—1868 var 60 öre. Stämpeln 30 öre kan ha använts under hela denna tid.

1858—1865

Brev avsänt från Köpenhamn med lösenstämpeln 36 öre via Helsingborg till Gamleby i mars 1863.

Stämpeldata

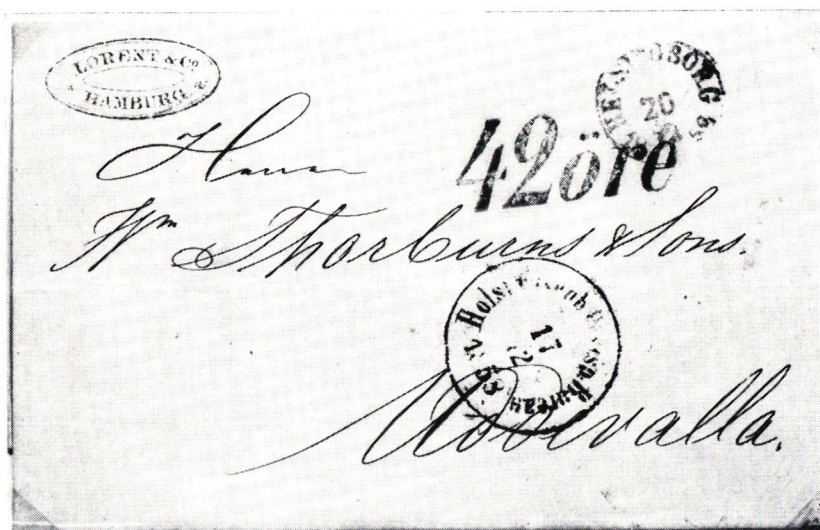
Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1858—1865
Tidigaste registrerade avstämpling	4/10 1858
Senaste registrerade avstämpling	16/7 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Samtliga registrerade brev har avsänts från Danmark utom ett som anlänt från Marseille. Tre brev stämplade i oktober 1858 har slagits med röd stämpelfärg. Två av dessa brev är transitbrev via Stockholm till Finland. Obs! tillstånd att använda stämpeln 36 öre erhöi postmästaren i Helsingborg 1/11 1858! Då hade stämpeln varit i bruk en månad.

Drygt hälften av breven är adresserade till Firma Rhedin i Göteborg. Andra stora korrespondenser med denna stämpel är till firma Ekman i Göteborg respektive Thorburnrederiet i Uddevalla.

Portosatsen 36 öre

- 1 Portot från Danmark, Island och Färöarna var under tiden 1858—1865 36 öre. Den tid då speciell lösenavgift fanns gällde för dessa länder ingen extraavgift.
- 2 Portot från Schleswig 1864—1865 var likaledes 36 öre = lösenavgiften.

1858—1864

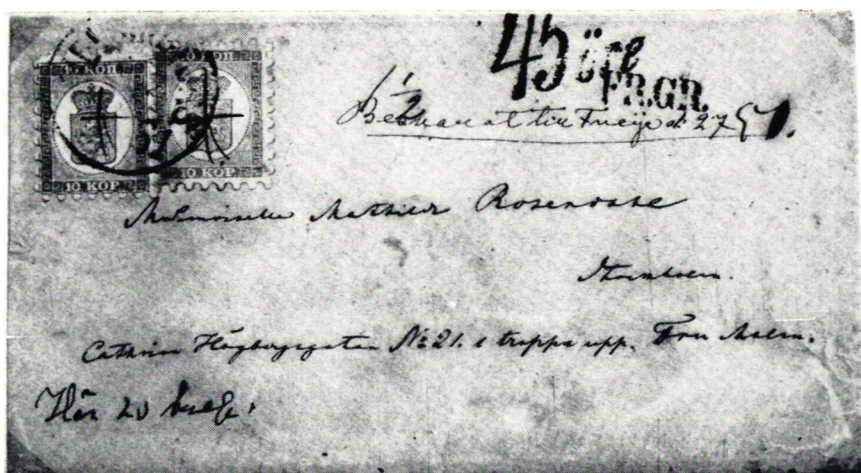
Brev från Hamburg i december 1858 med lösenstämpeln 42 öre (slagen i rött) till den kända firman Thorburn och Söner i Uddevalla.

Stämpeldata

Användningsort	Helsingborg
Användningstid	1858—1864
Tidigaste registrerade avstämpling	20/12 1858
Senaste registrerade avstämpling	9/9 1862
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

Samtliga kända brev med lösenstämpeln 42 öre utom tre till Stockholm är avsända från Hamburg/Altona och har adresserats till W. Thorburn & Sons i Uddevalla, eller något av de kända Göteborgs-företagen Rhedins eller Ekman och Cie. Två av breven är avstämplade i december 1858 och har båda röda stämpelavtryck. Jfr stämplarna av typen 36 öre å tidigare sida, vilka också slogs i Helsingborg.

Portosatsen 42 öre tillämpades på brev från Hertigdömet Holstein via Danmark, mellan 1858 och 1864 samt för brev 1859 från Norge via Danmark till Sverige. Lösenstämpeln 42 öre tycks dock endast ha använts för Hamburg-brev.

1858—1872?

Brev med lösenstämpeln 45 öre avsänt från Helsingfors till Stockholm 1861.

Brevet var ganska stort och tungt och belades med 1 1/2 normalporto = 90 öre. Det frankerades med 20 Kop = 45 öre, vilket var 1/2 portot franco gränsen. Brevet är dessutom stämplat med den ovanliga franco gränsen stämpeln »FR.GR».

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1872?
Tidigaste registrerade avstämpling	16/8 1858
Senaste registrerade avstämpling	12/9 1870
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Några av de registrerade breven bär anteckningar om att de gått med ångaren »Bore» eller »Svea» och ett flertal bär också stämpeln OBE-TALDT. 2 av breven kommer från Spanien, ovanstående brev från Finland. Övriga kända brev har sänts från Tyskland (Hamburg, Lübeck eller Breslau). De flesta är adresserade till firma F. Kroplien i Stockholm.

I. *Portosatsen 45 öre förekom under tiden 1858—1864, då vanligt porto = lösenavgiften från följande orter länder):*

1. Från hertigdömet Lauenburg via Danmark
2. Från Hamburg eller Lübeck via Danmark eller direkt
3. Från Ryssland eller Finland 1 1/2 porto — franco gränsen (se ovan)

II. Lösenavgiften 45 öre 1864—1872 förekom från följande länder:
normalporto

1. Från Finland och Ryssland 1 1/2 porto (via Åland eller Haparanda) franco gränsen	1864—1868	90 öre
2. Schleswig, Holstein, Travemünde	1865—1869	25 öre
3. Hamburg	1865—1869	40 öre
4. Tyskland, Österrike—Ungern	1869—1872	27 öre
5. Holland	1869—1872	30 öre
6. Turkiet (Europ.delen) via Österrike—Ungern	1869—1873	27 öre
7. Belgrad	1869—1873	27 öre
normalporto		
8. Vissa utomeuropeiska kolonier via Bremen eller Hamburg och frankerade dit	1869—	olika
9. Tyskland direkt eller via Danmark	1872	24 öre
10. Österrike—Ungern via Tyskland	1872	24 öre
11. Holland via Tyskland	1872	30 öre
12. Luxemburg	1872	24 öre
13. Europeiska Turkiet	1872	24 öre
14. Utomeuropeiska skeppsbrev via Tyskland och betalda dit	1872	27 öre

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/2 Hamburg resp. Lübeck	normalporto	45 öre
I/3 Finland (franco gränsen) 1 1/2 porto	»	45 öre
II/2 Schleswig, Travemünde	»	25 öre
II/3 Hamburg	»	40 öre
II/4 Tyskland	»	27 öre

Dessutom 2 handbrev från Spanien 1860 med portot (regulärt) från Hamburg.

1858—72?

Brev med Helsingborgs lösenstämpel 45 öre från Hamburg 5/4 1868 via Helsingborg 6/4 till Falkenberg. Lägg märke till den något annorlunda stilen på siffrorna och att »öre» är betydligt större än hos Stockholmsstämpeln. Beträffande stämpeldata, portosatser etc. se föregående 45 öres brev (sid. 88).

1859—1870

Brev med lösenstämpeln 60 öre från Christinestad i Finland avsänt i maj 1865 via Grisslehamn till Stockholm. Brevet bär också stämpeln OBETALDT.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1859—1870
Tidigaste registrerade avstämpling	16/9 1859
Senaste registrerade avstämpling	9/6 1870
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

De flesta av de registrerade breven bär stämpeln OBETALDT och är samtliga adresserade till Stockholm. De flesta är avsända från Finland. Övriga kommer från England eller från Ryssland. Stämpeln OBETALDT bör alltså ha slagits i Stockholm, liksom lösenstämpeln 60 öre.

I. *Portosatsen 60 öre tiden 1858—64* = lösenavgiften förekom från följande länder (orter):

1. Från Ryssland och Finland via Ålandshav eller Haparanda
normalporto 60 öre

II. *Lösenavgiften 60 öre tiden 1864—1870* förekom från följande länder:

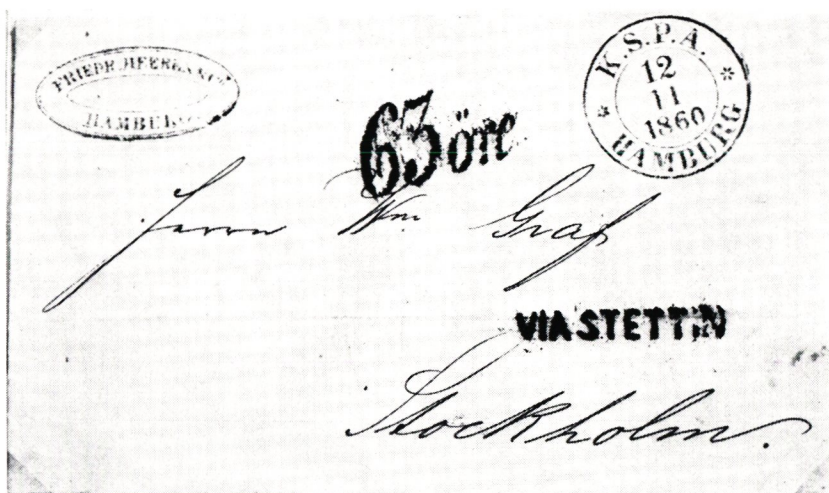
1. Storbritannien och Irland via Danmark eller direkt
Göteborg 1865—69 45 öre
2. Finland och Ryssland via Ålandshav eller Haparanda 1864—69 60 öre
3. Helgoland 1869 45 öre

Hitintills har brev registrerats från positionerna

I/1 Finland och Ryssland

II/1 England

II/2 Finland

1858—1866—

Brev med lösenstämpeln 63 öre avsänt från Hamburg till Stockholm i november 1860. Brevet bär också den inte alltför vanliga stämpeln »VIA STETTIN».

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1866—
Tidigaste registrerade avstämpling	20/6 1858
Senaste registrerade avstämpling	27/7 1866
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Samtliga kända brev har adresserats till Stockholm, där stämpeln 63 öre var i bruk. Brev med denna stämpel är kända från Tyskland, England, Italien, Holland och Spanien. Största kända korrespondens är ställd till Firma F. Kroplien i Stockholm.

I *Portosatsen 63 öre tiden 1858—1864* = lösenavgiften förekom från följande länder (orter):

1. Bremen och vissa orter i Hannover — via Dk eller Lübeck 1858—1864
2. Hamburg, Altona, vissa orter i Mecklenburg — Strelitz, Oldenburg och Preussen via Stralsund eller Stettin
3. Vissa orter i Mecklenburg Schwerin — via Stralsund eller Stettin 1858—1862

II *Lösenavgiften 63 öre* tiden 1864—1866 förekom från följande länder (orter):

1. Tyska Postföreningens länder 1864—1865	Normalporto	54 öre
2. Belgrad via Österrike—Preussen 1864—1867	»	54 »
3. Holland via Preussen 1865—1869	»	49 »
4. Belgien via Preussen 1865—1867	»	49 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

- I/1 Bremen etc.
- I/2 Hamburg etc.
- I/3 Leipzig etc.
- II/1 Tyskland
- II/3 Holland

Dessutom finns brev från England, Italien och Spanien via Hamburg (1860—1864) — tydligen frankerade dit eller s. k. handbrev.

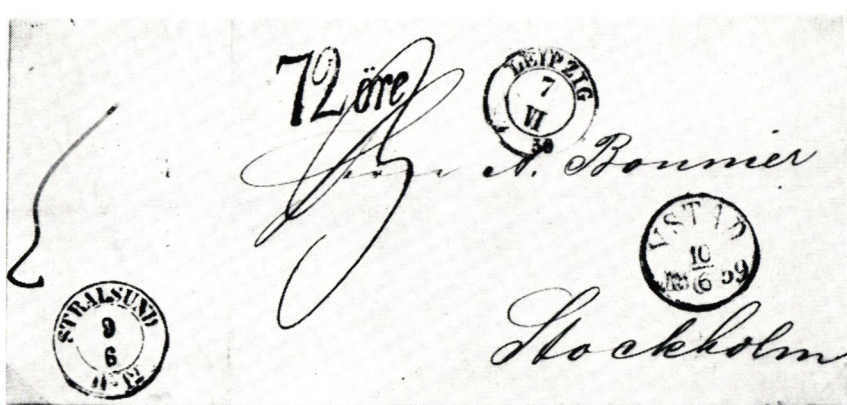

1858—1866—

Intressant brev med lösenstämpeln 63 öre avsänt i april 1863 från Itri i Italien. Brevet är försett med italienska frimärken och en italiensk stämpel om otillräcklig frankering jämte stämpeln OBETALDT, slagen i Stockholm vid ankomsten.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1866—
Tidigaste registrerade avstämpling	7/6 1858
Senaste registrerade avstämpling	10/9 1866
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

1858—1865—

Brev med lösenstämpeln 72 öre avsänt från Leipzig i juni 1859 via Magdeburg, Stralsund och Ystad till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1865—
Tidigaste registrerade avstämpling	7/8 1858
Senaste registrerade avstämpling	21/1 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R3

De flesta registrerade brev kommer från Tyskland. Undantaget är några intressanta brev, av vilka ett är avbildat på sidan 65. Dessa sex brev bär stämpeln 72 öre + stämpeln 24 sk. och har avsänts från Frankrike eller Spanien. Samtliga brev utom ett är adresserade till olika företag i Stockholm. De brev med lösenavgiften 72 öre, vilka passerade Frankrike, försågs där med lösenstämpeln 72. De som kom till eller passerade Stockholm fick stämpeln 72 öre.

Portosatsen 72 öre tiden 1858—64 = lösenavgiften förekom från följande länder (orter) med undantagen ovan.

1. De flesta orter i Tyskland 1858—1864
2. Neapel—Sicilien via Österrike och Preussen 1858—62 (avgift från Österrikes gräns)
3. Vissa delar av Turkiet fränkerade till Österrikiska gränsen 1858—62?
4. Belgrad via Österrike—Preussen 1862—63

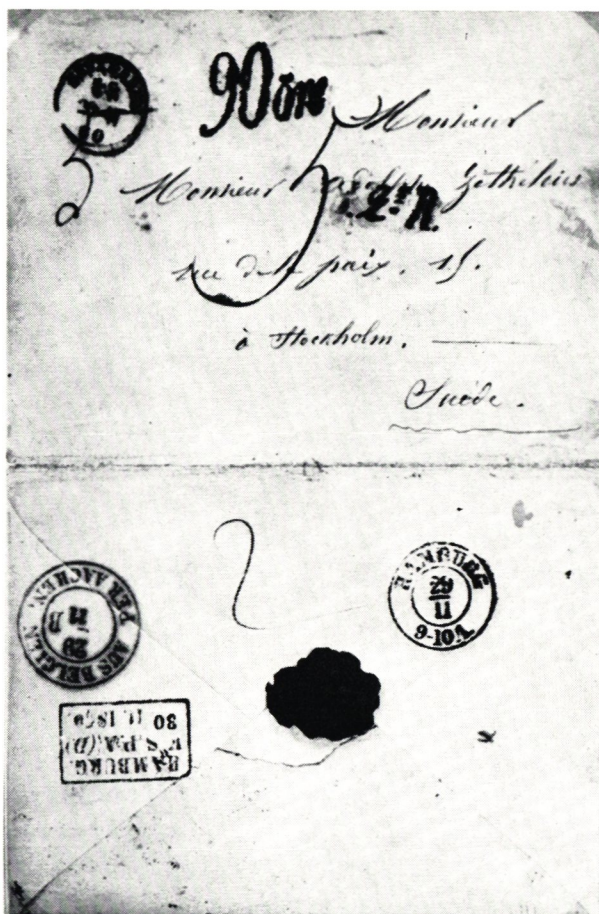
5. Skeppsbrev från Utomeuropa direkt via Bremen
(portot dit erlagt) 1858—64
6. Österrike 1858—64
7. Spanien, Portugal och Gibraltar via Preussen 1858—64
Lösenavgiften 72 öre tiden 1864—65 förekom från följande länder
(orter):
 1. Holland via Preussen 1864—65 63 öre
 2. Några orter i Turkiet via Österrike/Preussen
(portot betalt till gränsen) 1864—65 72 »
 3. Vissa orter i Tyskland 1864—68 63 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/1 Tyskland

Dessutom brev från Frankrike i kombination 24 sk/72 öre 1858/9.

Ett brev från Berlin i januari 1865 — fel portosats?

1859—1865—

Brev med lösenstämpeln 90 öre från Brüssel avsänt i november 1860 via Aachen och Hamburg till Stockholm. Brevet har i Hamburg försetts med lösenpåskrift 5 = 5 Silbergroschen. Detta belopp + ytterligare 5 SG utgjorde brevet lösen och omvandlades i Sverige till lösen i öre genom att multiplicera med siffran 9 = 90 öre.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1859—1865—
Tidigaste registrerade avstämpling	1/8 1859
Senaste registrerade avstämpling	4/11 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

Samtliga registrerade brev är adresserade till Stockholm, de flesta till firma F. Kroplien.

I *Portosatsen 90 öre 1858—1864* förekom från följande länder (orter):

1. 1 1/2 porto från Finland och Ryssland (via Ålandshav eller Haparanda) 1858—64
2. Vissa orter i Holland och Belgien 1858—64
3. Vissa orter i Schweiz via Preussen 1858—64
4. Toscana via Österrike och Preussen 1858—64
5. Vissa utomeuropeiska kolonier med handelsfartyg via Holland eller Belgien med förbet. porto dit 1858—64
6. Vissa orter i Turkiet (Bukarest m. fl.) 1862—64
7. Dubbelt 45 öre porto (se 45 öre) 1862—64

II *Lösenavgiften 90 öre 1864—65* kan förekomma från följande länder (orter):

1. 1 1/2 porto från Finland och Ryssland (via Ålandshav eller Haparanda) Normalporto 1864—69 90 öre
2. Storbritannien och Irland via Göteborg 1864—65 90 »
3. Joniska Öarna via Österrike—Preussen 1864—65 81 »
4. Vissa orter i Turkiet (Sofia m. fl.) 1864—67 81 »
5. Ryssland och Polen via Preussen 1864—65 81 »
6. Egypten, Ostindien och längre bort liggande länder såsom Japan och China via Alexandria—Österrike och Preussen (frankerade till Alexandria) 1864—65 81 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

- I/2 Holland samt Belgien
- I/3 Schweiz
- I/7 Tyskland
- II/2 England

1858—1859

Brev med lösenstämpeln 1 Rdr 8 öre från Manchester i september 1858 via Ystad till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1859
Tidigaste registrerade avstämpling	(ca) 16/9 1858
Senaste registrerade avstämpling	(ca) 13/1 1859
Sällsynthetsgrad	R4

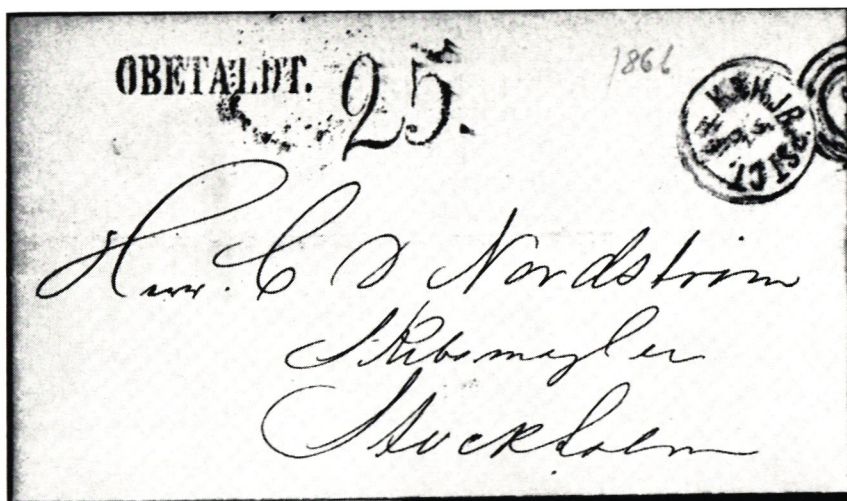
Samtliga kända brev med lösenstämpeln 1 Rdr 8 öre kommer från England och äro adresserade till olika firmor i Stockholm. Den tycks endast ha använts under 1858 och 1859 under »inlärningsstider» — då man lärde sig att 1 Rdr. 8 öre = 108 öre. Stämpeln 108 (utan öre) har registrerats på brev tiden 1858—65 och förekommer dels samtidigt och dels mycket oftare. Dessutom fanns och användes i Frankrike en liknande mindre stämpel 108 för lösenbrev till Sverige, brev antingen från el. transit genom Frankrike.

I. *Portosatsen 108 öre förekom tiden 1858—59 till följande länder (orter):*

1. Storbritannien och Irland via Ostende el. Göteborg	1858—64
2. Sardinien och Monaco via Preussen	1858—60
3. Brittiska Nordamerika via Frankrike (kontroll i Frankrike)	1858—64
4. Brittiska Westindien via Frankrike (kontroll i Frankrike)	1858—64
5. Tunis och Algeriet via Frankrike (kontroll i Frankrike)	1858—64
6. Eng. Ostindien och längre bort liggande länder via Suez och Frankrike	1858—64

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/1 England

—1866—

Ett av de två kända breven med lösenstämpeln 25 i den stora smala stilen med punkt efter. Avsant från Köpenhamn i juni 1866 till Stockholm. Brevet har även stämpeln OBETALDT., slagen i Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	—1866—
Tidigaste kända avstämpling	omkr. 30/5 1866
Senaste kända avstämpling	4/7 1866
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

I *Portosatsen 25 öre existerade ej 1858—1864*. Lösenstämpeln 25. togs därför tidigast i bruk år 1865.

II *Lösenavgiften 25 öre 1865—1872 förekom från följande länder:*

Normalporto

1. Från Danmark, Island, Färöarna 1865—1869 till alla orter
utom Örestad och från Bornholm till Ystad	17 öre
2. D:o 1869—1872—	12 »
3. Från Norge och Grönland 1869—1872—	12 »

Hitintills har brev registrerats från position

I/1 Danmark

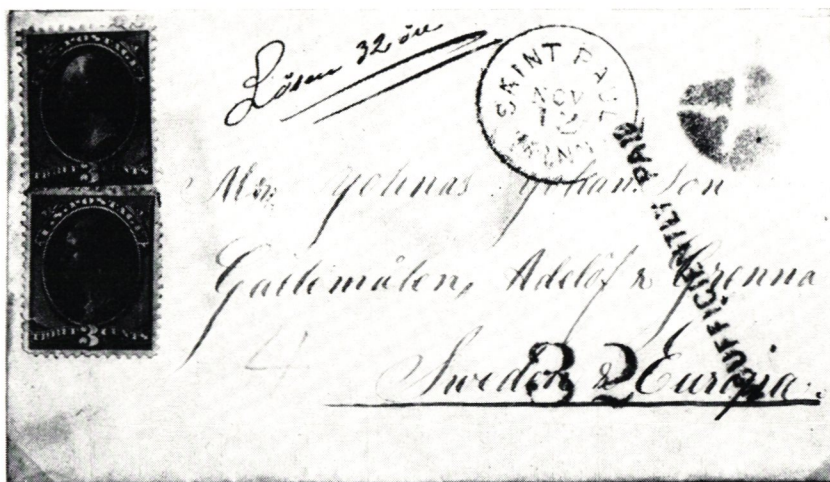

1865

Enda kända brevet med den lilla grova lösenstämpeln 25 utan punkt
avsänt från Köpenhamn i november 1865 via Helsingborg till Falkenberg.

Stämpeldata

Användningsort	Köpenhamn?
Användningstid	1865
Enda registrerade avstämpling	1—2/11 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R5
<i>Portosatsen 25 öre se föregående sida!</i>	

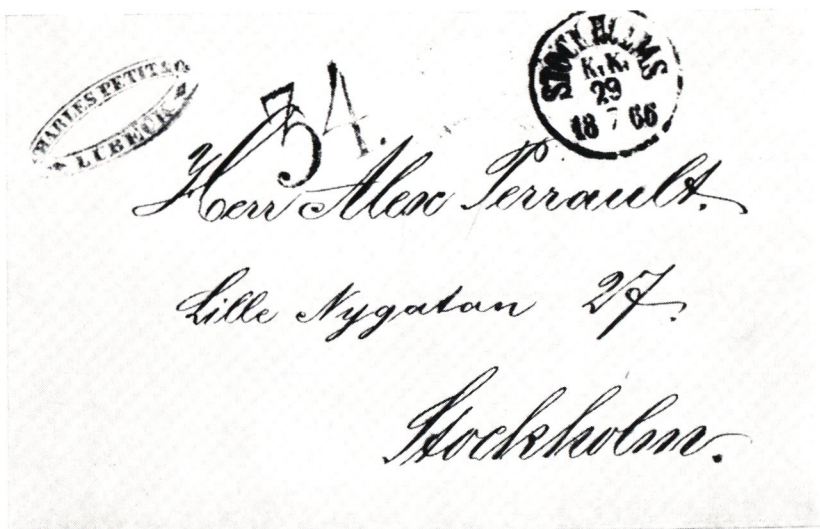
1873

Brev med lösenstämpeln »insufficiently paid» (otillräckligt betald) — troligtvis slagen i USA. Brevet är avsänt från Saint Paul till Gränna i november 1873. Transporttiden var 24 dagar. Brevet har också lösenpåteckningen »Lösen 32 öre».

Stämpeldata

Användningsort	Gränna?
Användningstid	1873
Enda registrerade avstämpling	12/11 1873
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Brevet är otillräckligt frankerat med 2 st 3-centare. Portot borde förmodligen ha varit ytterligare 4 cents. En fyra finns på kuvertet. Det är mycket egendomligt att lösenstämpeln 32 hamnat på brevet om den slagits i USA. Visste t. ex. man i USA att vi hade en straffavgift för lösen i Sverige utöver felande porto? Stämpeln 32 stämmer enligt påteckningen troligtvis med det belopp mottagaren fick lösa brevet för.

1865—1869

Brev med lösenstämpeln 34. avsänt från Lübeck i juli 1866 till Stockholm.

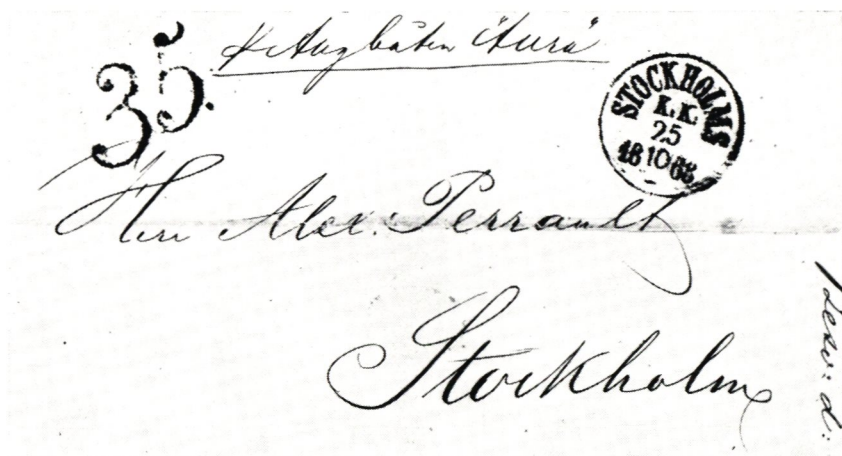
Stämpeldata

Användningsort	Stockholm KK
Användningstid	1865—1869
Tidigaste registrerade avstämpling	13/12 1865
Senaste registrerade avstämpling	1/11 1867
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Alla registrerade breven har avsänts från Lübeck till Stockholm men har olika adressater.

I *Portosatsen 34 öre* existerade inte tiden 1858—1864

II *Lösenavgiften 34 öre* gällde enbart för brev från Lübeck via Danmark eller direkt åren 1865—1869. Normalportot var 25 öre.

1868—1872

Brev med lösenstämpeln 35. avsänt från Åbo i oktober 1868 med ångbåten »Aura» till Stockholm. Lösenavgiften för obetalda brev från Finland 1868—1872 för 28-öres portot var 35 öre.

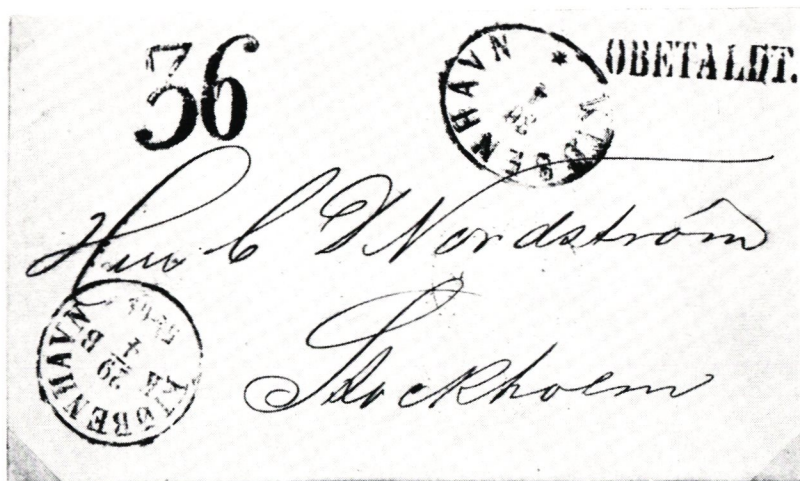
Stämpeldata

Användningsort	Stockholm KK
Tidigaste registrerade avstämpling	25/10 1868
Senaste registrerade avstämpling	30/7 1869
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Båda registrerade breven är avsända från Åbo till firma Alexander Perrault i Stockholm.

I *Portosatsen 35 öre existerade ej 1858—64*

II *Lösenavgiften 35 öre gällde enbart för brev från Finland 1868—72 via Ålands hav eller Haparanda.*

1864—1865

Brev med lösenstämpeln 36 avsänt från Köpenhamn i april 1865 till Stockholm. Brevet bär också stämpeln OBETALDT.

Stämpeldata

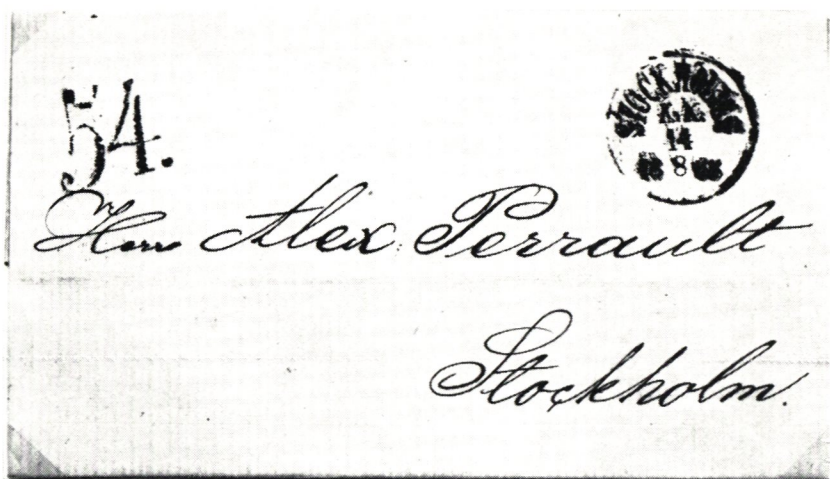
Användningsort	Stockholm
Användningstid	1864—1865
Tidigaste registrerade avstämpling	4/11 1864
Senaste registrerade avstämpling	6/6 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

De flesta registrerade breven är avsända från Köpenhamn till herr C.D. Nordström i Stockholm och är också försedda med stämpeln OBETALDT. Ett brev i Postmuseums ägo är adresserat till den kända Thorburnfirmans Stockholmskontor.

Förmodligen användes stämpeln endast en kort tid för brev med båt direkt till Stockholm. Övriga brev med portosatsen 36 öre blevo, då de passerade Helsingborg, där försedda med stämpeln 36 öre.

I *Portosatsen 36 öre* gällde för brev från Danmark (incl. Schleswig), Färöarna och Island 1858—1864. Något sådant brev med denna lösenstämpel är ej känt.

II *Lösenavgiften 36 öre* gällde för brev från dessa länder under åren 1864—1865 och var samma som portot.

1865—1872?

Brev med lösenstämpeln 54. avsänt från Åbo i augusti 1868 till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm KK
Användningstid	1865—1872?
Tidigaste registrerade avstämpling	1/1 1867
Senaste registrerade avstämpling	29/10 1870
Sällsynthetsgrad stpl.	R3

Samtliga brev är adresserade till olika företag i Stockholm.

I *Portosatsen 54 öre 1858—64* förekom från följande länder (orter):

1. Hannover, Mecklenburg—Strelitz (el. Schwerin)
via Danmark el. Lübeck 1858—62
2. Mecklenburg—Schwerin 1862—64

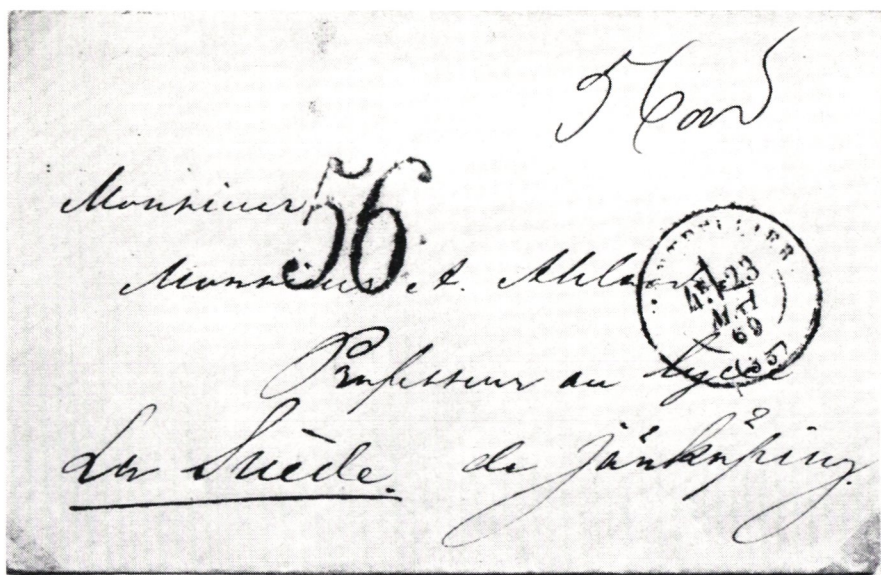
II *Lösenavgiften 54 öre* förekom från följande länder (orter):

	Normalporto
1. Tyskland (undantag Hamburg, Lübeck m. fl.)	1865—69 40 öre
2. Turkiet vissa städer i Europa (t. ex. Belgrad) via Österrike—Preussen (porto bet. till gränsen)	1867—69 40
3. Finland och Ryssland via Ålandshav eller Haparanda	1868—72 38 »
4. Vissa orter i Turkiet (t. ex. Bukarest)	1869— 36 »
5. Serbien	1872 29 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

II/1 Tyskland

II/3 Finland och Ryssland

1868—1875

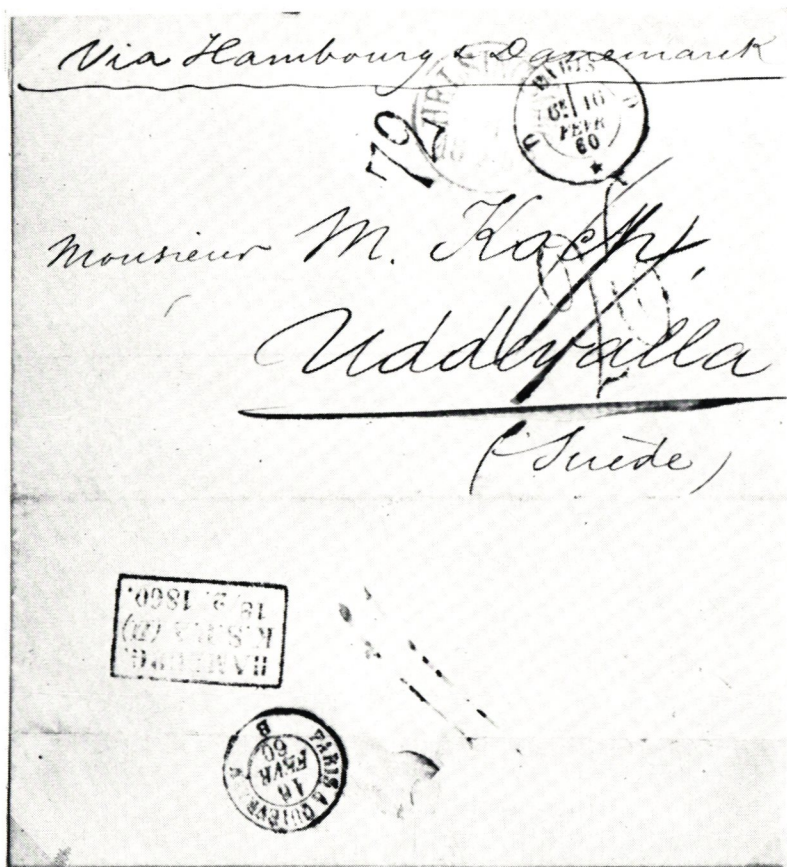
Brev med lönestämpeln 56 avsänt i maj 1869 från Montpellier till Jönköping. Brevet bär också beteckningen 56 öre i bläckskrift.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1868—1875
Tidigaste registrerade avstämpling	27/2 1868
Senaste registrerade avstämpling	11/5 1875
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

13 av de registrerade breven härstammar från en korrespondens från Paris till firma Olof Wijk & Cie i Göteborg. Samtliga dessa brev är stämplade 1874/75 och flera av dem har stämpelavtryck med 56 i en grönaktig färg. Alla breven är avsända från Frankrike. På Wijkbreven har i regel lösenfrimärken varit påsatta på baksidan men rivits av igen.

Lösenavgiften 56 öre förekommer på vanliga brev från Frankrike eller Spanien. De sistnämnda betalda till franska gränsen och transit genom Frankrike. Portosatsen var normalt 42 öre för dessa brev 1868—75.

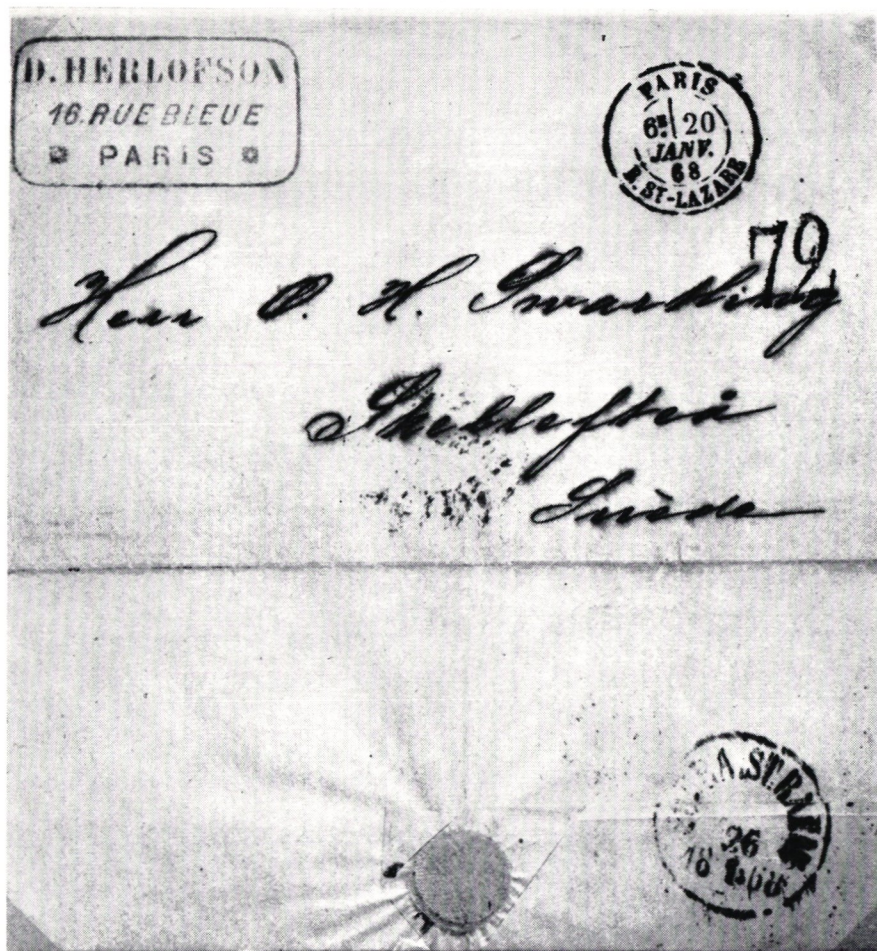
1860

Brev med lösenstämpeln 26 tillsammans med lösenstämpeln 72 på brev från Paris till Uddevalla.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1860
Tidigaste registrerade avstämpling	24/1 1860
Senaste registrerade avstämpling	16/2 1860
Sällsynthetsgrad stpl. 26	R5

Stämpeln har tidigare i handboken katalogiserats som 72/26. Det är troligtvis en fransk lösenstämpel som felaktigt använts för svenska brev i stället för den korrekta 72 och varit avsedd för brev till annat land. Båda kända breven har samma adressat.

1858—1868

Brev med den icke alltför ovanliga lösenstämpeln 72 avsänt i januari 1868 till Skellefteå.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	10/5 1859
Senaste registrerade avstämpling	1/6 1868
Sällsynthetsgrad	R1

Några av breven har stämpeln OBETALDT. 2 av breven har den franska stämpeln röd rektangulär med texten »Affranchissement insuffisant» = otillräckligt frankerat — i ett fall med ett 20 centimes-frimärke, i det andra fallet helt utan frankering. Alla breven kommer från Frankrike eller Spanien utom ett från Portugal. De flesta breven härstammar från korrespondens med handelshusen Koch (Uddevalla), Ekman eller Rhedin (Göteborg) eller N.G. Sörensen (Stockholm). Ett par brev är kända där stämpeln 72 förekommer tillsammans med 24 SK-stämpeln. Stämpeln förekommer i ett par olika typer i grövre eller tunnare utförande. Två brev från Paris har också en lösenstämpel 26 i tunn stil.

I *Portosatsen 72 öre* (jfr stpl 72 öre) 1858—64 förekom från följande länder:

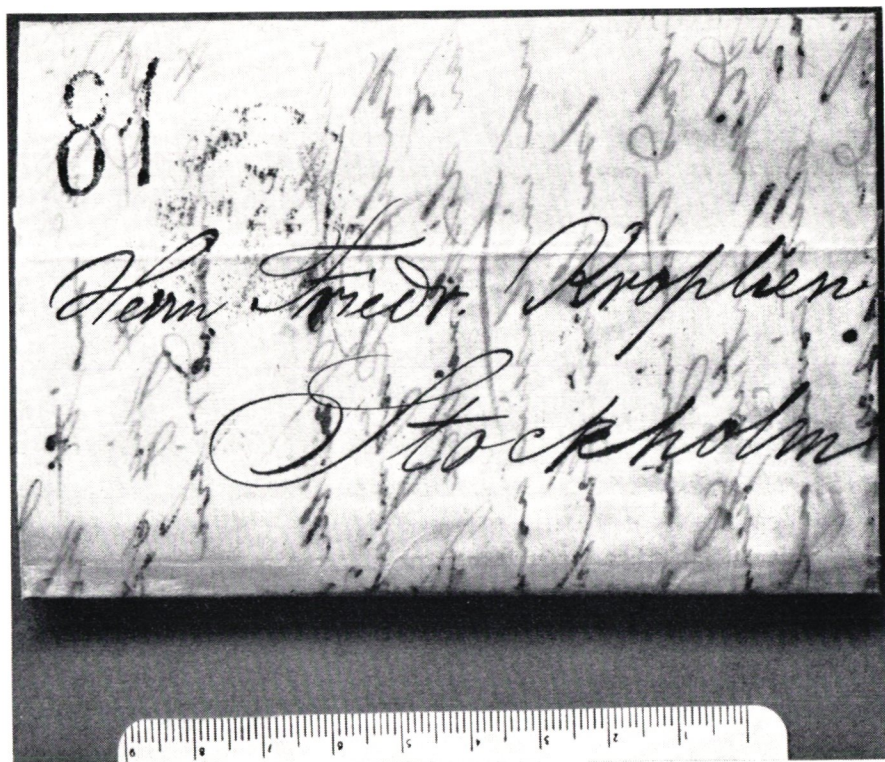
1. Frankrike	1858—1864
2. Corsica, Spanien, Gibraltar, Portugal och Algeriet
via Frankrike	1858—1864

II *Lösenavgiften 72 öre* (jfr stpl 72 öre) 1864—68 förekom från följande länder:

	Normalporto
1. Frankrike	1864—1868 72 öre
2. Corsica, Spanien, Gibraltar och Algeriet
(via Frankrike)	1864—1868 72 »
3. Portugal (via Frankrike)	1864—1867 72 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

- I/1 Frankrike
- I/2 Spanien och Algeriet
- II/1 Frankrike
- II/3 Portugal

1865—1869?

Det unika brevet (upptäckt sommaren 1971) från Ryssland — via Preussen — till Stockholm i februari 1868. Brevet i Postmusei ägo.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1865—1869?
Enda registrerade avstämpling	7/2 1868
Sällsynthetsgrad stpl.	RR

På brevets baksida finns ett par St-Petersburgstämplar samt en ovanlig PORTO-stpl. När stämpeln 81 anskaffades är ej klarlagt.

I. *Portosatsen 81 öre tiden 1858—1864* förekom från följande länder:

1. Ryssland via Preussen (vissa orter)	1858—1864
2. Holland och Belgien via Preussen (vissa orter)	1858—1864
3. Schweiz via Preussen (vissa orter)	1858—1864
4. Turkiet via Preussen (vissa orter)	1862—1864

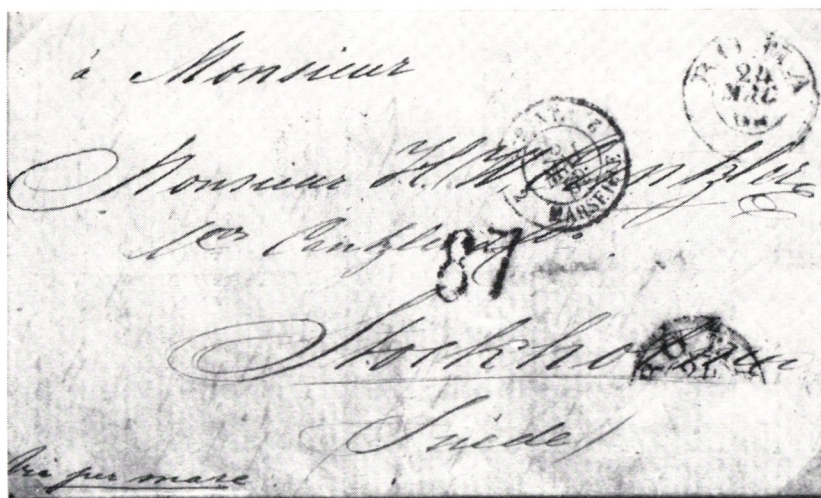
II. *Lösenavgiften 81 öre* förekom 1864—1872 från följande länder (orter):
normalporto

1. Turkiet vissa orter, t. ex. Bukarest via Österrike—Preussen	1864—1867	72 öre
2. Joniska öarna via Österrike—Preussen	1865—1867	67 »
3. Ryssland, Polen, Ryska Asien via Preussen	1865—1869	59 »
4. Egypten via Österrike—Preussen	1865—1867	67 »
5. Bortre Indien, Eng. Kolonier i Fjärran Östern, China, Japan m. fl. via Alexandria (frankotvång dit) — Österrike—Preussen	1865—1867	67 » **
6. Finland via Preussen	1866—1868	59 »
7. Storbritannien, Irland och Helgoland via Nordtyskland	1869—1872	52 resp.
41 öre
8. Tunisien via Italien och Tyskland	1872	51 »
9. Förenta Staterna via England—Tyskland (eller Göteborg)	1872	45 »

** + obligatorisk frankotvångsavgift.

Hitintills har brev registrerats från positionen:

II/3 Ryssland

1858—1868

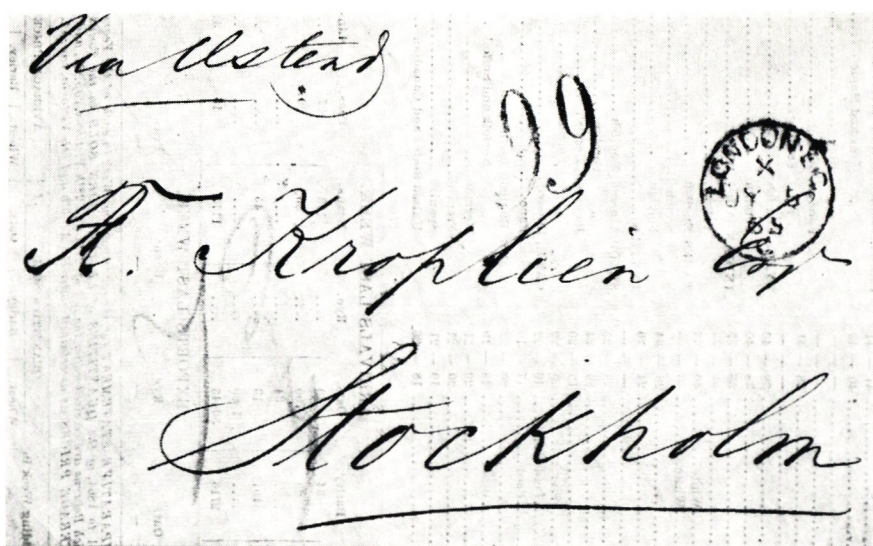
Brev med lösenstämpeln 87 avsänt i maj 1862 från Rom till Stockholm. Brevet har varit frankerat (ofullständigt) i nedre högre hörnet men märket har tvättats bort.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	24/5 1862
Senaste registrerade avstämpling	31/8 1863
Sällsynthetsgrad	R5
I. <i>Portosatsen 87 öre</i> förekom 1858—64 från följande länder (orter):	
1. Schweiz, Storbritannien och Irland via Frankrike 1858—64	
2. Sardinien, Lombardiet m. fl. stater och Monaco via Frankrike 1858—64	
II. <i>Lösensatsen 87 öre</i> förekom 1864—68 från följande länder (orter):	
	normalporto
1. Schweiz, Storbritannien och Irland via Frankrike	1864—68 87 öre
2. Italien — de flesta staterna (ej Kyrkostaten) via Frankrike	1864—68 87 öre
3. Portugal och Azorerna via Frankrike	1867—68 87 öre

Hitintills har brev registrerats från positionerna: Inget brev enligt ovan.

Ett brev från Barcelona från 1863 är felaktigt taxerat till 87 öre — skulle ha varit 72 öre. Ett brev är känt från samma korrespondens med lösenstämpeln 72 (via Frankrike). Det har påteknats 87 men siffran har överstrukits igen — i det fallet rättade man till det hela igen.

—1865—

Brev med den nyupptäckta lösenstämpeln 99 (sommaren 71) från London via Aachen till Stockholm i juli 1865.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	—1865—
Tidigaste registrerade avstämpling	omkr. 14/7 1865
Senaste registrerade avstämpling	19/8 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

Portosatsen 99 öre är synnerligen ovanlig. Något enstaka vapenbrev från Ryssland är känt. Som lösenavgift är den något vanligare. Utöver ovan nämnda brev finns några med lösenpåteckning 99 öre från England, Cuba samt ett brev från Kreta.

I. *Portosatsen 99 öre förekom tiden 1858—1864 till följande länder (orter):*

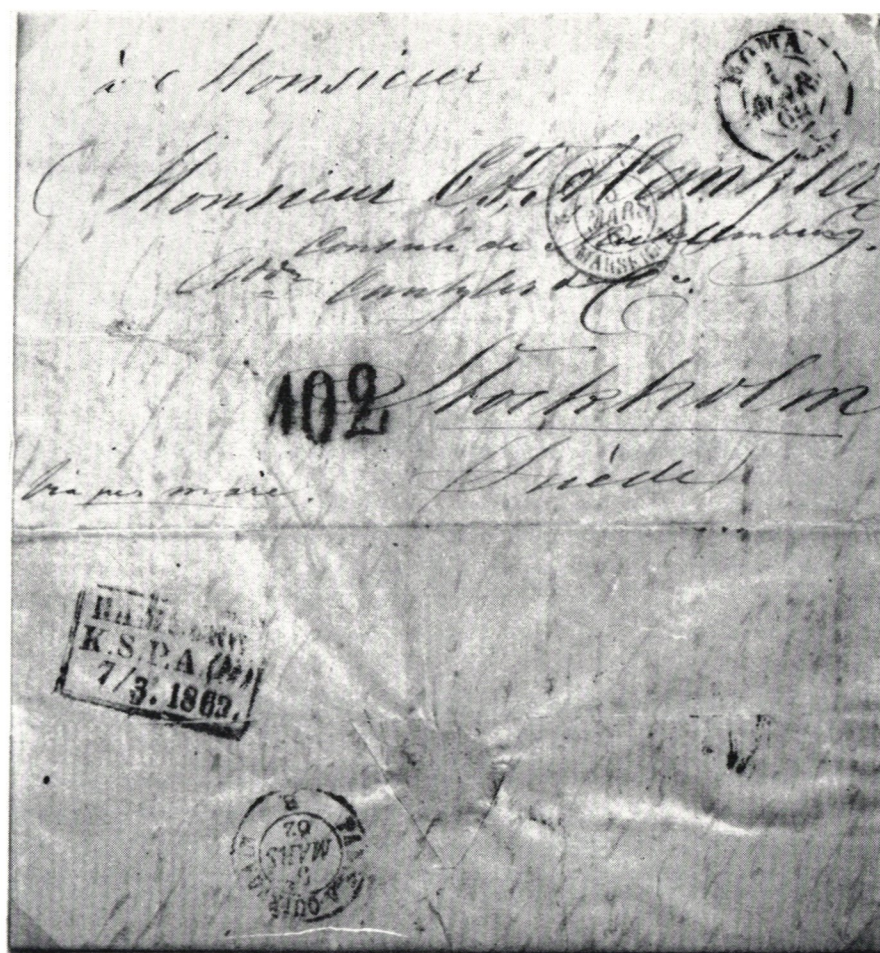
1. Ryssland, Polen och Ryska Asien (de flesta orterna) 1858—1864
2. Felibe (i Turkiet) via Belgrad 1860—1864
3. Vissa orter i Turkiet (bl. a. Sofia) via Österrike 1862—1864
4. Egypten (de flesta orter) via Trieste 1862—1864

II. Lösenavgiften 99 öre förekom tiden 1864—1872 från följande länder (orter):

	normalporto
1. Storbritannien och Irland via Preussen	1864—1865 79 öre
2. Storbritannien och Irland via Preussen	1865—1867 85 öre
3. Spanien och Gibraltar (10 gr. brev) via Preussen	1865—1868 76 öre
4. Frankrike (3 orts-brev) via Preussen	1865—1867 85 öre
5. Vissa orter i Turkiet (bl. a. Beirut och Rhodos)	1864—1867 90 öre
6. Grekland via Österrike och Preussen	1865—1867 85 öre
7. Kanarieöarna (1 1/2 orts-brev) via Spanien och Preussen	1865—1872 76 öre
8. Japan via Förenta Staterna och Hamburg eller Bremen	1872— 69 öre

Hitintills har brev registrerats från positionen:

II/1 England (79 öres straffportot 1865)

1859—1868

Brev med lösenstämpeln 102 avsänt i mars 1863 från Rom till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1859—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	17/1 1859
Senaste registrerade avstämpling	5/3 1863
Sällsynthetsgrad stpl.	R4

De kända breven kommer från Italien, Frankrike eller Sydamerika.

I. *Portosatsen 102 öre 1858—1864* förekom från följande länder (orter):

1. Toscana, Neapel, Sicilien och de Joniska öarna
via Frankrike	1858—1862
2. Parma, Modena och Romagna via Frankrike	1860—1862
3. Kyrkostaten via Frankrike	1858—1864
4. Franska postanstalter vid Medelhavet
(Alexandria, Beirut) m. fl. via Frankrike	1858—1864
5. Grekland via Frankrike	1858—1864
6. Malta och Egypten via Frankrike	1858—1864

II. *Lösenavgiften 102 öre 1864—1868* förekom från följande länder (orter):
normalporto

1. Kyrkostaten via Frankrike	1864—1869	102 öre
2. Malta, Grekland, Egypten via Frankrike	1864—1869	102 öre
3. Franska postanstalterna vid Medelhavet
(bl. a. Alexandria, Beirut etc.) via Frankrike	1864—1869	102 öre
4. Tunis och Marocko via Frankrike	1865—1869	102 öre

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

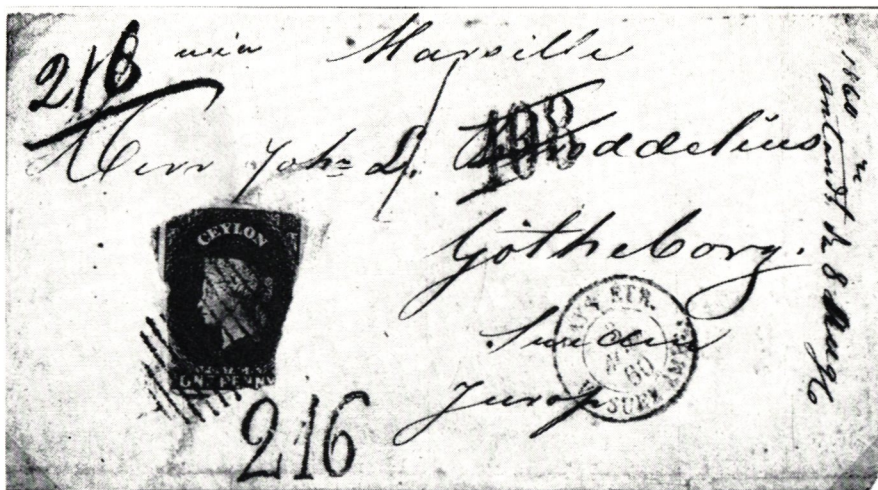
I/3 Kyrkostaten (Rom)

I/1 Toscana (Pisa)

Övriga kända brev:

a ett brev från Marseille — troligtvis har brevet sänts från någon av städerna under I/4.

b 5 brev från Sydamerika (Uruguay resp. Brasilien) med felaktig portosats. Enligt tillgängliga portotariffer existerade inte portosatsen 102 från dessa länder, varken under tiden 1858—1864 eller 1864—1868 (portosatserna borde ha varit 108 resp. 116 öre).

1858—1868

Ett intressant brev med de båda lösenstämplarna 108 (liten stil) och 216 (tunn stil) från Ceylon till »Göteborg, Sweden, Juro». Brevet avsändes från Colombo 26/6 med skepp till Marseille, där det avstämplades 4/8, gick sedan med järnväg till Paris 6/8, därefter med järnväg Paris Quiévrain (där de båda stämplarna slogs), vidare till Hamburg 7/8 och sedan till Göteborg 8/8. Färden tog 43 dagar. 1-penny-märket räknades ej som frankering — enligt de franska reglerna. Efter felslagningen av 108-stämpeln, som makulerades med två bläckstreck, slog man stämpeln 216 men markerade för säkerhets skull även beloppet i det övre vänstra hörnet med bläcksiffran »216» med streck under. Siffran »1» mitt i brevet betecknar 1 lod = dubbelt porto.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858—1868
Enda kända registrering (lilla 108:an)	7/8 1860
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

- I. *Portosatsen 108 öre 1858—64* förekom från följande länder (orter) via Frankrike:
1. Brittiska Nordamerika och Westindien 1858—1864
 2. Tunis och Alger 1858—1864

3. Eng. Ostindien och andra Fjärran Östern-länder via Suez (incl. China och Australien)	1858—1864
4. Portugal	1860—1864
5. Brasilien	1860—1862
6. Cap Verde	1860—1864
7. Cuba, Mexico, Argentina och Uruguay	1862—1864
8. Mauritius och Västafrika	1862—1864

II. *Lösenavgiften 108 öre via Frankrike* förekom 1864—1868 från följande länder (orter):

	normalporto
1. Brittiska Nordamerika och Westindien	1864—1869 108 öre
2. Cuba, Guadelope, Martinique och Mexico	1864—1869 108 öre
3. Paraguay, Uruguay och Argentina	1864—1869 108 öre
4. Tunis och Marocko	1864—1865 108 öre
5. Cap Verde, Mauritius, Madagaskar m. fl.	1864—1869 108 öre
6. Ostindien, Australien och div. kolonier	1864—1869 108 öre
7. Panama, Guayana och Venezuela	1865—1869 108 öre
8. Equador	1867—1869 108 öre
9. Vissa utomeuropeiska orter med handelsfartyg betalda till fransk hamn	1867—1869 108 öre

Hitintills har brev registrerats från positionen:

I/3 Ceylon

1858—1865?

Brev med den stora lösenstämpeln 108 avsänt från Hull i mars 1863 till Stockholm. Brevet uppvisar förutom stämpeln OBETALDT. även lösenpåteckningen 7 = det belopp i Silbergrosschen som med tillägg för ytterligare 5 Sg. skulle uttagas som svenskt lösen, multiplicerat med 9=108 öre.

Stämpeldata

Användningsort	Stockholm
Användningstid	1858—1865?
Tidigaste registrerade avstämpling	3/5 1858
Senaste registrerade avstämpling	8/4 1865
Sällsynthetsgrad stpl.	R1

De flesta breven är avsända från England, 2 från Italien. Alla är adresserade till Stockholm (olika adressater). Stämpeln förekommer även i mindre stil — se brev på föregående sida.

I *Portosatser 108 öre* 1858—64 förekom från följande länder (orter) (post från Frankrike se föreg. sida!):

1. Storbritannien och Irland via Ostende el. Göteborg	1858—64
2. Sardinien och Monaco via Preussen	1858—60
3. Malta och vissa orter i Turkiet (t. ex. Constantinopel, Beirut) via Österrike och Preussen	1862—64
4. Tunis via Österrike och Preussen	1862—64

II *Lösenavgiften 108 öre* förekom 1864—65 från följande orter (förutom post från Frankrike):

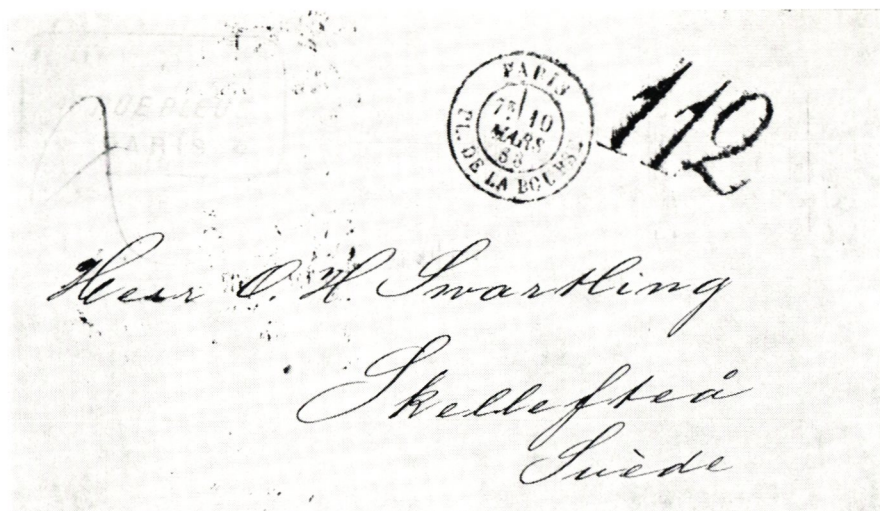
	Normalporto
1. Spanien och Gibraltar via Preussen	1864—65 90 öre
2. Grekland via Österrike—Preussen	1864—65 99 öre
3. Janina (i Turkiet) via Österrike—Preussen	1864—67 99 öre
4. Canarieöarna via Spanien och Preussen	1864—65 90 öre

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/1 Storbritannien

I/2 Sardinien

Dessutom finns ett brev i april 1865 med lösenstämpeln 108. Man skulle rätteligen fått betala 99 öre.

1868—1875

Brev med lösenstämpeln (stort format) från Paris till Skellefteå 1868.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1868—1875
Tidigaste registrerade avstämpling	10/3 1868
Senaste registrerade avstämpling	6/11 1871
Sällsynthetsgrad stpl.	R5

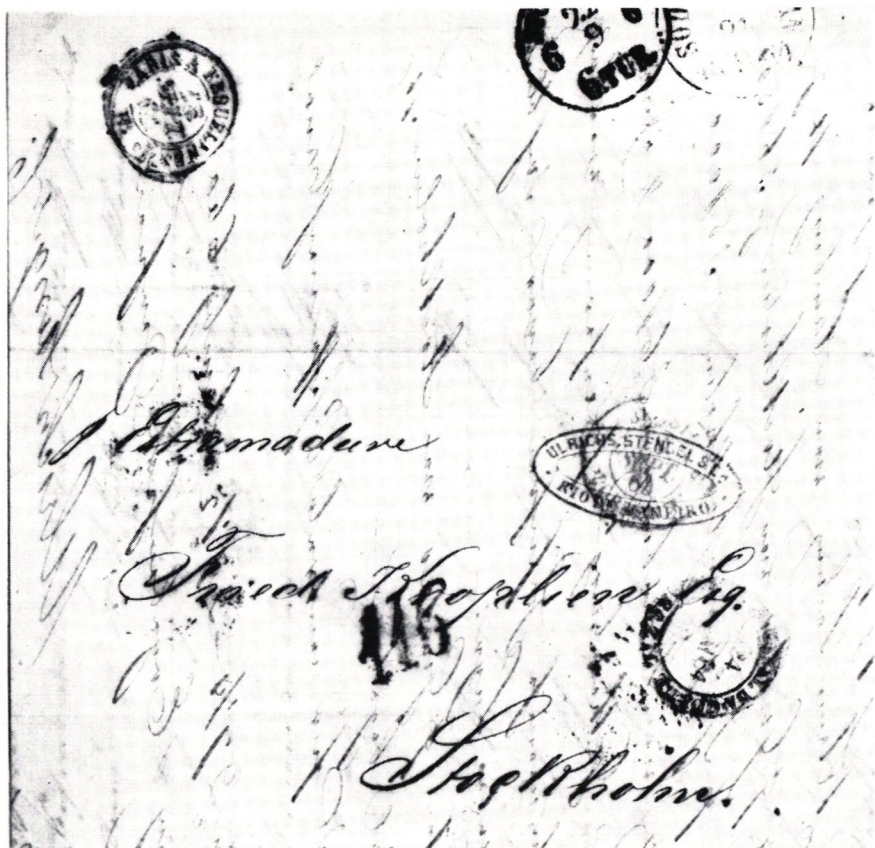
I *Portosatsen 112 öre* 1858—64 existerade inte.

II *Lösensatsen 112 öre* tillkom vid portoändringen 1868 och förekom som dubbelt porto från följande länder:

1. Frankrike 1868—75 Normalt dubbelt porto 84 öre
2. Spanien, Andorra och Gibraltar 1868—75 Normalt dubbelt porto 84 öre

Hitintills har brev registrerats från position:

II/1 Frankrike

1864—1868

Brev med lösenstämpeln 116 från Rio de Janeiro 24/8 1864 — via Bordeaux 18/9 — Paris 18/9 — Södra Stambanan 21/9 till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1864—1868
Tidigast registrerade avstämpling	18/9 1864
Senast registrerade avstämpling	20/5 1867
Sällsynthetsgrad stpl.	R4

Samtliga brev med stämpeln 116 upptäcktes sommaren 1971 i en »Kaffe-korrespondens» från Brasilien till Fridrich Kroplien i Stockholm. Stäm-

pelns existens hade varit känd några år tidigare. Den tillhörde de stämplat som utväxlats med Frankrike, men eftersom något brev tidigare ej varit känt, har den ej heller upptagits i någon handbok eller katalog.

I *Portosatsen 116 öre 1858—64* (via Frankrike) förekom från länderna:

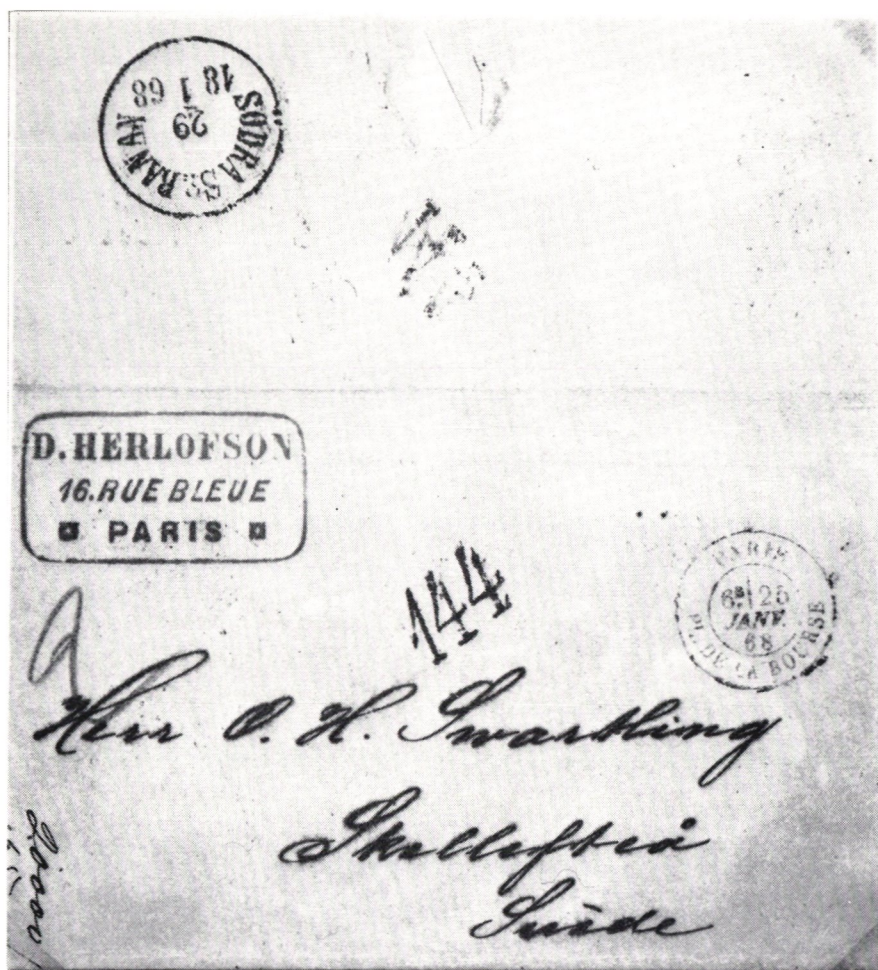
1. Brasilien	1862—64
2. Honolulu via Panama	1862—64
3. Nordamerikas Förenta Stater	1858—64

II *Lösensatsen 116 öre 1864—68* (via Frankrike) förekom från följande länder:

	Normalporto
1. Förenta Staterna	1864—71 116 öre
2. Brasilien	1864—71 116 »
3. Honolulu (Sandwichöarna)	1864—71 116 »

Hitintills har brev registrerats från position:

II/2 Brasilien

1858—1868

Brev med lösenstämpeln 144 från Paris till Skellefteå i januari 1868.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	12/5 1859
Senaste registrerade avstämpling	19/9 1868
Sällsynthetsgrad stpl.	R2

De flesta av de registrerade breven härstammar ur korrespondensen från Major Koch i Uddevalla eller N.G. Sörensen i Stockholm. Samtliga brev kommer från Frankrike, Spanien eller Portugal. Stämpeln OBETALDT. förekommer på 2 av breven. 2 brev är frankerade med frimärken i otillräcklig omfattning. Helt porto har då fått betalas = 144 öre för 1 lod.

I *Portosatser 144 öre* (via Frankrike) åren 1858—64 förekom från länderna:

Dubbelt *porto* (1 lod)

Enkelt *porto* (1/2 lod)

1. Frankrike, Corsica, Spanien, Portugal och Algeriet	1858—64	1 lod
2. Mexico via New York	1858—62	1/2 lod
3. Colonier i Westindien (ej tillhöriga Storbritannien)	1858—64	1/2 lod
4. Panama, Venezuela, Ecuador, Bolivia, Peru, Chile
via Panama	1858—64	1/2 lod

II *Lösensatser 144 öre* (via Frankrike) förekom åren 1864—68 från länderna:

Dubbelt porto (2×72) för 1 lod

Normalporto

1. Frankrike, Corsica, Spanien, Gibraltar och Algeriet	1864—68	144 öre
2. Portugal	1864—67	144 »

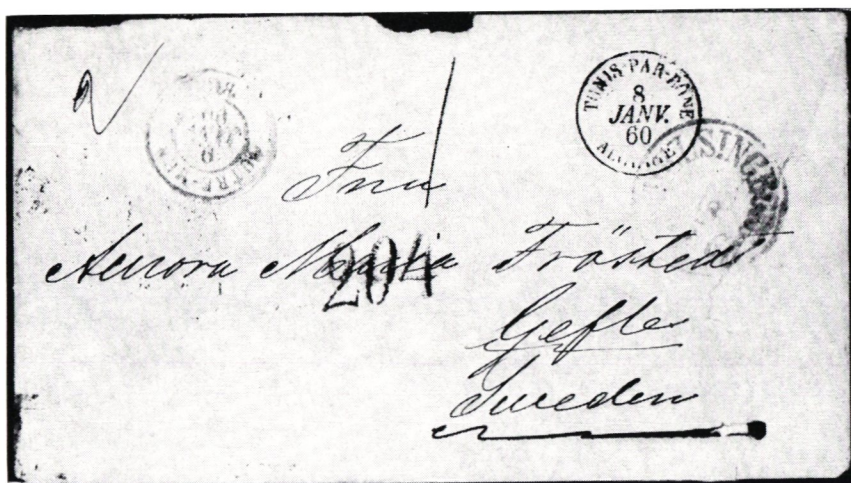
Enkelt porto för 1/2 lod

3. Panama, Ny-Granada och Venezuela (via Panama)	1864—65	144 »
4. Ecuador, Bolivia, Peru och Chile	1864—65	144 »
5. Vissa orter i West-Indien (ej tillhöriga
Storbritannien)	1864—68	144 »
6. Nederländska Guyana	1867—68	144 »
7. Ostindien (Nederländska besittningar)	1867—68	144 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/1 Frankrike, Portugal och Spanien

II/1 Frankrike

1859—1868?

Ett av de nio breven med lösenstämpeln 204 avsant från Tunis i januari 1860 till Gefle.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1859—1867
Tidigaste registrerade avstämpling	Januari 1860
Senaste registrerade avstämpling	10/8 1862
Sällsynthetsgrad	R4

Brevet hade en vikt av 1 lod, vilket framgår av 1:an i övre kanten mitt på brevet samt »2» = dubbla portosatser i övre v. hörnet. Portosatsen var 102 öre för enkelt porto om 1/2 lod och 204 öre för 1 lod. Övriga brev kommer från s. k. »Kaffekorrespondens» med Rio i Brasilien.

Portosatsen 204 öre som enkelt porto existerade ej varken åren 1858—64 eller som lösenporto 1864—68 för 1/2 lod.

Portosatsen 204 öre = dubbelt porto för 1 lod (via Frankrike) förekom från följande länder (orter):

1. Toscana, Neapel, Sicilien och de Joniska öarna	1858—62
2. Parma, Modena och Romagna	1860—62
3. Kyrkostaten	1858—64
4. Franska postanstalter vid Medelhavet (Alexandria, Beirut) m. fl.	1858—64
5. Grekland, Malta och Egypten	1858—64

6. Engelska Ostasiatiska besittningar (För-Indien, Ceylon, Hongkong etc.) via Alexandria och Trieste (Frankotvång till Alexandria) 1858—64

Lösenavgiften 204 öre = dubbelt porto 1864—68 för 1 lod (via Frankrike) förekom från följande länder (orter):

	Normalporto 1 lod
1. Kyrkostaten	1864—69 204 öre
2. Malta, Grekland och Egypten	1864—69 204 »
3. Franska postanstalterna vid Medelhavet (bl. a. Alexandria, Beirut etc.)	1864—69 204 »
4. Tunis och Marocko	1865—69 204 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

Ingen av de nämnda positionerna är tillämpliga för något av de nio registrerade breven med lösenstämpeln 204.

Ett brev kommer från Tunis 1860 (det avbildade). Två portosatser från Tunis var 1860 216 öre via Frankrike. Kan man ha förväxlat portosatsen från Egypten (position I/5)? Samtliga övriga brev kommer från Brasilien — Kaffekorrespondens 1861/2. Portosatsen för dubbelt porto med Brasilien via Frankrike var då 216 öre resp. 232 öre (från och med 1862).

1858—1868

Brev med lösenstämpeln 216 (3 portosatser) från Barcelona i november 1862 till Stockholm.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1858—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	7/9 1858
Senaste registrerade avstämpling	20/1 1868
Sällsynthetsgrad	R3

Av denna stämpeltyp finns 2 eller 3 olika varianter. Ett av de intressantaste breven med 10 st 20 centimare från Paris till Nora finns avbildat på nästa sida. Brevet har enligt de franska reglerna belagts med hel lösen. Ett annat intressant brev är avsänt från Batavia via Marseille—Paris—Hamburg—Ystad till Gefle.

I *Portosatsen 216 öre* existerade inte för enkelt porto (= 1/2 lod) via Frankrike eller någon annan väg till Sverige. Däremot fanns *dubbelt porto* 2×108 öre och *tredubbelt porto* 3×72 från följande länder (via Frankrike):

A *Dubbelt porto*

1. Brittiska Nordamerika och Westindien	1858—64
2. Tunis och Alger	1858—64
3. Eng. Ostindien och Andra Fjärran Östern-länder via Suez (t. ex. China och Australien)	1858—64
4. Portugal	1860—64
5. Brasilien	1860—62
6. Cap Verde	1860—64
7. Cuba, Mexico, Argentina och Uruguay	1862—64
8. Mauritius och Väst-Afrika	1862—64

B *Tredubbelt porto*

1. Frankrike	1858—64
2. Corsica, Spanien, Gibraltar, Portugal	1858—64
3. Algeriet	1858—64

II *Lösensatsen 216 öre* förekom 1864—68 ej för brev via Frankrike men existerar för dubbelt porto (= 1 lod) 2×108 öre och tredubbelt porto ($1 \frac{1}{2}$ lod) 3×72 öre.

A *Dubbelt lösen via Frankrike* — lösen = normalt porto 216 öre

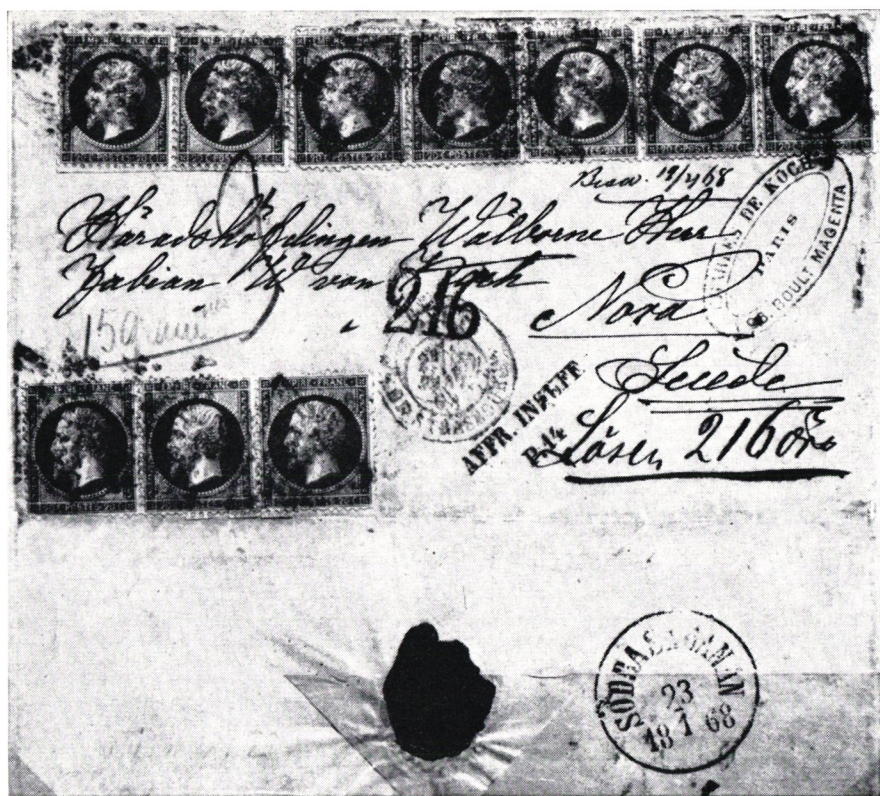
1. Brittiska Nord-Amerika och Westindien	1864—69
2. Cuba, Guadelope, Martinique och Mexico	1864—69
3. Paraguay, Uruguay och Argentina	1864—69
4. Tunis och Monacko	1864—65
5. Cap Verde, Mauritius och div. kolonier	1864—69
7. Panama, Guyana och Venezuela	1865—69
8. Equador	1867—69
9. Vissa utomeuropeiska orter med handelsfartyg-porton betalda till fransk hamn	

B *Tredubbelt lösen via Frankrike* — lösen = normalt porto 216 öre

1. Frankrike	1864—68
2. Corsica, Spanien, Gibraltar och Algeriet	1864—68
3. Portugal	1864—67

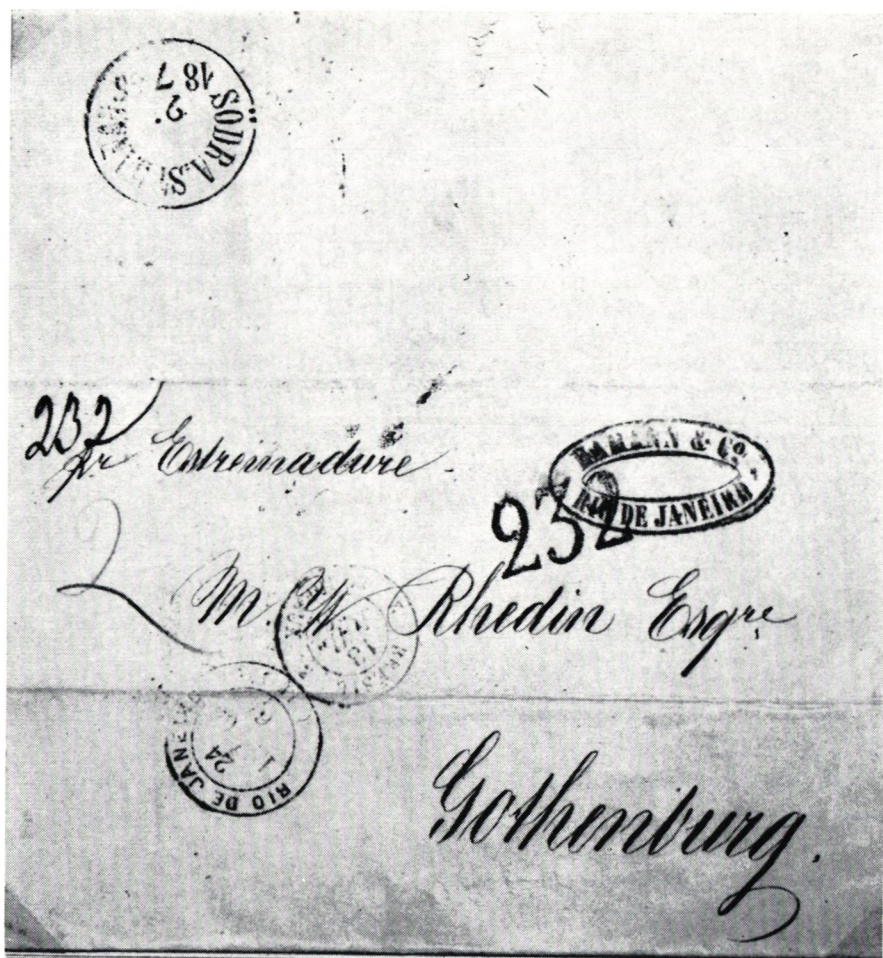
Hitintills har brev registrerats från positionerna:

IA/3 Batavia	IB/1 Frankrike	IIB/1 Frankrike
IA/5 Brasilien	IB/2 Spanien	

1858—1868

Brev med den *tjocka typen* av lösenstämpel 216 (3 dubbelt porto) avsänt från Paris i januari 1868 till Nora. Brevet är frankerat med 10 st 20 centimes-frimärken men har trots detta lösenbelagts med fullt porto 216 öre. Brevet har anteckning om vikten, 15 gram. fransk portosatspåteckning 3 samt röd lösenstämpel »AFFR.INSUFF.P.14» = otillräcklig frankering. I Sverige noterades dessutom »Lösen 216 öre».

1861—1868

Brev med högsta lösenstämpeln 232 från Rio de Janeiro i juni 1866 via Bordeaux och Paris till Göteborg. Det tog brevet endast 28 dagar att nå adressaten.

Stämpeldata

Användningsort	Paris—Quiévrain
Användningstid	1861—1868
Tidigaste registrerade avstämpling	26/3 1861
Senaste registrerade avstämpling	24/6 1866
Sällsynthetsgrad	R3

Samtliga brev härstammar från s. k. »Kaffekorrespondens» med Rio i Brasilien.

Varken portosatserna eller lösenavgiften 232 öre existerar under tiden 1858—68 via Frankrike för enkelt porto = 1/2 lod.

I *Portosatsen* 232 öre för dubbelt porto 1858—64 via Frankrike för 1 lods-brev förekom från följande länder:

1. Brasilien	1862—64
2. Honolulu via Panama	1862—64
3. Nordamerikas Förenta Stater	1858—64

II *Lösensatsen* 232 öre 1864—68 via Frankrike för 1 lods-brev förekom från följande länder:

	Normalporto
1. Nordamerikas Förenta Stater	1864—71 232 öre
2. Brasilien	1864—71 232 »
3. Honolulu (Sandwichöarna)	1864—71 232 »

Hitintills har brev registrerats från positionerna:

I/1 Brasilien

I/2 Brasilien

Tabell V

Indelning av lösenstämplar efter sällsynthetsgrad

R5 = högst 5 kända

R4 = 6—10 »

R3 = 11—25 »

R2 = 26—100 »

R1 = 101— »

Okänd i samlarhänder: 81

R5 29 sk., 34 sk., 36^s B^{co}, 1 Rdr. 10 sk., 1 Rdr. 20 sk., 1 Rdr. 24^s B^{co}
1 Rdr. 24 sk. (2 stpl), 2 Rdr. 6 sk., 12 öre, 17 öre, 25 öre (rak), 25 öre
(liten stil), 30 öre, 25 (grov), 25., 32, 34, 35., 36, 68, 87, 99, 108 (lilla
typen), 112, Uddevalla 4-kant typ I och II samt Västeråsstämplarna.

R4 Stockholm 4 sk (rund), 25 öre (stor), 1 Rdr. 8 öre, 102, 116, 204.

R3 15 sk., 1 Rdr., 72 öre, 54., 216, 232 och Uddevalla fas II—IV

R2 Stockholm 4 sk (8-kant), Stockholm 12 öre, 24 sk., 18 öre, 42 öre,
60 öre, 56, 144 och Uddevalla fas I.

R1 Obet. Dannemark 36 öre, 45 öre, 63 öre, 90 öre, 72, och 108.

Tabell VI

Frekvens av lösenstämplarna efter avsändarland

Från Skandinavien

Danmark	R1
Finland	R3
Norge	R5

Övriga Europa

Frankrike	R1
Tyskland	R1
Spanien	R2
England	R2
Ryssland	R2
Portugal	R5
Malta	R5
Schweiz	R5
Holland	R2
Belgien	R3
Turkiet	R5
Italien	R3

Från Utomeuropa

Australien	R5
Indien	R5
Ceylon	R5
Sumatra	R5

Tunis	R5
Algeriet	R5
USA	R5

Brazilien	R2
Uruguay	R5

Brev från andra europeiska länder
icke kända
Brev från andra utomeuropeiska
länder: Okända